

LEVINI LEMNII

MEDICIZIRIZÆI, OC-

CVLTARVM AC NATVRA,

lium quaestionum

LIBER SECVNDVS.

Humores, non malos genios, morbos inducere: spiritus tamen acrios se iis ut tempestalibus immiscere, ac face: subdere.

CAPVT I.

NON defunt apud nos plerique qui cum sint in natura operibus sobrie exercitati, ac morborum causas, originem, progressus, quæque comitantur symptomata seu accidentia ignorent, atq; illorum rationem assequi nequeant, in malos infestosq; Genios, qui nostris incommodis continenter inuigilant, hæc ipsa referant. Sic eos, qui ex tertiana febre decumbunt, tertio quoque die subeunte venas, malo Genio diuexari in quartana itidem, Synochis, hoc est, continuis febribus, quotidiana, ephemera seu diaria, omnibusque febribus astuosis atque vrenibus tale quiddam euenire imaginantur. Quod ipsum quamvis absurdum, ac ratione dissentaneum, quiuis in naturæ arcanis vel tenuiter versatus facile iudicauerit. Cum enim ex quatuor elementorum concretionem ac mixtura corpus humanum constet ac conflatum sit, totidemque humores complectatur, qui ex facultate seminis quatuor qualitatum, calidi & humidus, frigidi & sicci sunt participes, quod aliud statui possit quæ ex horum intemperie, excessuq; ac defectu morbos excitari, suamque originem sortiri. *Humorum praestas & copia morborum origo.*

*Natura
ordo ac se-
ries.*

sudoribus, sectione venæ, cōcurbitulis parti laesa affixis, hæmorrhoidū mensiumq. profuuiio, tum iniectis clysterib. subditisq; podici balanis seu glandib. Constituit autē Deus pro inestimabili sua sapientia in natura rerū motus ordinatos nec quicquid temere aut fortuito, sed omnia decēti ordine ac cōtinuata serie ferri voluiq; voluit Sic sidera, elementa, Oceanus, anni tempora, cœlorū orbes suos habēt motus ac vices, certaq; lege decurrunt. Pari tenētur lege ac cōditione humores, q; corpori humano inharēt, ac suos effectus ppriosq; motus ac certas periodos obtinent. Sic vt per quadripartitas anni varietates suas quisq; humor vices obeat, ac facultates viresq; in corpus exercent. Sic sanguis eā conditionē ac vim sortitus est, vt vere vigeat, suaq; naturæ morbos ac febres pariat, nēpe continentes q̄ nullas p̄bent inducias, nec ad infebrecitationem desinunt. Sic cholera ætate alternis dieb. reciprocante recurrenteq; æstu bilioso, tertianā inducit. Pituita hibernis mensib. vbi cōputruit quotidianā intermittētē. Melancholia ineunte autūmo quartanā: Sic diaria vno die, aut paulo post finitur, q̄ ipsa nō in humorū putredine, sed in halituoso eoq; accenso spiritu cōsistat. Hæc autē omnia eadē ratione, pariq; ordine & modo pficiuntur, quo ortus & occasus siderū, Oceani ætus & reciprocatio herbarū fruticumq; germinantiū amœna grataq; vicissitudo. Cæterum, id admiratione non caret, q̄ quatuor humores certā horarum spatia, certaq; dici partes sibi vindicāt, ac diē noctemq; æquinoctialem seu artificialem, p̄ horas duodecim temporales sibi partiūtur. Quod à vero nō esse alienum experimento cōperi, cū horū obseruatione, febrīū accessiones indubitanter p̄nuntiare soleam. Viger n sanguis, Sorano Ephesio teste, q̄ Evangelistarum more spatia decursusq; diē ac noctis per horas æquales metitur, ab hora noctis nona ad horā diēi tertiam, quibus horis cōcoquitur sanguis, atq; ab hepate elaboratur. Quo fit, vt mens

*Humores
sua tēpora
fortiuntur.*

*Quatuor
humorum
decurfus
in corpora.*

*Matt. 20.
Mens ho-
minis diluo-
culo erectior
ex sanguine
habuit.*

antelucano exortoq. Sole fit alacrior, omnesque cum
 aroti tum sani erectiores, ob suauem effluxum, gra-
 tumque sanguinis halitum. Bilis vero flaua suas vices
 obit ab hora diei tertia ad horam diei nonam, pro
 tempore naturalis vis ac facultas secernit à sanguine
 cholera, eamq. ad fellis folliculum dirigit. Eoq. fit vt
 sub id tēpus homo ad iram fit p̄nior, ac leuissime ex-
 candescat. Bilis autem atra, seu succus melancholicus
 ab hora diei nona vsq. ad horā noctis tertiā sua mu-
 nia exsequitur, clauoq. assidet. Quo temporis curri-
 culo hepar defecatur, eluiturq. à sordido excremen-
 to, idq. natura spleni destinat. Quo fit, vt illo horarū
 decursu mens hominis obnubiletur, atque ex atra
 densaq. fuligine animus mœrore contrahatur.

Pituita ab hora noctis tertia ad horam noctis no-
 nam huic succedit: tunc enim peracta cœna conco-
 ctio in ventriculo perfici incipit, cibusaq. liquefcere
 atq. elixari. Quo fit, vt phlegma stomacho inpatans,
 atq. ad cerebrum delatum, hominem somnolentum
 efficiat ac dormitantē. Quod si horum omnium ex-
 acte rationem subdlexeris, obseruabis h̄sdē fere ho-
 ris, quibus humores suis vicibus funguntur, accessio-
 nes, insultusq. febrium inuadere, expletoq. singula-
 rum horarum, quæ humoribus subseruiunt, spatio,
 modo sinceri sint atq. impermixti, consistere ac ter-
 minari: Sic continentes febres & quotquot ex san-
 gaine ortum habent mane ingruunt, tertiana sub
 meridiem, hoc est, hora sexta, quæ nobis est duode-
 cima tam diei quam noctis. Quartana sub horā no-
 nam, quæ nobis tertia est pomeridiana. Quotidiana
 ex phlegmate circa primas noctis excubias. Quod si
 humores redundant atq. inter se, vt assolet, implica-
 ti connexique sunt, non seruant legitimum tempus
 suosq. insultus, tū acriores tum productiores faciūt,
 magisq. diuturnos. Vt enim venti conglomerati ex-
 miores tempestates excitant, cum scilicet,

*Humores
 quique cetero
 in horis
 vigent.*

*Simile à
 ventorum
 concursu.*

*Æneid. 1.**Una Eurasiq; Notusq; ruunt, creberque procelis**Africam, & vastos voluunt ad littora fluctus:*

Ita vehementior fit morbus ex humorum concursu & confluuiio, corpusque humanum sauiissime excruciant congeminati morbi.

*Onidius**Met. lib. 1.**nam corpore in uno**Frigida depugnant calida, humentia sicca,**Milia cum duris, sine pondere habentia pondus.*

*Sanguis
sur fabros
continuos,
excitet.*

Horum effectuum causam, superuacaneum, imo frivolum est, in malos Genios referre. Cum hæc omnia in humorum putredine atq. inflammatione, vel qualitate ac copia consistant. Ista siquidem efficiunt, ut sint vel breues, vel contractiores morborum circuitus. Cum autem sanguis plurimum corpori inest, vnicuique eumque continuum accessum facit: quæ in venarum conceptaculis, per quæ, tanquam riuos atq. aqueductus, vndique sanguis diffusus est, putredo atq. iustamatio consistat. Quo fit, ut naturam, tanquam solertem fidumque consulem in seditione civili, belloque intestino, continenter operi insistere, nullaque intermissione oblutari morbo oporteat. Pituita vero flaua, bilis atq. atra, quæ minus copiosa sunt, extraque venarum angustias consistunt, non perpetuo, sed intermissione affligunt, minusque sunt lethales ex huiusmodi humoribus exoriri morbi, quæ illis non pateat aditus accessusque ad cor, partesque principes, eoque non facile illis cladem noxamque inferre possunt. Sunt tamen harum febrium nonnullæ diuturnæ, partim quod materia redundans sit, partim quod lento tenacique visco assimilis, adeo ut ægre concoqui possit, atque eliquari. Quo fit, ut melancholicos rarius exhilarescere contingat, nisi affatim & meracius bibant. Est enim is humor impense frigidus ac siccus. Huiusmodi autem constitutionis homines dicitare soleo ferro similes, quod multo vretique igni opus habet ut ignescat, quo subigi malleis, fingique possit. Isti siquidem plurimo meracissimoque.

*Simile à
consilio sôs
tertia.*

*Melancho-
lici non fa-
cile inebri-
antur.*

*Simile à
candens
ferro me-
lancholicis
aptum.*

ciffimoq; vino indigent, idq; inoffense perferit: quo
 vbi incalefcere ceperint, minos, ridiculosq; morio-
 nes fe prxbent. Camelum faltitate dicas. Nam cum
 fint natura feueri ac tetrici, vino perfufi, feftiui affe-
 ctant videri atq; elegantes. Et quemadmodum non
 facile vino cedunt, illoq; obruuntur, ita & gre illis te-
 mulentia difcutitur: Cum enim bibant affatim ac ci-
 bum ingerant affluentius: fit vt denfi fumi, craffique
 vapores tenacius fixiufq; cerebro inhæreant, adeo vt
 poft ridie illis imaginationes melancholicæ ingraue-
 fcant: Si quidem ex hefterno mero nondum fopite ac
 defpumato, totū tenidet corpus ac fubolefcit. Simi-
 le. n. quidam iis euenit, quod adibus accenfis, quas
 tamen fi incendium nō fundirus abfumit nec omnia
 conflagrata funt; reterridus tamen ex ambuftis o-
 dor, narib. fe ingerit ac cerebro officit: Sic iſtis ex pri-
 diana erapula fuliginofi olidiq; halitus, ac ructus ni-
 dorofi, inferni funt, mentiq; ac cerebro acres morda-
 cesq; fumos inferunt, quos cum excutere nequeant,
 atq; identidem recrudefcere phantafmata percipiāt,
 denuo accumbere gefiunt: quo vini vapores, atq; ex
 illis ortas abſurdas imaginationes, vt clauum clauo
 retundant. Cum itaq; fic fe habeant morborū cauſæ
 atq; origine, eaq; fit humorum natura & conditio,
 vt nullaratio potior excogitari vel iniri poſſit accef-
 ſionis inſultuſq; febrilium, quam vel humorū copia,
 vel qualitas, non eſt q; quiſquam exiſtimet aut opi-
 nerur peruerſos Genios hanc concitare tempeſtate,
 hanc inducere intempetū. Scio equidē, nec id graua-
 te ſum admiſſurus, Dæmones, hoc eſt, ſpiritus acreos
 ſcientia ac cognitione rerum imbutos, quiq; omnia
 ſubodorari ſolent, nō ſolum humoribus ſe immiſce-
 re, ſed mentes quoq; humanas ad peſſima queque
 inſtigare atque impellere, bonos quoq; Genios, ſeu
 Angelos ſalutares ad optima queq; adiumento eſſe,
 ad eaq; ſe prabere ſocios ac miniſtros; Sic Raphael

Melancholiarum natura, vbi vino incauerint.

Simile non ineligans ab accenſis adibus.

Credita melancholica noxia.

Mali Genii corpus ex mentem oppugnant, Mali Genii ventos exasperant.

Tob. 14.

se itineris comitem addixit Tobiz filio. Sic in Samsonem irruit spiritus Domini, & dilaceravit leonem tanquam hædum. In Saulem quoque insiliit spiritus diuinus, & cum reliquis Prophetis vaticinatus est.

2. Reg. 10.

Postmodum vero spiritus nequam exagitavit comitum; mentem illius, atq. in Dauidis necem illum armavit. Sic tempestatibus se ingerunt ac fulmina tonitrua; exacuunt, adeo ut illis aduentibus conuelli culmina spectemus prosterni sata: pecudes, armenta, ac greges confici: quanquam ramentorum violentia atque imperus tale quiddam absq. his efficiat. Sic Ecnephas & vêtus Typonicus, cuius meminit Diuus Lucas, valide atq. impetuose terris mariq. incumbunt, atq. ardentes faces, ignitosq. globos eiaculantur attritu ac collisione nubium, adeo ut antenas velaq. aduri contingat. Similem vim ac violentiam vallis quamlibet munitis, bombardæ inferunt, q. non solum proximos quosq. & quos glans attingit, feriunt, sed longius etiam consistentes, pauloq. remotiores prosternunt violento strepitu, auræque sibilo.

Actor. 27.

Hæc & pleraq. alia licet naturali ratione fieri cõstet, Dæmones tamen vel conuiuente Deo, vel concessa illis potestate se his immiscere solent omniaq. scruora efficere. Sic Saulis melancholiâ exasperauit Sathanas, atq. ad cades & insidias multa, funesta impulit. Quod tamen hic animi affectus, mentisq. error ac perturbatio in naturales causas referri possit, ex eo patet, quod citharæ dulcedine subsederit furor ille, atque impetus animi: factaq. mens sit sedatior.

A bombardæ violentia simile.

Job. 12.

Vt n. ubi turbines ac fauiores venti Oceano incumbunt, fluctus crebrescunt, mareque exarsuat; vt denique melancholicis natura terricis iactura facultatû, aliaq. incommoda mœrorẽ conduplicant, biliosis immodicus vini potus, vel aspera diætaria salesque dentati iram exacuunt: Ita mali Genii, aut fraudulentii consultores hominum animos ad deteriora procli-

Simile ab æstu maris.

ues in præceptis agunt, adeo vt voluntas alioqui alacris & promptis, impetus consiliorum ipsarumque actiones moderari nequeat, quod ipsum indicasse videtur Seruator, cum Petrum increpitans, Facesse à me inquit, Satana: Quo nomine illum perstrinxit Christus *Mat. 2.* quod illi aduersaretur, atque sibi instituto conceperat; confisio, quo nos redimere statuit, auertere illius mentem tentaret. Et profecto nisi Deus Opt. *1. Pet. 5.* Max. singulari in nos fauore aduersarii furorem coherceret ac retunderet, nunquam subsistere posset homo, ac sustineri aduersus immensissimam huius bellæ ferociam. Omnem siquidem captat occasionem, omnesq; tetat, exploratq; aditus, quò imbecilles adoriatur, vt ventilet cribretque veluti triticum. Quocirca Dominus, vt palam testatur Iob, applicat illi *Li. c. 22. Cap. 40. Iob. 1. u. 16. explicat. u.* gladium. hoc est, saviendi modum ac mensuram illi prescribit, nocendiq; metas Satanae constituit; neq; ultra constitutum præscriptumque terminum progredi fas est, nec patitur Deus quengquam supra vires, & quam imbecillitas humana natura fert, affligi. Quo antidoto D. Paulus Christi nomine omnes in periculo, vitæque discrimine, in calamitate, morbis, inedia constitutos solatur ac fulcit, cum non finat Deus ullos tentari supra vires, sed commonstrat cum tentatione euentum, vt res afflictio viribus nostris respondeat vel celeri effugio ab illa liberemur. *1. Cor. 10.* Hac eo verbosius à me enarrata sunt, quo intelligat æquus lector id esse argumenti caput, nostriq; instituti ratione: Humores præcipuam esse causam morborum: Genios vero, astra, ambientis aeris qualitatem, aliaque externa concomitari, vt accidentia. Cum enim omnes animi impetus ratione mentisque iudicio sedari contingat, corporis vero morbos appositis remediis atque optimo medendi vltu mitescere ac confopiri: qui alio referri velit origines causasque morborum quam in humorum copiam ac qualita-

*Humores
corporis
quos mores
parsant.*

tem? Quod si cui insitos corpori humores. excutere collubeat, atq; in se ipse explorare, qua vi ac facultate polleant; experietur illos non modo corporis habitum, sed animi etiam mores constituere, sic tamen vt morum institutio, tum pietatis ac religionis cultus & obseruatio primas potioresq; partes obtineat. Sanguinis siquidem vel si qualitates spectes, calor & humor florido quidem corpore homines producit, at quod ad animum atinet, lasciuos, moribus Comicis, simplices minimeque fucatos, ac tantum non stolidos. Bilis flaua arido quidē corpore ac subsusco profert, sed calidos, subdolos, ingeniosos, feruidi ac dentisq; ac concitati animi, prudentes, industrios, solertes, inconstantes, instabiles, fraudulentos.

— *Qui fronte polui*

Perf Sat. 5.

Asitum vapidum seruant sub pectore vulpem.

Melancholicus succus stabiles & constantes efficit, quique non facile à concepta persuasione resiliant, suamq; opinionem deserant: adeo vt si alicui se esse addictos esse contingat, mordicus illam tueantur, nec facile ab illa resiliant: qui affectus in cholericis mitior est; siquidem isti ob humores fluctuantes atque instabiles, spiritusq; tenues, leui momento alio transferuntur, & licet feruidi existant, & clamorosi, placabiles tamen sunt minusque pertinaces aut obstinati. Pituita ad formandos fingendosque mores inutilis est Quo fit, vt hebetioris sint ingenii, nec ad vllas functiones ac munia appositi.

Melancholicos, maniacos, phreneticos, quiq; ex alia causa furore perciti sunt nonnunquam linguam alienam personam quam non didicerint, nec tamen esse Damoniacos.

CAP. II.

*Humorum
mira vis
in concitan-
do mente.*

Mira vis concitat humores, ardorque vehemens mentem exagitat, cū aegroti in astitosis febribus linguam quam non sunt edocti, modo diserte, modo obscure & confuse loquuntur, q̄ in ἐγγυαμένους hoc.

hoc est, à Dæmone obsessis fieri non magnopere miror: cum illi omnia calleant, rerumq. omnium scientiam obtineant. Sunt autem humores tam violenti atq. atroces, vbi vel inflammati sint vel corrupti, vt eorum fuligo in cerebrum delata, quod in meracissimo quoq. vino assuenter hausto obseruamus, peregrinam linguam extorqueat. Quod si à malis Geniis perficeretur, non consulescerent morbi purgantibus medicamentis, nec iis, quæ somnū conciliant, discuterentur. His n. & plerisque aliis, quibus abunde instructa est res medica, rite adhibitis, restitui illos viderimus, atq. ad consuetū loquendi vsum, mentemq. saniolem reduci. Cum itaq. feruentissima sit humorum ebullitio, vehemens quoq. sit spiritū agitatio, mentisq; humanæ cōcitatus motus, & cōcussio, quæ voces quasdam inauditas, linguāq. prius incognitam extundit, non secus q̄ ex contritu ac collisione silicis, emicantes ignitaq. scintillas elici videmus. Est autem hoc menti humanæ insitū, vt apposita aptaq. sit ad percipiendā rerum cognitionem, ipsaq; imbuta est artibus ante illarum vsum. Sic vt non sit absimile vero illud Platonis, Nostrum scire nihil aliud esse quam reminisci. Mens siquidē hominū omnium rerū scientiam ac notionem in se ipsa complectitur, sed mole corporis, densiq. humoribus oppressa non facile elucescit, eoq. vt ignis cineribus obductus, exsuscitari foueriq. postulat, quo se proferat ingenii nobis igniculi, naturāq. lumen resplendeat. Si quando igitur diuina hæc potiorq. hominis pars anima concutitur morbisq. exagitur: ea profert quæ in intimo recessu latitabant, insitaq. vires palam exferit. Vt enim stirpes quædam nullū ex se odorem diffundunt, nec aliquid suaueolentiæ expirat, nisi subinde commoueas manusq. demulceas. Sic quoq. nō profertur se ingentæ facultates ac vires, nisi, vt aurum in cote lapideque Lydio, explorentur. Pari ratione

Vt vini, ita humorum vi mentem concitat.

Simile à silicis attritu.

Mens artibus imbuta ante doctrinam. In Phæd.

Simile à sapito igne.

Simile non incōcinnum abherbarum fragrantia.

*Simile à lapi-
dum ac stir-
pium effectus*

*Vnde vis in-
concitantis
spiritibus.*

*Simile à
vini effi-
cia sumum.*

Gagates succinum quod Amber vulgo dicitur: non continuo paleas ac festucas, aliaq; venti ludibria ad se rapiunt, sed agitata atque attritu concalescunt. Sic cum pugiones acuis crebro, celerique motu, scintillas emicantes exprimis. Ex herbis quoq; & gemmis natura vis percipi cognosciq; potest. Paeonia siquidem, viscum, fraticulus, verbena, corallium, hzmatites, vniones, smaragdi, aliaq; amuleta, hoc est, quæ noxia quæque amoliuntur ac depellunt corpori applicata, colloq; appensa, presentanea vi vel morbos discutunt vel sanguinem sistunt, aliaque pro insita facultate præstant: sed hæc omnia efficacius ac præsentius intus exhibita, atq; in corpus assumpta. Experimentum à generoso vino capere licet, quod natibus admotum, odore quidem cor reficit mentesq; excitat, verum vbi in corpus reconditum delatumq; est (siquidem in dolio nihil efficit, sed in venas dimanans) tum demum vires suas explicat, atq; liontiones quilibet stupidos, disertos facit, ac mire loquaces. Acuit enim mentem vini calor, quæque in cerebri latebris delitescunt, prodit atq; in apertum profert. Pari ratione ac modo humores homines afficiunt, vbi tota vis atque impetus morbi cerebri sinus impleuit, mentemque ac spiritus cum vitales, tum animales concitare cœperint. Videmus enim nonnullos in astuosis febribus, quæ fere astate vigent, copiosos promptosq; fuisse in disserendo, vfosq; oratione culta atq; elaborata, eoq; idiomate, quod morbo defuncti nullo modo exprimerè potuerunt: quos ergo pronuntiaui non malo infestoque Genio diuexari, nec Dæmonii instinctu impulsuq; illos ita peragere, sed vi morbi, humorumq; ferocia, qua tanquam face subdita mens hominis exardescit atque inflammatur. Illos siquidem, ad motis capiti fomentis, exhibitaq; somnifica potione, à morbo mentisq; errore vindicavi: quo discusso, omnium eorum quæ ab his,

his dicta factaq; erant, profunda cepit obliuio, quorum nonnulla cum in memoriam illis reuocarem, suppaddere coeperunt, miratique sunt in tantum sibi excidisse mentem. Simili etiã ratione moribundi, quod in his excitetur ardens animi vigor, illosq; antequam emigrent, rapiat diuinus quidam afflatus vaticinari solent, quaque euentura sunt, certo pradicere, idque diserte atque oratione tam meditata, vt astantes admiratione afficiantur. Quod autem anima vt pote cœlestis originis ac diuinitatis particeps, præscia sit futuri ac vaticinandi perita imminente potissimum morte, suo loco dicetur.

Cur anima migratura vaticinetur.

De epilepsia, quam cum veteres tum recentes plebei in certos Diuos referunt, violentia ac fœuita: qua deniq; ratione expugnari possit. Obiter committitur morbo, lethargo, apoplexia oppressos non solum sepulchra inferendos.

C A P. III.

Q Vos effectus obtineant in corporibus humanis humores, quidve efficiant, alias demonstratum est. Verum cum hi pro locorum ratione ac discrimine variis diuersisq; modis illa afficiant, de his quoq; dicendum putauit qua cerebro inhaerent. Illi siquidem qui in celsissima parte corporis consistunt morbi, non solum dolores infigunt, sed sensum motumq; eripiunt, ac menti iacturã inferunt, quod in Apoplexia & lethargo, quaq; in teneriorem aetate & sexum muliebrem impotentius sauit, epilepsia spectare liceat. Veteres reclamante Hippocrate, in peculiare Diuos morbum comitiale referrebant. Cum enim proxime adstantes tam subito miseros conuelli prosterneq; viderent, existimabant vel Diuos aliquos illis infestos, vel malos Genios hanc calamitatem clademq; inferre: quocirca vota illis nuncupabant tabulasque votiuas erexerunt. Hinc nostra ætas Epilepsiam in multas species discriminat, atque aliam Diuo Ioanni Christi præconi, aliã Cornelio Hubertoque assignat, quorum simplicitati vt neminem de-

Morbum comitiale in quem referendus.

Diuis non assignandi morborum cruciatu.

*Comitialis
morbi differ-
entia.*

*Luna mor-
bos humidos
exasperat.*

*Aphor 7.
coursan. 5.*

*Epileptico-
rum habitus
formidabile.*

cet insultare; ita sensum illam persuasionem illorum animis eximendam censeo quo in naturales causas ista referenda intelligant. Pro habitu siquidem & cōstitutione corporis, pro organorum ac meatuum amplitudine vel angustia, pro humoris viscosi redundantia, varias diuersasque differentias percipiunt, ac mutationes subeunt: hinc alii ululant, canumque more latrant, alii sibilant ac dentibus stident, nonnulli clamores edunt horrendos, atque intentius vociferantur: non desunt, qui prorsus obmutescant, cerebro praesertim oppleto densis humoribus oppresso & diaphragmate, atque occlusis respirandi fistulis. Quo fit, ut spiritus inoffense commeari nequeat, atque vitio citroque reciprocari; qui omnium acerbissime mihi torqueri videntur. Horum autem symptomata grauius inualefcunt, ac seuiora efficiuntur, cum vel luna impleri vel incoati incipit, aut ubi ea cor vel cerebrum obsidet. Tunc enim humores maxime redundant, praesertim ubi post Aquilonem Austri spirare coeperint venti ut turbulenti atque insalubres, ita frigidi & humidi. Siquidem humida corpora, ciboque & caelo vitiores humido, huic malo sunt magis opportuni, morboque comitiali expositi: argumento quod impuberes ac foeminae potissimum eo infestantur, quibus nisi circa annum quintum & vigesimum, augete calore nativo, qui fecius temperamentum inducit, desinat, vltimaque eam aetatem producat; ad mortem comitari solet, hoc est, non nisi mors finem morbo imponit, eoque vita terminatur. Cum igitur tam evidens sit causa morbi comitialis, persuadendum censeo imperitare plebi, non alio referendum, quam in naturales humanorum motus, quo minus exhorrescant homines, ubi spectare cogantur os rabidum ac distortum, genas inflatas, buccas humore spumaque turgidas: sed illos adire ne metuant, atque aliquod lenimen doloris medelamque adferre curent. hoc liqui-

siquidem efficiunt spectatores meticulosi ac trepidantes, ut multi se crudeliter dilacerent, caputq. possibus ac solo illidant, utque multi deplorari iudicentur, eosque efferrī contingat, ac sepulcro destinari, antequam anima in auras proflus euanuit. Comperitum. n. habeo nostra & auorum memoria, nonnullos effracto capulo reuixisse. Quamobrem lege cautum esse conuenit, ne Libitinarij ac Vespillones prae-
 propere quos mortuos existimant, extinctaq. animae speciem p̄bere vident, loculo includant, eos praefertim qui apoplexia, aut morbo comitiali, vterique strangulatione suffocantur, eum in illis nonnunquam delitescat anima, quae rursus corpus spiritu vitaeque imbuir. In cōtagiosis autem febribus, vel cum peste feriuntur homines, non necesse est, nec consultum arbitror. rā anxie ista obseruare, cum statim à morte serpat contagio, atq. adstantib. labem inferat. Minus autē periculi imminet iis, qui viuis peste cōreptis adstant, infestiq. obsequium praestant, quā vbi morientibus adstant: tunc enim se diffundit contagio, atq. ad obuia quaeq. dimanat: Simile enim quiddam corporib. recens extinctis euenit, quod cereis, lychnisq. ac fanalibus, quae accensa nullā graueolentiam nanbus offundunt, ac extincta. flammaq. sopita retro vndiq. fumantiq. odore coenaculum complent. Ita plus periculi imminet, vbi animam exhalantibus praesto sunt, quam vbi aliquid adhuc vire superest, aut vbi horas aliquot extincti frigent ac rigescunt, quod si paulo diutius, supraque legitimum tempus huiusmodi corpora reserues in sepultra, obida efficiuntur cadauera, sensimque mephitum exhalant, ac sanie taboq. distillant, quod in apoplexia frigidisq. cerebri morbis raro contingere solet: nisi vel flatus caeli sit calidus, vel corpora obesa existant. Quae si nō impediunt, nec tale quiddam obstat nō nisi cōspicuo triduo huiusmodi corpora inhumanda. Siquidem

K

*Apoplexia
serius hu-
mandi.
Peste extin-
cti, necus hu-
mandi.*

*Simile ap-
positum ab
extinctis
fanalibus.*

*Humorum
mota &
reuelata in
mentum.*

cân. II.

Christus cut
serius La-
zarū susci-
tauit.

Incubus.
De mac-
re.

Remedia
incubi.

expleto duarum & septuaginta horarum curriculo
humores sibi contingit, mouerique desinunt. quod
luna eo temporis spatio, vnum Zodiaci signum pere-
gerit, cuius vi humorum decursus in corporibus per-
ficitur. Quæ ratio effecisse dicitur, vt Christus captata
occasione Lazarum quatruiduanum, in vita postlimi-
nio reuocaret, ne quis calumniari possit illum non
fuisse mortuum, sed animi deliquio correptum ex e-
mentita morte reuixisse. Ipse quoq; cum negotium
salutis humanæ sua morte ac resurrectione peregit,
eandem occasionem arripuit. Siquidem præter id qd
lateri vulnus lethale esset inflatum, totum triduum
peregit in monumento, quo omnē ansam præderet
ijs, qui sinistre parumq; reuerenter, nec satis pro di-
gnitate de illius morte & resurrectione sentire pos-
sent, omnifq; illius dicta factaq; rapere in calumniã.
In quo errore ac vesania Iudæi etiamnum persistunt.
Ceteram eum morbi qui mentē homini eripiunt, tã
sunt formidandi, vt nemo nõ astãtium horrore con-
curiatur ac contremiscat, facturum sum opere præciũ,
si remedia, eaq; præsentanea, nec ex triuio petita adie-
cero, quo quisq; etiam à re medica alienus, se suosq;
munire possit, atq; ab iis immunẽ præstare. Et quoniã
oës cerebri morbi, præsertim qd ex frigido humore cõs-
stunt inter se sunt affines, singulis indiscriminatim
possunt accommodari, nempe memoria detrimentò,
vertigini, palpitationi, tremori, epilepsia, lethargo,
apoplexia, nocturnisq; ludibriis, atq; incuborũ sup-
pressionibus, qui morbus ἐφιδλτης Græce dicitur.
Inter innumera quæ his malis obfistunt ac medentur,
qua uot potissime efficacissima cõperi, non tam ex-
perimento, quam ratione comprobata: semen præ-
niz orbiculare ac nigricans, nã angulontum & coc-
cineum ruboreq; perfusum, ad hæc inefficax est.

Scyllæ radix turbinata ac bulbacea,
Craniij humani ramenta,

Fruti.

Fruticulus aut virgultum, quod viscum vocant. Quorum effectus, & qua ratione illos perficiant, singulatim demonstrare pergam.

Paonia Galeno non minus decantata, quã Brassica Catoni, nõ solum à qualitate elementari, sed totius substantiã vi ac proprietate specifica hũc morbum expugnat. Pueros autẽ in quib. vis morbi minus valida, etiã à collo gestata hoc morbo collapsos erigit. Discutit n. consumitq. humorẽ pituitolum, qui huius morbi est seminarium. Intus vero exhibite huius bacca, etiã in adultis efficacius id præstant. Siquidem statuosum, imbutumq. veneno humorẽ absorbet ac corpus ac temperamentum calidius siccusq. pducit. Hec autẽ semen præstantissimum nonnulli asserunt, quod à Paonia, q̃ masculi nomine designant, prima foetura emergit. Diu enim stolonẽs, h. e. inutiles frutices culmosq. effætos, ac semine destitutos profert. Vbi vero perfecte adoleuit siliquis dehiscenrib. hinc baccas atro colore politas, hinc acinos coccineo fragrantiq. rubore nitidos, ostendat, nigricans semen in vsum reseruandum, non tamen ea vanitate ac suspitione, vt sequentis anni semen credatur inefficax, cum à decimo partu etiã qui emerit foetus, præstantiam vim habeat, modo ne cariosus sit & euandus. Scylla facitatem & viribus Paonia superior, mirificam vim habet nõ solũ in epilepsia, sed omnibus morbis, qui ex lenta pituita, viscosiq. humorib. contrahuntur in quacunq. corporis parte consistant. Est enim vi absterforia, qua tenacia quãq. dissoluit, In quem vsum ex eo confecta oxymelitis à me exhiberi solet cochleari mensura, quã quoniam insigni est amarore, cum serapio de stœchade illam diluo, nucisq. miristica seu muscata pauillum admisceo, aceto quoq. scyllitico subinde os collui præcipio, sic vt pauillum degluriant.

Porro Crani humani scobes, aut tamenta præsen-

*Paonia quã
vi polleat*

*Scylla quã
vi polleat in
epilepsia.*

*Craniu
cal. 21 ha
mana.*

*Offa huma-
na comitali
morbo idos
na.*

*Viscu planta
quo afficitur
contra epilep-
psiam.*

*Comment.
lib. 9.*

Ageid, 6.

tanea quoq; experior in exsiccandis humoribus, qui huiusmodi morbos inferunt, si pars aliqua ex masculina calua lima accutare contrita, mari; mulieris vero, muliebri sexui exhibeatur, idq; ex vino, vel oxymelle Scyllitica, non sane occulta omnino proprietate, sed quod valenter exsiccet, qua ratione coagulū, sanguisq; leporinus dysenterias, aliaq; p̄stuvia compe-
scit. Sic vlt atq; experientia cōpertum habeo: ossa hu-
mana dysentericis ex vino rubro exhibita, fluxū san-
guinis lentū cohibere, adstrictoria rōe, ac vi exsiccate,
quod efficaciter etiam præstat *πρωσις φαιρις*,
factitium. h. e. mumia Arabica, præsertim si momen-
tum succini marini, q̄ vulgo spermaceti dicitur, ad-
misceas. Supradictis esse &u p̄xima, ne dicā superior,
viscum, eo opinor nomine insignitum, q̄ acinis, seu
baccis glutinosus humor subest, qui digiti attritu
leatescit, neq. ne ea voce designatur viscilago venet-
nata, mucosq; glutinosus, qua Ixia dicitur, qua lin-
guā inflammari omniaq; interanea conglutinari cō-
tingit, sed p̄lata fruticosa, qua nihil apud læcedones
Gallia, quos Druidas-Cæsar vocat. Licet autem, nunquā
in terra, sed per anni virosē in ilice & quercu natēs,
non ex femine, sed ex palumbi, turdiq; excremento.
Frutex is sepius mihi conspēctus est dubitali altitu-
dine, colore intus porraceo, ac viridanti, foris subfu-
sco, folio buxi vergeate ad troceum. Quod omnis e-
ruptionis parens, & quod nemo in cognitione rerū
vefastior, elegantia acimine comonstrat Virg.

*Taliter at species auri frondenti opaca
Ilic: sic leni crepitabant brachia vento
Quale soles sibi brumam tempore viscum
Fronde virere vocat, quod non sua seminat arbor,
Et croco feru teretes erigunt truncos,
Læcet arbore opaca
Aurum, & filia & leni vimine ramus
Aurum, et generant acrios, atq; arbore salus.*

Quo indicat poeta, nulla re magis cedere mortiferos
 insultus, morbosq; cerebri lethales expugnari, quã
 aurei huius fruticis vsu & medela. Humores liquidẽ
 tenaces discutit, extenuat, exsiccat, morboq; comi-
 tiali mirifica vi medetur, puluisculo huius vino me-
 racissimo assumto. Restat iam vt Alcis vires excutia-
 mus, quod animal Caprarum esse generis, sed maio-
 ri corporis mole, Caius Casar in Comm. testatur. In
 Bibliis Tragelaphus, seu Hircocervus dicitur, affimi-
 lis Rupricapreis, quibus Iudæis vesci fas erat. Huius
 vngula præsentanea vi pollet aduersus morbum Co-
 mitialem, quod multis experimentis comprobatum
 habeo, licet ratio mihi visa sit obscurior. Sunt apud
 Belgas, quod regio plus latis humida frigidaq; sit, at-
 que auster continenter spiraret ventorum insaluber-
 rimus, complures huic morbo obnoxii adeo, vt in
 compitis ac triuis miseranda spectacula hominum
 oculis exhibeantur, sic vt passim ad hoc remedium
 tanquam *αλαξινον*, h. e. quod malum depellat,
 confugiant. Mihi sane semel aq; iterum contigit, vt
 muliercula quædam in adium nostratum vestibulo,
 tanq; fulmine icta, concideret; quod vbi essem con-
 spicatus, accedo propius, atq; annuli gestamen, cui
 Alcis particula inserta erat, digito qui infimo proxi-
 mus est, infero, illa euestigio erexit se in pedes, potus
 q; refocillata iter inceptum alacriter peragit. Altera
 quædam cum domo abessem, pro foribus edito cla-
 more insolito, de repente in terram concidit. soloq;
 capat illisit: ibi vnus ex familiaribus Alcis partẽ pal-
 ma imposuit, manuq; in pugnũ cõplicata, q; annulo
 inclusa non esset morbum confectum depulit. Hac
 fieri crediderim specifica vi, ab ditaq; proprietate sub-
 stantiz, vel q; eximia exsiccañdi, discutiendiq; pote-
 state polleat. Porro si esset res solida, statui posset ef-
 fluxum quendam emanare, qualem flores, olentes,
 que herbæ effundant, Quod tamen seripisse per-

*Alce, Ee-
landt.*

B. M.

Gal. 6.

Deut. 14.

*Auster epio
lepsiã ex-
citat.*

*Res gestæ
narratio.*

*Qua ratione
facta ad nota
morbos miti-
gant.*

suasum habeo. licet emanantes spiritus tenues fiat atq. aridi minimeq. vaporosi, adeo vt sensui minus existant expositi, ab eoq. non nisi latenti vi percipiuntur. Sic lapides, gemmæ, aurû, ferrû atq. ænea quæque occultâ quandam vim expirant, sed agitatione concalecta, aut eorum nõnulla ignita, manifestus odorandi sensum excitant, seseq. corpori potentius insinuât. Quod ipsum percipimus: cû celeri rapidoq. motu rotæ feruescunt, vel cum equi ferrata vngula sic strata feriunt vt ignescant. Continuo n. fuliginosus ac retortidus odor in aera se aurasque diffundit.

Simile à rotis feruētibus cibis scintillantibus. Vnicornis venenis obstitit.

Quod si effectus huius causa nõ sit satis euidēs, nullaq. pbabilis ratio excogitari possit: saltem ea visita perici statuamus, qua monocerotis cornu aqua vinoq. immersum venenata quæq. discutit. atq. araneas cõtractu conficit. De lapillisq. hirundinû ventri eximuntur, tum qua vi epilepsia medetur. alio loco dicitur. *Qui stat, vt morbi longi sint ac diuturni, nec facile medicamentis cedant. Vnde febres recidua, undeq. indurcia, atq. intermissio. Quæ serè omnium interst, ne quæ facile morbo sententur, aut vi illuro cito excutiat.*

CAP. IV.

A similitudine exordium ex itinere difficultate.

Principis abstandum.

MORBI diuturni, quiq. in longum tempus producuntur, non incite componi possunt, difficili, longoq. itinere ac spinoso, q. homo inualidus, parûq. firmo corpore, deniq. suffarcinatus ac mole degreuat cogitur pedibus emetiri. Ipse propter itineris difficultatē, atq. oneris molestiam cunctantius progreditur, premiturq. grauius, quam si vehiculo illi puehi cõtingat, vel ab obsequioso facundoq. comite aliqua oneris parte leuari. Cum autem ob multas variaq. causas morbos, ptendi, atq. in longum tempus protrahi cõtingat, inter ceteras illa mihi visa est præcipua. Quod inter initia, primosq. morborum insultus sincerum fidumq. Medicum accire negligat, qui præscripta salubri dicta, ac medicamentis opportuna

tune summaq. dexteritate adhibitis, natura imbecillitati possit adinoculari, illamque artis praesidio fulcire. Est siquidem Medicus natura ad minister, eiusq. saluti ardentem inuigilat, ac conseruationi totus incumbit. Quo fit, ut cum ignorent, quid ipsis vel proficit, vel officiat nullo discrimine, nulloq. delectu vitiosos prauosq. cibos etiam in ipsis morborum accessionibus insultaque ingruente, ingerant, quibus oppilatio ac putredo augetur, morbusq. vires colligit atque omnis corporis vigor labascit. Quod si in autumnum morbi incidant:

Morborum siquidem e ussu redit albus in orbem.

Atque in se sua per vestigia voluatur annue.

Iam gemina cooritur diuturnitatis causa partim ob copiam frigidum viscosumq. humoris, partim ob lentorem ac tenacitatem, autumnales enim hibernaque anni partes refrigerant, densantq. humores, ac tarditatem iniiciunt, causasq. diutius immorandi innectunt. Quo fit ut non facile morbi desinant, aut discutiantur, quod humores crassescant, ac concreta sint, cutisq. minus spirabilis existat. Ut enim pix, cera, seuum, resina, omnisq. fluxilis materia hibernis mensibus indurescit, minusq. cedit trastantis fingentisque articulis: sic frigido statu caeli humores aegre liquefcunt, ac dissoluantur: argumento quod hyemali tempore minus sudoris erumpat. Quapropter quae vehementer abstergent, ac meatus expediunt, exhibere conuenit. Non secus enim humorum sordes ac strigmenta huiusmodi corporibus inhaerescunt, quam fex aut amurca dolis, quae aqua salsa, vel muria macerari postulant, ac scopis defricari, quo nitescant, omnisq. odor, quo sunt imbuta, aboleatur. Alioqui quidquid in illis reconditur, vitiatur: atque accit, Quo mihi rectissime dixisse visus est Hippocrates: Impura corpora quanto magis nutrias, tanto magis laedes. Putrescit enim alimentum, ac corrumpitur

*Medicus
natura ad
minister*

*Simile a
fluxilis.*

*Simile a
defricandis
dolus.*

*Lib. 2. A-
phor. 10.*

vitrosi humorib. admixtum, eoq; fit vt diutius cum
 malo lucentur, aut si quando medici industria, aut
 naturæ virib. morbus mitescere cœperit, oborta le-
 uissima occasione, recrudescit, ac redintegratur. No-
 ua siquidem, recensq; corruptio ac putredo corpori
 inducitur, quam comitatur foedus odor & graueolē-
 tia, quam etiam ex halitu percipimus, quæ per corp⁹
 late diffusa spiritus vitiat, caloremq; natuum, quod
 perspiratio inhibeatur, extinguit. Quo spectat illa
 Hippocratis sententia: Si qua vestigia, vllaq; reliquæ
 in corpore resideant, morbos recidiuos excitari, fe-
 bresq; reaccendi. neq; enim alimentum in corpus
 assumptum vires auget, sed prauis succi admixtione
 corrumpitur, morboq; dat incrementum. quod in
 quartana, nothiisq; ac spuriis tertianis perspicimus,
 cum Medico nō acquiescunt, nec commodaviētus
 ratione vtantur. Intermittuntur tamen hæc febres,
 præbentq; inducias, quia extra venas humor confi-
 sit, atque à corde est remotior. In continuis autem
 febribus indefinenter affligi homines contingit ob
 acres mordacesq; fumos inflammati sanguinis, bilis
 que accensæ intra capacitates ductusq; venarum, qui
 cum non habeant liberum exitum ac perspiratum, è
 directo cor atq; hepat feriunt, suaq; putredine ex op-
 pilatione coorta, inclementius infestant, quam si for-
 ras extraq; venas effundi contingat. Siquidem cum
 magna sit humorum copia, ac putredo vehemens,
 magnaq; huius ad putrefactionē proportio (sanguis
 enim ex calidi & humidi qualitate promptius putre-
 dinem concipit) fit vt continenter hæc febres sæuiāt,
 ac celerrime ad statum properent. Vnde Hippocra-
 tes morbos ultra decimum quartum diem non pro-
 duci asserit: nonnunquam vero, vbi materia furiosa
 est, ac turgescit, quinto die septimō nono, vel vnde-
 cimo terminari. Contrario modo se habent mu-
 ta februm, quæ per circuitus statisque vicibus in-
 quadant

*Lib. 2. As
 phors. 12.*

*Vnde febrim
 inducias.*

*Sanguis pu-
 tredini obno-
 xius.*

inadunt ex vi quadam & qualitate humorum ingenta,
 lociq; ac temporis ratione, qua fit vt intermisse ac-
 cessum faciant: vt anticipent, vt segnius seriusq; mo-
 ueantur, vt instabiles sint atq; inconstantes, vt paro-
 xyfinus longius prorahatur. Anticipant autem ac-
 cessiones, atq; inualefcunt, vbi humorem augeri cō-
 tingit, atq; ardentius inflammati, aut vbi aliquis er-
 ror commissus est, aut in cibo potuq; aliqua subest
 intemperantia. Cunctantius vero tardiusq; inuadit
 atque insultus mitescit, cum materia minuitur, dif-
 cussaq; oppilatione ac putredine, sensim oppilatio
 sopitur ac consilefcit. Cum autem humor alter alte-
 rius naturam adsciscit, aut locum demutat, vel alte-
 rius commiffione confunditur, nullo ordine, motu-
 que instabili circuitus procedunt, nec vllum certum
 obseruant accedendi modum. Longam accessionem
 facit humor vaporq; copiosus, ac late per corpus ef-
 fusus, crassus deniq; ac viscosus. Siquidem vt ligna
 humida ac virentia non nisi longo tempore inflam-
 mari consumiq; possunt: vtq; caro bubula praesertim
 vetus & annosa diu elixari postulat: ita humor visco-
 sus diutius macerari debet, ac concoctione mollesce-
 re, fieriq; fluxilis, quo excretioni reddatur idoneus,
 Ceterum cum paulo ante demonstratum sit, humores
 vbi extra venas putrescunt, atq; in quavis corpo-
 ris parte inflammantur, intermittentes, quozq; respi-
 randi spacia concedunt, febres excitare: eosdem pie-
 runq; obseruamus continuos motus ciere, tametsi
 extra venas constituti sint, cum copia tum ferocita-
 tis ratione. Quod ipsum in partib. *Φλεγμονή*
 h. e. in inflammatione obsessis, in carbunculo: in bubo-
 nibus, omniq; apostemate contagioso ac pestilenti
 perspicere licet, in quibus febris accenditur non in-
 termittens, sed continua, tametsi virus extra venas
 eruptionē fecerit, atq; à corde sit remotius. Vis enim
 pestifera ac venenata ad cor penetrat, partesq; prin-

*Anticipan-
tes febres.*

*Retardant
febres.*

*Instabilis &
errabunda
febres.*

*Longe febres
Simile à vi-
rentibus li-
gnis & an-
nosa carne.*

*Intermitten-
tes febres.*

*Carbunculo
extra corpus
febres exci-
tant conti-
nuas.*

*Simile ab
urbe ob effa
desuntur.*

*Vt hostium
in morbo-
rum insul-
tus propul-
santur.*

*A morbo vi-
res instau-
randa.*

cipes infestat ac spiritus cum naturales, tam vitales inficit. Quo fit ut huiusmodi morbi etiam inter acutos referantur, quod celeriter ad statum properant, subitaq; fiat vel ad mortem, vel ad sanitatem mutatio. Simile enim quiddam illis corporibus euenit, quod urbi obsessæ, quæ tam acriter ab hostibus oppugnatur, ac machinis tormentisq; bellicis nulla intermissione concutitur, ut nõ videatur diutius posse subsistere, hostiumq; violentas impressiones perferre, adeo ut singulis momentis opprimenda videatur, nisi bombardis ac catapultis viriliter se hosti opponat, vel eruptione facta illum propulsare ac conficere pergat: nam deductione salutem vitamq; pacisci, quod hi faciunt, quæ vel hosti, vel morbo segniter obstitunt, ingenerosum est, ac plerumq; damno coniunctum, cum plerumq; victores pactis stare non soleant, fidemq; fallere: sic in morbis acutis vsuuenire solet, ut ægroti violentiam morbi non sustineant, vltraque dies quatuordecim vel citra eos vitam prorogare nequeant, nisi natura validam fortemq; se præbeat, atq; artis Medicæ præsidio acriter morbo obstitat, depulsioq; ac confecto hoste victoria potiatur, qua adeptæ, ægre quidem vires colligit, atq; ob vim illatam non confestim conualescit, sed instaurare vires, pergit, atq; ut conquassata conuulsaque moenia ac propugnacula erigere.

Deus qui se ducti. L. c. somnoque oppressi ambulant, ac perreptant culmina, adiuuque tabulata, multaque persicunt dormitantes, quæ vigilantibus accessu adituque sunt difficilima, quæq; summa cura perficere præstareq; nequeant.

CAP. V.

Contingit nonnullos in florenti equidem, viuida; a tate (nam seniculi utpote spiritu vitali vel extincto, vel flaccido tale quiddam moliri nequeunt, ut qui etiam in genialis thori adscensu sunt segnes ac tardiusculi) intempesta nocte, vel antelucano, exsilire

ac lecto se subducere, quæq; accessu adituq; vigilan-
 tibus sunt difficilima pericere: eaq; tam inoffense
 peragere, vt nemini nõ spectantium admirationem
 stuporemq; incutiant. Quod si illos non interpelles,
 nec ab incepto reuoces, sensim se denuo in lectum
 referunt. Cæterum cum ista obeunt, si illis nota a-
 gnitaq; voce, aut eõ nomine, quo Christianismo sunt
 insigniti, ac baptismo initiati, compellere pergas, ex
 consternatione, incussoq; terrore, ac perturbatione
 decidunt, dissipatis scilicet spiritibus, discussaq; vi ac
 facultate naturali, qua illa perfecerunt, itaq; permit-
 tendi sunt suo motu ferri, atque in priores sedes se
 sponte recipere. Qui vero incubo opprimuntur, nos-
 trurniq; suppressionib; fatigantur, quod fit vbi cor-
 di ac cerebro fuliginosi densiq; spiritus incumbunt,
 vellicari debent proprioq; nomine excitari: con-
 fessim enim, etsi non magnopere vocem intendas, sibi
 restituantur, atq; ad se redeunt, discussis scilicet fu-
 mis, ac subsidente sanguine, qui priuos, ductusq; ve-
 narum diffunditur. Magna autẽ ex parte hic affectus
 ineunte vere illos corripit, q; assidue ventriculi cru-
 ditate laborant, quiq; frequentius in dorsum, ac res
 supini decumbunt. Quo fit vt patulis oculis atq; in-
 cõuenientibus, aptoq; ore atq; hiante, magno vale-
 tudinis incõmodo somnum capiant. Subito. n. velut
 graui ingruente mole eam angustia p̄cipiunt, vt sup-
 pressa voce suspiria gemitusque plorabundos edant,
 q; tamen, vbi quis inditũ illis nomẽ inclamat, ocyus
 se in lat̄ deuoluunt, illasq; striges ac lemures, quib;
 se opprimi imaginantur, excutiunt. Cõtrario modo
 afficiuntur nostri ambulones illi siquidem clausis o-
 culis in tenebris dimicant, ac strepitu tumultuq; o-
 mnia complent, nonnunquã silentes sursum deor-
 sumq; rapiuntur, ac nullo fulti adminiculo summa
 tectorũ fastigia adscensu superat. Quæ ab iis fieri per-
 suasum habeo, ex sanguine turgido ac spumati, tum

*Ambulare
ac vociferari
in somno
unde euo-
niat.*

*Ambulones
nocturni non
appellandi
proprio no-
mine.*

*Incubus.
De maere.*

*Decubitus
in dorso
noxius.*

æstuoso feruidoq; spiritu, quæ in mentis sedem delata animæ vim ac facultatem, quæ functiones suas perficit, partesq; instrumentarias ad actiones impellit, agitant, atq; ad huiusmodi motus effectusq; concitant. Quo fit vt corpus spiritus animalis impulsu, qui neruorum ac musculorum robur, hoc est, sentiendi mouendiq; munus in cerebro continet, ac tuetur, in sublime feratur, eiusq; vietiam per somnum ad tales actiones incitetur. Sunt autem istiusmodi conditionis homines raro laxoque corporis contextu, ac molis exigua, sed magna spiritus agilitate, animoq; feruido. Vnde euenit, vt si vel extremis manuum pedumq; articulis prehendant aliquid, se librent ac fulciant, contactisq; tabulatis adhaerescant. Simile enim quiddam iis corporibus accidit, quod turbinaris illis dolis, quæ apud Belgas Oceani oris iniiciuntur, quoniam nautæ fidam stationem, tutumq; portum consequuntur, ac loca vadosa, scopulosq; lateentes declinant. Illa siquidem licet ferreis laminis obducta sint, catenisque reuincta, ac ponderoso ingentiq; saxo alligata: fruunt tamen ac mari innatant, nec nisi dehiscant, in imum deuoluuntur: quoniam spiritu ac flatibus aereq; copioso adhibitis in eum usum tollibus, operita sunt. Sic isti quoniam flatibus turgescent, ac spiritu aereo implentur, in sublime rapiuntur, ac suspensæ, leniq; gradu vt limaces, ac cochleæ, quæ cum oculis carent, ptenis cornibus prætant iter, editissima quæq; perreptant, nocturnasq; ambulationes perficiunt. Quod vero inoffense nulloq; corporis incommodo ista peragant; nec labi contingat, aut in præceps agi, eo fit quod sensim ac nullo metu ullaque frepidatione, aut discriminis respectu ista aggrediantur, quæ plerunq; vigilēs à rebus anxiis ac periculosis vel auocare solent, vel deterrete. Siquidem non alia ratione hæc attentare solent: quam ebrii ac mente capti; qui inconsulte, magnaque temeritate atque

audacia,

*Feruidus**Spiritus castus
sa motus in
sonno.**Simile à
marinis do-
lis.**Simile à li-
macibus corp-
muculatis.*

audacia; pericula quæq; aggredi non metunt, quibus si postredie, aut vbi mente constare exeperint, in memoriam reuocet, quid egerint, quantaque discrimina subierint, omnia prorsus excidisse sibi ingenue fatentur, totoque corpore horrescunt, cum ab aliis quibus se periculis obiecerint, qualve tragœdias atque intemperies excitant, referri audiunt. Quod si huiusmodi corporibus humores minus exfluant, minorq; sit spirituum ardor atq; agitatio, vociferari tantum illis ac subillire cōtingit, sed lecto, spondeque in hæretæ neq; enim tam validi sunt, tamq; violenti spiritus, vt subtolle corpus possint. Cuiusq; enim Hippocrate teste, cerebrum inæscit, quod biliofis sit, non pituitosis, hi noctu clamant, ac tumultuant, præteritum si tumultuose ac feruide sua negotia, actionesq; diuturnas perficiunt, rerumq; suarum satagant. Vt sunt ardelliones quidam. h. e. homines inquieti ac iactabundi, qui omnibus se negotiis ingerunt, atque vltro citroq; discursant, mirisq; ventur gestibus, quos etiam ex oculis deprehendere licet, ex vultu, incessu, vestitu, totoque corporis habitu, quorum singula variis modis componunt, atque immutant atque personam subinde sibi adsciscunt, nempe vel iustitiam, vel palustritiam, aut denique ægypticam, h. e. circunforanei circulatoris, qui ad iugas plebæ conuocant. Quo fit, vt in somno exsiliant, ac plausum strepitumque excitent ob simulacra, quæ sensui occurrunt, quæq; voluntati, atque actionib; diuinis correspondent. Sic singuli nostrum, cum interitum in mente aliquid agimus, serioque tractamus, earum rerum species ac spectra noctu animo obuersantur, vocesq; clamorosas ac turbulenter extorquent. Quod Lucretius hoc carmine expressit.

*In somnis eandem pleriq; videmus ebrietas:
Causidicos enissas aere, et temporis leges,
Induperatores pugnare, ac prælia obire,*

*Lib. de Co-
mit. morb.*

*Ardellio
Tans a
faire.*

*Homines
interdum
ingratæ,
noctu cla-
mosi sunt.*

*Nautas contractum cum ventis degere bellum,
 Et quo quisq; fere, studio d' fundus adhaeret,
 Aut quibus in rebus milium sumus ante morati,
 Aut in qua ratione fuit contenta magis mens.*

Qua enim toto die nos fatigare virgereg. solent, inclinatio iam die in cerebrum affiliunt, nocturnasq; intemperies excitant, aut saltem mentem ijs occupatam detinent, vt somnus non sit placidus, sed obiectis imaginibus identidem interrumptur.

Ex his qui submersi sunt, virorum cadavera supina, feminarum vero prona fluitare, ex motu, pulmone non emergere.

C A P. V I.

Lib. 7. c. 17. **C**ompertum est apud Belgas, quod Plinius etiam testatur, corpora virorum, vbi submersa sunt supina, atq; erecta in caelum facie, mulieru vero prona, vultuq; in fundum inclinato, fluitare. Quo natura creditur pudori sexus consuluisse, ne ea in conspectum venirent, oculisq; hominum exhiberentur, q; decentius obreguntur. Mihi vero ea excogitata est ratio, quod mulier ventricosa sit; protensaq; utero, ac conceptacula laxiora obtineat, magisq; patentia, aluum, intestina, meatus vrinarios, vbera fungosa ac pratumida, quae quoniam vberim atq; affluenter humore impleantur, degrauari ventrem pondere atq; aquarum distentione contingit, deorsumq; ferri. Quod ipsum in vtriculis ac vasculis perspicimus obseruatis, quorum pars quae aerem continet, sublimis exsistit: quae humorem, subsidit, ac deorsum voluitur. Id ipsum & in ovo animaduerrere licet, q; salugini iniectum fluitat quidem, sed pars cui pondus inest, premitur ac subsidit; pars aere oppleta, illa scilicet quae rupto putamine lacunam exhibet, vbi peruetusta sunt ac subolida, eminet, sursumq; nititur. Quod nisi capaciores meatus ac conceptacula ampliora huic sexui natura indidisset, qua, cedo, ratione ac modo concubitus perfici

Simile ab vtriculis fluitantibus. Quam et arbor salugine inuisa fluitant.

perfici posset? Quid conceptui ac gestationi qua tacitis auctibus intumescit vterus, atq; incrementum capessit foetus, esset adiumento? Quid laborioso anxioq; partui, quo membra distendi debent ac dilatari, vt eniti possit clemētius adminicularetur? Quid deniq; conferret infantis nutritioni; nisi vterus, eiusque fauces & vestibulum ad eum modū essent constituta, nisi nitida, tamq; decore protuberantes mamilla; quæ tanta lactis vbertate scatens, ad eū vsum essent accommodæ? Cum itaq; mulier omnes sinus ac cavitates ampliores habeat multumque humoris imbibat, necesse est vt ea corporis pars subsidat, ac deuexa constituat, quæ plus aquæ concipit. Vir autem adstricta habet ilia, meatus vrinarios angustos: argumēto q; mulier magis calculo periclitetur, aqualiculum minus protensum, coxendicis ossa valida ac ponderosa, artus robustos, scapulas amplas, dorsū spinā cum vertebrarū connexu firmam, pulmonem fistulosum ac plargū, ex quo vix vox grauis & sonora, fœminæ ob pectoris angustiam exilis & gracilis. Quæ omnia indubie efficiunt, vt cadauera virorum in dorsum, mulierū in ventrē innatent. Siquidē natura cōparatū est, vt graue quodq; deorsum, sursum autem leue feratur. In q̄ causam etiam referendum censeo, q; aqua suffocati non cōfestim emergunt. Siquidem cum corpus vndiq; humore oppletur contingat, atq; aquarum pondere degrauari, sursum eniti nequit, quandoquidem nihil aeris in se continet, omnisque spiritus per aquæ gurgitem excussus est, atq; euauit. Intra septimi vero diei, aut noni spatium corp⁹ diffluit, soluitur, ac tabescit, multūq; aeris pulmo concipit. Atque hinc est, quod nostrates plebei distitare soleant: nono die rupto felle emergentem, non q; folliculus fellis disrumpatur, sed quod ex eo, reliquisq; conceptaculis vuidis, atq; aquæ madore flaccidis, humores effluant. Quo fit, vt corpus

*Mulier vtro
patientiores
habet meatus.*

*Cur vox viri
robusta,
fœminis exilis.*

*Qui statim
non emergunt
submersi.*

*Quoto die
submersi emergant.*

attenuata carne fluidum efficiatur, ac pulmo spon-
gia inftar fistulosus, concepto copioso aere, cadauer
subducit, auræq. restituit; hoc siquidem viscus aquæ
innatantes fulcit ac librat, & quo quisq. illud habet
amplissimū, multiq. foraminibus peruium atq. im-
plectum, eodiuus anhelitum cohibere potest, fun-
doq. longiori spatio inhære. Sic enarrantem audiui
De Vesalium excellentis ingenij, summaq. eruditio-
nis virum Maurum quendam vrinatore[m] Ferrariam
ex tiremi adductum, qui vnus longius producebat
vocem, ac cōtinuo clamore, absq. respiratione, insi-
stebat diuus, quā quatuor robustissimi pugiles. Idē
rursus cohibito suppressoq. spiritu, ac naribus, oreq.
occluso absque vlla halitus animæq. redactione, cū
illis certabat. Quo naturæ munere hoc erat consecu-
tus, vt semel atq. iterum caprus, elapsus sit, mergoq.
aui similis, intima maris per semihora spatium pene-
trans, captiuitatis iugū morte acerbius excussit. Hoc
itaq. commodi cuiq. praestant ampli capaceq. pul-
mones, vt celeriter iter conficiat, vt nata[n]di peritus,
diu[er]sus aquis incubat, vt in fluenta delapsus, minus
cito demergatur, vtque aquis suffocatus post paucos
dies emergat. Quod si mortuo hi spirandi folles exi-
mantur, quod piratas quosdam facit esse audio, fun-
do inhæret, nec vnquam sursum nititur, quod spiri-
tus, aerisque ad miraculo destituatur.

*Submersorum corpora vbi emergunt, atq. in conspectum pro-
ducuntur, tum coram quibus intererunt, eosq. sunt; praesens
tibus amicis, aut eo quod intererit causa illi existit, e[n]t nati-
bus, aliaue corporis parte sanguinem profunderi.*

CAP. VIII.

*Sanguinem
mortui pro-
fluere.*

Cum multa sint in rerum natura quæ nobis admi-
rationē, stuporemq. incutiunt: tū illud inter pre-
cipua referendum censeo: quod sanguis ex vniere
intererenti profluat presente illo quid inflixit, cuiq.
facinoris est conscius & quod deincepsurum cado vera
aquis

a quis exenta, ex aliqua corporis parte sanguinē pro-
 fundant, si præsto sit amicorū. aliquis, plerumque
 tam rubrum ac floridum, quasi facultates, spiritusq;
 vitales, qui humores agitant, nondum essent sopiti.
 Nam id obseruatum est à magistratu, præfectoque
 totius Belgicę, qui corporibus, quocunq; fati genere
 exanimantur, adesse solent, eaque conspiciare pro-
 pius, priusquam sepulchro inferantur. Qua autem ra-
 tione hæc fiant, non promptū est cuius expedire. Scio
 equidem mortuis ad tempus vim vegetantem ines-
 se, qua crines, vnguesque succrescunt, humore in sito
 calori externo suppeditante alimentum. Sic stirpes
 fraticesque amputatę, aliquot dierum spatio fronde
 scunt, ac flosculos proferunt, si irrigari, fouerique a-
 qua contingat. Subest enim, in istaq; est vis quędam
 naturalis cauliculis, quam à radice sunt consequutę,
 q̄ vbi euauit, arefcunt folia floresq; decidūt. Sic fieri
 potest, vt sanguis qui in venis delituit, agitato moto-
 que corpore erumpat. Videmus n. rales à baiulis ac
 vectorib. in terram subduci, ac modo pronos, modo
 supinos cōstitui, sursumq; ac deorsum deuolui. Quo
 fit vt venarum ora referentur ac dehiscant, tum san-
 guis qui nondum genuinam naturam, aut calorem
 exuit, e corpore profluat in his autem, qui iā pridem
 exanimati sunt, ac seclis reperti, non sanguis rubicū-
 dus, sed cruenta quędam sanies ex vulnere defossi
 distillat. Si vero casu vel ruina, vel denique oppressi
 sunt, parte qua meatus corporis patefcūt, sanguinos-
 lentus liquor emanat, nēpe aut per os, nates, oculos,
 aures, infernasq; sedes. Sic plerūq; videmus ex fluido
 laxoq; caduere, vbi duob. tribusve diebus seruatur
 in sepultam, sanguine cōmixtum liquorem profue-
 re, cum vespillonēs crebro motu atq; agitatione fere-
 trum ex humeris gestant. Boves quoq; ac tauri post
 lanienam laquearibus affixi, solum ac pavimentum
 sanguinis stillicidio cruentant. Quamobrem cōjicio

*Succisa stir-
 pes ad tam-
 pū germi-
 nantes,*

*Sanguis ho. ex simili causa iam memorata proficisci. Ceterum illud mihi vero magis consentaneum videtur, am-
mini ex cen-
sternatione
subito etiam
pis.* ex subita consternatione sanguinem ex naribus erumpere, quod facultates naturales, ac mentem vehementer concuti ac percelli contingat, humoresque non consistere, sed vltro citroque commutare. Illos siquidem varie affici videmus, nec lingua menteque constare, ac modo rubore suffundi, modo expallescere, metuque contremiscere, qua perturbatione efficitur, ut ex continenti intuitu sanguis vel inuitis scaturire incipiat. Quod ipsum plerique etiam vsuuenire perspicimus, ubi inopinato oculis mentique acerba quaedam obiciuntur, aut funesta quaedam imaginatione concipiunt. Quod si quis statuat propinquos, ac sanguine coniunctos sympathia quadam, h. e. mutuo naturæ consensu sanguinem elicere. facinorosum ac patratum sceleris reum antipathia, ac dissensione, tacitaque discordia id ipsum efficere: non futurus sum in ea re contentiosus. Hoc tamen minus grauate sum admisurus, sanguinem ex plaga exprimi, tametsi obligata, obductaque sit, ac falcis deuincta, si ille qui facinus admisit, ex aduerso constituatur. Tanta namque valida latetis naturæ vis atque imaginatio, modo aliquando vitæ superstit, aut corpus mortuum incalcescat, ut sanguis ebullire, accensaque bile efferuescere incipiat.

*Reseruescit
sanguis mor-
uus.*

De infantium recens natorum galeis, seu tenui molliq. membrana qua facies tanquam larua, aut personato tegmine obducta, ad primum lucis intuitum se spectandam exhibet, Helm vulgo vocant.

C A P. VIII.

*Amliu opis
nio de infan-
tium galea.*

Inoleuit absurda quaedam persuasio eaque non solum imperitiæ rudiq. plebi, sed magnæ existimationis, primiq. nominis aliquot Medicis imponit, plerosque infantes non absque boni alicuius maliq. ominis præfatio in lucem prodite, capite galea obducto: cum
ign o

ignorent hoc omnibus commune esse, foetumq; his
 membranis in vtero muniri. Tria siquidem sunt in-
 volucra seu membranae, quibus in materni vteri la-
 tebris foetus obtegatur. Exterior, Graece *κοιλια*,
 Latine Secundae dicitur: quae statim a partu prodeat:
 sub sunt huic duae aliae membranae, quarum prior a
 figura farcimoniae Allantoides appellatur, ex foemi-
 neo semine generata, quae capiti, clunibus: ac pedibus
 obtenditur, partibusq; eminentibus incumbit, cuius
 usus est ut infantuli efformati urinam excipiat. Postre-
 ma, tenuissima est membrana ac pellicula, quae sudorem
 vaporemque emanentem a maturescente foetu ab-
 sorbet, eumq; orbiculatim ambit ac complectitur, a-
 ruios, h. e. a mollitie ac teneritate agnina dicta: quae
 munimenta ac gestationis praesidia prouida natura
 excogitavit, ac molita est, ne attritu aliquid incom-
 modi patiatur infans, eumq; allidi contingat. Harum
 postremae cum infante non nunquam perliunt, par-
 tibus ad quas tuendas sunt destinatae affixae, praeter-
 rim cum panduntur portae ac mulieres pudenda, pars
 resq; genitales laxae sunt, atq; in enitendo affatim de-
 hiscunt. Quod si aegre, magnoq; conatu ac molimine
 infans ex huiusmodi angustiis eluctetur, ipsaq; mu-
 lier stricti oris sit atq; anguste constituta, herent illae
 membranae in mediis spatiis, illasq; exuias abstergi
 contingit: non secus, quae pelliculam in fronte, aliaque
 corporis parte extimam cutem atterimus, ubi per an-
 gustam rimam, arctumque foramen sumus elapsuri.
 Illud itaq; velamen, quo facies obducitur, galeam esse
 aniculae statuunt, qua de multa nugantur, ac puer-
 peris spem, metumq; incutiunt. Si enim nigricanti sit
 colore ea membrana, tanquam ex tripode pronun-
 tiant delirae ignarae, mentes vatam multa infami-
 bus futura infesta, multaq; sinistrae impendere, ac
 spectris strigibusq; fore obnoxios, deniq; in somniis
 nocturna q. inquietudine diuexandos, nisi haec comi-

*Tres mem-
branae infan-
tem munit.*

*Quando in-
fans galeam
proferre vi-
detur.*

*Nigrum te-
gmen infra i-
tu quid desig-
nat.*

*Rubicundū
infantis vela
men quid
portendat.
Antoninus
diadematē
in signis.*

*Causidicorū
superstitio in
conseruandis
infantium
a leu.*

nuta potui exhibeatur, q̄ me repugnante, magno ter-
nellā atatis incommodo quosdam factitasse memi-
ni. Quod si rubicundū sit gestamen aut pellicula quæ
vertici inhaeret, capitiq. affixa est, egregium illum fo-
re vaticinantur, magna que dextentate ac successu o-
mnia effecturum. Quæ superstitiosa, anilisq. opinio
etiam veterib. insita erat. Refert enim Ælium Lam-
pridius in vita Antonini Diadumeni, cui caput dia-
demate, sextoq. tenui redimitum erat, solere pueros
in ipsis vitæ auspiciis, pileo naturali insigniri, quod
obstetices rapiunt ac credulis aduocatis vendunt:
siquidem causidici se illo adiuari persuasum habe-
bant. Ceterum cum membrana ista, alijs alijs colori-
bus conspici soleant, non alio id referendum cenfeo,
quam ad circumfusos, qui vtero innatant, humores.
Ex illis enim coloris varietatem sibi adsciscūt. Cum
itaq. sordida quadam illuue, ac vitiosa vligine vulua
imbuta est, quæ cum vtriusq. semine coalescit, fusco
colore membrana existit, cutisq. infantis fuliginoso
vndique colore suffusa est. Si vero sanguis, semen que
syncerum sit ac defœccatum, nulliq. vitio obnoxium,
rubescit regmen atq. infantulo suavis color subest,
ac floridus: Nec solū huiusmodi membranæ coloris,
sed etiam formæ figuræq. diuersitatem concipiunt,
vel ex interno externoq. affectu, vel ab iis que oculis
mentique obiciuntur. Siquidem cum virorum ple-
riq. tam sint sataces auidiq. voluptatis, vt nullo de-
lectu, nullaq. habita mensurâ decursus ratione mu-
lierē subigere satagant: sit nonnunq̄, vt eum triduo,
pauloq. minus menses defluerint, atq. vnus aut al-
ter dies purgationi restet, interpellari legitimū pro-
flauii tempus contingat, ac nonnullam mensuræ ex-
crementi portionē cohiberi, intempestiuo quidem
congressu, sed qui conceptum nonnunquam perfu-
ciat. Cum itaq. mulier, dum generationi insistit, rei-
que venereæ incumbit, nondum constitisse menses
sit

sit conscia, nec admissario subiiciendum corpus, humentibus adhuc, vdisq; locis, tacite rubore suffunditur ac sanguinem oculis pro velamēto obiicit: qui affectus cum in foetum transeat, membranis illis varius color formaque inducitur. Quæ res hoc quoque efficit, vt infantes sint genis, buccisque rubentibus, ac colore roseo. Quod tum demum vsuuenire solet, cum grauida vel pudore afficiuntur, vel subitasci solent, agitato à calore nativo raptoque in sublimē sanguine. Nam quibus merus incutitur, aut inopinato expauescunt, illæ pallidum colorem inducunt, vultumque tetricum ac subtristem affingunt foetui.

*Vnde forma
elegantia
aut turpitu-
do.*

*Cur apud Belgas in fabis versari dicantur, vacillanti parumq;
firmi cerebri, vsq; in de boonen.*

CAP. IX.

SI quando inferiores Germani aliquem parum firmi cerebri designant, aut alienatæ emotæq; mentis, & qui in moribus, gestibus, dictis, factisq; atq; in omni vitæ actione deliranti apparet similis, in fabis illum versari distitant, adeo vt prouerbii specie obstineat, Fabæ florescunt, in fabis oberrat. Quod vacillantis cerebri hominibus accommodari solet, qui querationis mentisq; iudicio carent. Videmus enim plerosq; vernis mensibus, vbi culmi fabacei florere incipiunt, mente alienari, multaq; absurda ac ridicula proferre, quibus nonnunquam sic inrudescit delirium, vt vinculis coercendi sint. Siquidem ineunte vere humores restagnare incipiunt, densisq; fumis ac vaporibus cerebrum afficere: quos cum redolentes fabarum flosculi exacuunt, mentem corripit delirio, furisq; agitari cōtingit. Tamen si n. ex fabarū floribus iucundus suavisq; odor emanat: cerebrū tamen afficit, vaporesq; graui etiam à longe imbuit, praesertim quibus id imbecille est atq; inualidum humoreque bilioso ac melancholico oppletū. Quo fit.

*Prouerbiū
in fabis
oberrare.*

*Car fabarum
fiores
cerebro
fit iurr.*

nonnulli inquieti sunt ac palabundi, deniq; clamosi
impenseque loquaces: alii taciturni ac cogitabundi:

Perf. Sat. 3.

Obstipos capite, & sidentes lumine terram

Murmura qui secum, ac rabiosa silentia rodunt,

Atq; ex porro & foras trahuntur verba labello,

Et quemadmodum nonnulla fumos dissipant, quæq;
cerebro infesta sunt discutiunt, atq; animam lægul-
dam, spiritusq; sopitos erigunt, ut acetum, aqua rosa-
cea in qua caryophylli macerati sunt panis recens
vino odorifero imbutus, quæ tenuem gratamq; au-
ram exspirant: ita quædam dolores excitant, capitiq;
grauedinem inferunt, ut allium, cape, porrum, sam-
bucus, absinthiū, ruta, abrotanū, multaq; aromata
quæ humidum grauemq; odorem exhalant, ac caput

*Qua capitis
dolorum in-
ferant.*

Lib. 5. Aphor. 28.

tentant, naresq; feriunt. Quod Hippocrates aphori-
simo hoc indicauit: Suffitus aromatū muliebria ducit, qui ad alia multa etiā utilis esset, nisi capiti gra-
uedinem inferret. Omnia siquidem intense odorata
capiti officiant, accalorem, humoremq; ad supernas
partes rapiunt, etiam qui ex frigidis stirpibus euapo-
rant odores, in iis præsertim qui extenuati sunt, ex-
haustoq; corpore. Illi enim nec eduliorū, carniūq;
elixarum odorē perferunt, atque in animi deliquio
defectuq; nihil narib; admoueri patiūtur, quod acris
vibrantisq; sit naturæ, ut quia crasso densoque aere
suffocari videantur, non secus, quam qui in cœnaculo
vndiq; fumo oppleto desident, quibus anhelitus in-
tercipitur ac cohibetur, nisi referatis ostiis, apertisq;
fenestris serenum aerem admittant, quo domus per-
spiretur, ac spiritus inoffense vltro citroque permea-
re possit. A tenellis huiusmodi corpusculis diuersam
conditionem sortiuntur paludum accolæ, qui que
sentinis exhauriendis, ac purgandis cloacis sunt de-
stinati. Illi siquidem odoratissima quæ respiciunt, atq;
iis offenduntur. Sic Strabo refert, apud Sabæos ab o-

*Exemplum
de fumosis a-
diuis.*

Lib. 16.

dores stupefactos, bituminis suffitu, hirciq; incensa
barba

barba, recreari. Cuius rei exemplum etiam edidit apud Antuerpianos rusticus quidam, qui cum in myropolion seu officinam aromaticam diuertisset, de liquio animi periclitari cepit confestim illi proximus admoto narib. fumo equino adhuc repenti ac fumido (nam illi asuetus erat) animam reuocauit.

Non quatuor grauis ac teter odor homini noxius: Sunt enim inter hos qui contagia discutiant, morbisq; put. in obfistat. Obiter unde manauit Prouerbium, Cornua inibi, eaq; loco aduri, vulgo Men bran Moornen.

C A P. X.

MVltæ sunt teterrimi odoris, quæ tamen corpori nullam noxam inferunt, nec vllam putredinem inducunt, imo affectibus quibusdam obfistunt, atq; aerem auramq; vitiosam ac turbidam discutiant, vt sunt castoreum, galbanum, sagapenum, aserpitii fax, quæ assa foetida dicitur anagyris herba, sulphur, puluis bombardicus, corii cornuq; suffimen. Hæc siquidē horrido sunt grauiq; odore, sed nihil contagii adferunt, imo pestilentes auras, quasq; stagna paludesq; ac camarinæ exhalant, mephites referunt, reprimuntque. Quin & virgunculis suffitu animiq; defectum excutiunt, qua ex vteri stragulatione corripit solent, vbi nobiles maturaq; viro ferius connubio destinantur. Fœdi itaq; odores qui ex cadaveribus, locisq; cœnosis ac stagnantibus emanant corruptos putridosq; morbos pariunt, atque aerem inficiunt, humidi calidiq; ratione, non istorum effluxus atque euaporatio, quæ ad siccitatem deurgit. Hinc plebei nostrates corii cornuq; præsegmina atq; ossa subuuida in ignem coniiciunt, eoq; nidore suas casas ac tuguria suffumigant, quo morborum contagia dispellant, ac se suasq; adiculas a pestilenti aura tutas præstent. Atq; hinc manauit prouerbium. Cornua inibi aduri. Quo designant loca peste morbisq; contagiosis infecta euitanda. Non dissimile res

*Radiculæ
de rustico
quodam.*

*Fœdi odo-
res aliquando
vtiliter.*

*Græuiores
dores alio
quando pesti
obfistere.
Cornua
aduri pro-
uerbium.*

*Ros gesta
a uia Ner-
uis.*

*Ignis aeris
contagia
dissipat.*

*Natura
præcipuas
partes à
morbo tuos
itur.*

medium discutiendæ pestis adhibitum est superioribus annis, cum apud Nervios, quos Tornacenses modo vocant morbus popularis crudeliter sauiret, totaq. vrbe grassaretur. Milites siquidem præsidarii, qui in arce excubias agebant, machinas, tormenta, bellica, puluere bombardico, non globis oppleta, vrbi obuenterunt, eaque sub diei, noctisq. crepusculum incenso funali explodi curabant: quo effectû est, vt sonitu violento fumantiq. odore, aeris contagium discuteretur, ipsaq. ciuitas à peste facta sit immunis ac libera, Neq. enim minus præsentaneum est hoc remedium in dissipandis nebulis, infectiq. aeris contagiis, quam quod Hippocratem factitasse legimus, extructis pyris, congestitque sarmentis ac fascibus, per compita ignes excitare.

Digitus sinistra manus, qui infimo proximus est, præstantia, qui pestremo omnium morbo articulari, aut chitragra infestatur, & si quando affici contingat, non multo post mors imminet: Obiter quare præ cæteris auro deuinciri mereatur.

CAP. XL

HOC in confesso est apud Medicos, Quæcûq. corporis partes aliquo vitio morboq. tentantur, id effici vel affectu primario, vel per consensum, ac lege consortii, cum non in ipso membro morbus consistat, sed ab alio illi mali nonnihil infertur. Sic iuxta præcibium. Aliquid mali, ppter vicinum malum. Natura tamen prouida semper partes principes munit ac tuetur, malumq. ad ignobiles deuoluit ac dirigit. Quod critice, natura que impulsu fit, cum humorum morborumque collectiones in remotissimas partes propelluntur. Quod si & morbus eiusq. symptoma, hoc est, affectus qui illi succedit, validus, violentusq. existat, ac natura sit imbecillior, quam vt illi possit obistere, summumq. impetum ac ferociam pro suo arbitrato cohibere, in præcipuas partes humores decumbunt quod in pulmonis inflammatione, pleuriti-

tide.

tide, angina, lethargo ac plerisq. acutis morbis per-
 spicimus. In articulo autem morbo ac coxendico,
 qui vere & autumnno viget, vis ac facultas natural's,
 humores in corpore coaceruatos à partibus robustis
 ad imbecilles propellit. Sic obseruaui in Gallia Bel-
 gica complures chiragra ac podagra obnoxios, quib.
 omnes articuli acerbissimo dolore, tumoreq. erant
 inflati, illò tantū sinistra manus digito illaeso, qui in
 fino proximus est. Is siquidem ob cordis vicinitatē,
 ac consensum, nihil sentit incommodi. Nec est q̄ ex
 hoc morbo quisquam mortem extimescat (à ceteris
 enim sunt immaunes, modo ne ficosi sint ac venerea
 lue contaminati) nisi circa sinistram pectoris sinum,
 cui cordis turbinatus mucro subest, humorum col-
 luuius decumbat, digitusq. annularis nodosus efficia-
 tur, atq; intumescat. Hæc siquidē ubi fieri incipiunt,
 luxato vitali robore, vigor labescet, omnisque animi
 & corporis vis concidit. Hinc itaque mos inoleuit a-
 pud veteres, vt is digitus auro insigniretur, talique
 gestamine decorus esset, potius quam exeri: quod
 tenuis quidam arteria ductus, non nerui, vt Gellius
 existimauit, à corde ad hunc digitum porrigatur, cui
 ius motum in parturientib. ac delatiis, omnibusq.
 cordis affectibus indicis attractu manifeste percipis:
 Nec sane id cuiquam absurdum videri debet, cum
 animi defectu collapsos erigere soleã, vellicato hoc
 articulo, auriq. cū momento croci, attritu: per hunc
 enim vis quædam refocillatrix, quæ illi insita est ad
 cor dimanat, vitaq. fontem, cui is digitus connexus
 implicitusq. est, recreat. Quapropter præ exteris il-
 lum honorem promeruit, auroq. decorandum cen-
 suit antiquitas. Huius quoq. dignitas quam à corde
 consequitur, hoc effecit, vt veteres Medici, à quibus
 etiam nomen obrinuit, medicamenta ac potiones
 illo cōmiserent. Nihil enim venenati vel extremis
 eius radicibus adhærere potest, quin homini infe-

*Annularis.**Lib. 10.**cap. 10.**Medicus.**digitus.*

*Hier. 22.**Hieremia**locus expli-**catum.**Cap. 18.*

stum fit, virusq; cordi cōmunicetur. In indice quoq; veteres olim gestasse annulos, præter alios Hieremias testatur. Sic n. apud illum exoptulat cum rege Dominus: etiam si Ieconias annulus fuerit in manu mea dextra inde euellam illum. Quo indicat, etiam si paulo ante apud me fuerit gratiolus, & amabilis, magnaque æstimationis ac pretii, adeo vt subinde illo oblectaret, vti spectabili annulo insigni aliqua gemma decorato, iam gratiam fauoremq; exiit, ac coram me detestabilis est, ac despectus. quoniam ab integritate vitæ ad improbos mores delapsus sit: quo argumento cuiq; testatum esse vult, nihil prodesse cuiquã antea vitæ puritatem vbi ab ea deflexerit, atq; ad deteriora sit deuolutus: e diuerso nulli officere veterem nequitiam, Ezechiele teste, vbi relicta vitæ sordida ac lutulenta ad frugem se contrulerit.

Quædam ignem non concipiunt, flammisq; immixta sunt, Et quæ ratione id efficiant. CAP. XII.

Confecta vidimus. textaq; mātilia ex lini quodã genere incombuſtibili, quæ igni non cedunt, flammisq; indomita sunt: itaq; si quando sordes contraxisse videntur, mundariq; postulant, nõ sinigmatæ aut sapone, vllq; lixiuio maculas eluunt, sed iniecta igni flammeſcunt, non secus quam ollæ argillaceæ multa pinguedine imbutæ, ac nitida candorifq; eximii eximuntur. Nascitur id genus in desertis India, locisque ſiticuloſis ac ſole torridis, in quibus ſtirpes quædam ex ſoli conditione, atq; aeris ambientis qualitate illam naturam adſciſcunt, qua ſingi texiq; in lintea poſſint. Si enim in mari ac fluentis obſtracoderma, hoc est, cute testacea, ſolidescere poſſint cancri paguri, locuſtæ, gammari buccinæ, pectines: multaq; concharum genera, in quib. (vt Plinius ait) magna ludentis nature varietas, multaq; figurarum, colorumq; differentia: ſi denique coralli fructus in imo maris liguſtici frondeſcit, mariq; exem-

Libro. c. 23.

tus in lapidem induratur: non cuiquam videri debet
 abfimile vero, frutices quosdam ex loci coelique ar- *Coral.*
 dore eam naturam consequi, vt contrusi, subactique *ex mari*
 fustibus, ac stipario malleo mitigati ductiles fiant, *Liguſtica*
 atque in filamenta elaborentur, quæ ignis vim reci- *ſubducitur.*
 spuunt. Quis autem non miretur ex canabaceo fru- *Ex herbis*
 tice ex viticæ liniq. ac geniftæ flagellis funes, ac ru- *funes confici.*
 dentes contexi, telaq; ac lintea confici? Cum enim
 lento ſint tenacique vlimine, in fila telaſq. attenuã-
 tur, vt etiam argenti autiq; bractæ ac ſegmenta. Sic
 ex huiusmodi virgultis, non equidem ex Salamand-
 ræ pilis (vtpeniq. nugantur) manilla, mapta que
 conficiuntur, vt ex bombyce, ac lanigeris arboribus
 fetica, licet illis operoſior cura adhibetur: rigefcit e-
 nim materia, minusq. eſt tractabilis. Appellatur au-
 tem id genus lini *Aſbeſtinum*, à ſimilitudine & na-
 tura calcis, quod igni mandatur, nec abſumitur, aut *Amiantus*
 detrimentum patitur. Cui affinis eſt *ἀπείραστος*, *Lib. 5. c. 59.*
 lapis alumini ſciſſili, quod vulgo plumoſum voca- *Volatus.*
 tur, ſimilis: ex quo, Dioſcoride teſte, lintea conte- *lib. 22.*
 xunt Indiæ, quæ in ignem coniecta inflammantur
 quidem, ſed ex eorum ſplendescunt, nihilque illis de- *Alumen*
 perit, nec deteriora efficiuntur. Si ligna & tabulata *igni oſiſtit.*
 alumine illita non ardeſcunt, vt nec poſtes, fores, *Viridis ca-*
 lacunaria colore viridi imbuta, modo durior cruſta *lore oblita*
 riſ obducatur, atque alumen, plumbique albi cine- *ſerius i-*
 res copioſe pigmentis commiſceantur: nequit enim *grefcunt.*
 vis ignita penetrare, quod lignum coactum deſum-
 que fiat, atque ad ignem pluuiamque obdureſcat.
 Cuius rei ſpecimen edidit Archilaus Mithridatis
 præfectus in lignea turri, quam cum Sylla incendere
 tentaret, nihil profecit, coactusque eſt re infecta de-
 cedere, atque ab incepto deſistere; cum alumine, *Vitruvius*
 quod vehementer adſtringit, omnia eſſent oblita. *lib. 2. cap. 8.*
 Sic C. Caſaris irritus erat conatus, cum circa Padum *Lib. 1. c. 5.*
 Caſtello ignem adiuuaret ex Langua materia con-

Larix. structo. Larix siquidem arbor Piceæ assimilis neque ignem aut flammam concipit, ac non solum à carie & teredine immunis est, sed ne in carbonem quidem resoluitur, aut in cineres fatiscit, ob soliditatem ac duritiam plusquam corneam, quam ignis vis subire domareque nequit. Tanti denique est ponderis, ut non fluitet, sed confestim subsidat ac demergatur, more buxi, atque ebeni, quæ voce gentilitia Guaiacum dicitur, lignum expugnandis fuscis, morboque Gallico ac commodissimum. Mirari autem non immerito quis non posset, cur non ardeat atque inflammescat, cum resina fundat mellei coloris. Quæ quot enim resinam picemque exsudant, citissime igni corripuntur. Verum id illi præstat solida compactaque durities, quæ nulla igni foraminum spacia exhibet, per quæ aduri accendi que possit; quanquam Marthiolus afferat Laricem, quæ circa Padum copiose prodit, confestim flammam concipere.

Calor natiuum hominib; fouetur, augeturque animalculorum, præcipue autem in infantium calore, si parti corporis inuoluita applicentur. Non enim hoc fomentum concoctionem solum adiuuat, sed dolores quoque articulares sedat. Inter cæcilios autem, qui id præstare esse acius,

CAP. XIII.

Calore, humore, spiritu in corpore subsistit.

Duo sunt quæ corpus nostrum fulciunt vitamque conseruant, ac tuentur; calor natiuus, & humor innati caloris substantia, quorum alter alterius adminiculo opus habet, mutuasque operas exposcunt. Humidum pabulum est fomentumque caloris; calor illi beneficio ac munere subsistit: quæ duo spiritu vniuersaque perfusa ac connexa in omne corpus dimanant ac diffunduntur. His sedulo prospiciendum est curandumque, ut quam diutissime conseruentur. Horum enim præsidio corpus destitutum, collabitur, omnique vis ac facultas naturalis vergit ad interitum. Cæterum cum multa sint circa hæc obseruanda, ea que paulim

passim obuia existant apud Medicos: omiſſis super-
uacuis, ea tatum referam, quæ foris adnota homini
ad hæc sunt adiumento. Interea, quæ calorẽ augent,
escitantq. ac dolores placant, catellos refero, non e-
quidem oēs, sed hoc præcipue, quib. color cutis con-
color, nec tegmen multis diuersiq. maculis variega-
tum, qui non solũ natuum insitãq. calorem fouent,
sed dolorificos affectus sedant. Sic in chitagra ac pos-
dagra, omniq. arthiride nihil præsentius ad conso-
piendos mitigandosq. cruciatus quamlibet acerbos,
q̄ huiusmodi catelli membris affectis adhibiti. Suaui-
ter calentiq. effluxu natuum hominis calorem lan-
guidum atq. euanescentem exsuscitãt, ac fotu conti-
nuo, humorẽ qui dolores infert, vel attractione ad se
rapiunt, eliciuntq. vel diaphoresi, h. e. digerenti vi ac
discussoria incidunt ac dissipant. Videmus n. illos ubi
amoueri contingit, atq. aliqd iis laxamenti indulge-
re, fractis eneruatq. esse articulis, atq. ægre pedibus
insistere, maxima doloris parte in se translata. Quod
autẽ color cutis p̄ omnia æqualis & concolor id po-
tissimum efficiat, nec varius parẽ effectũ obtineat, fa-
cit temperamentum æqualitas, atque vniformis calor.
Discolor siqdem diuersusq. color indicat caloris hu-
morisq. intemperiem ac cõmixtionẽ, Vt n. insitio na-
tura arborum correspondere debet: ita homini in fo-
uendis mēbris æqualẽ p̄ omnia, ac temperatũ calorẽ
coaptare conuenit. Quã obrem si robur ac firmitatem
ventriculo, vlliq. parti conciliare velis, necesse est na-
turale temperamentum tueri, nec calorem plus satis
intendere, illiq. extraneũ aut alienũ inducere. Inter
ea autem (vt Galen ait) quæ foris applicantur, boni
habitus puellus est vna sic accubãs, vt semper abdo-
men contingat. Sunt qui catellos, inquit, pingues in
hunc vsũ habeant, neq. id in aduersa modo valetu-
dine, verum etiam in prospera. Tales itaq. iis qui ob-
siccitatem quoque imbecillum ventriculum habent,

*Catelli vni-
formis coloris
74.*

*Catelli mem-
bris adnota-
dolos miti-
gant.*

*Van cen-
der hare.*

*Simile ab-
insitione.*

Ther. lib. 7.

3. Reg. 1.
David amplexu iuencula incassuit.

sunt idonei, seruandumq; ante omnia est, ne puellus humecta sit cute Qui enim noctu sudore perfunditur, refrigerant potius quam calefaciunt: hanc quosque commoditatem sibi adhiberi passus est David effœtus ac frigesceus, quem adolescentula mutuo complexu fouebat, non quidem concubitus, ut scriptura testatur, desiderio, sed quo membra illius destituta calore incalescerent.

Cur morbus Gallicus nunc, quam olim, mitior, minusq; sauiat, & in quos morbos degeneret.

C A P. XIV.

Pöcken.
Mel. erf. hey.
Onganf. hey.
Schoirs buyck.

Morbi ad suetudine mitescunt.

Simile à l'ours porcu & cerdonib.

Res sunt morbi inter se affines & cognati, non tñ lethales, quam fœdi & contagiosi, quorū alter in alterum transit, ac pmutatur, lues Venerea, seu morbus Gallicus, elephantiasis seu vulgaris lepra, que in scrophis grandio dicitur, tum is qui stomacacæ & scelotyrbæ dicitur. Quorum genus icteria nigra. Hi superiorib; annis in tolerandis modis homines excarnificabant; nunc plus mitescere coeperunt, minusq; infesti sunt, sit id partim, q̄ medicorū opera, domita sit vis mali, humorumq; sauitia mitigata, partim q̄ natura ad suetudine ad dolores occalluit. Sic obseruauit nonnullos in florente feruida q; a rare acerrime cruciari: eosdē, senescente atq; inclinata, mitius affligi. Vel n. deferuescit ardor & ebullitio, minorque sit humorū concursus; vel natura spatio tēporis ad sueta malo velut domestico ac familiari, nō amplius cum illo luctatur, aut enim alitur vitiosis illis humoribus, aut non offenditur. Quemadmodum enim sues, vbi cœno inuoluuntur, aut cerdones, qui que cloacas, ac foricas proluunt, graueolentiam non sentiunt: sic morbiliosi saginantur sordibus. Et quoniam ad vitia morbosque corporis, ne dicam animi, occalluerunt, detrimenta naturæ amplius non percipiunt. Ademit n̄ illis sensum mali inueteratus, imiq; medullis infixus morbus. Inter initia vero, vbi inducitur corpo-
ri alie-

Si aliena qualitas, qua alterascit ac corrumpitur, quæ
 cunque membra fluxiones acres & mordaces susci-
 piunt, dolore concitantur. At ubi morbus inoleuit, ac
 cum natura coaluit, non magnopere doloribus infe-
 stantur, quod inter se consentiant, atq. humores cor-
 poris commercio, ac qua vitur consuetudine, flac-
 cescant atq. aliorum humorum mixtione, vt vinum
 meracum affluentia aqua diluantur. Semper tamen
 vestigia inhaerescunt, veterisq. morbi reliquia relin-
 quuntur, quæ si in pulmonem decumbunt, raucos
 illos esse, atq. anhelosos perspicis: si in articulos, po-
 dagra ac chiragra; & quæ subinde recurrit, ischiati-
 co delori obnoxios. Sic omnes ficosi articulari mor-
 bo laborant, at non omnes podagrici aut coxendico
 cruciatu affecti, morbi Gallici labe imbuti sunt. *¶* Si
 in extimam cutem diffunditur humorum colluies,
 scabra cute efficiuntur, at corticosa lichenibus, im-
 petigine, mentagra ac porrigine, in facie deformati,
 non sine capillorum defluuio. Simile enim quiddam
 illis euenit, quod arboribus ac virgultis, quibus lo-
 tium aut salugo, aliaq. inquinata eluies affusa est.
 Vitiata enim radice folia decidunt, ac rami marce-
 scunt: non tamen arbor à stirpe interit atque emori-
 tur, sed elanguescit, atque agre refocillatur.

*Ficosi omnes
 podagrici, nō
 ē contra.*

*Simile à vis-
 tiatis arbori-
 bus.*

*Qua ratione moribundi etiam constante adhuc mente raucum
 murmur edant, ac sonitum recrocantem, quem Belga po-
 pulari voce den rotel vocant.*

C A P. XV.

IN Belgica regione, totoque septentrionalis plagæ
 tractu, morituri certa argumenta proferunt emi-
 grandi, edito sonitu murmuloso, nec est, qui absque
 huiusmodi indicio vitam non finiat. Siquidem im-
 minente morte sonum edunt, tanquam aqua la-
 bentis per salebras, locaque anfractuosa atque in-
 curua, murmur, aut qualem siphunculi ac fistulae in
 aqua dustibus sonitum excitant. Cum enim vos

*Moribundō-
 que ratione
 murmul
 sum sonum
 edant.*

calem arteriam occludi contingat, spiritus qui confertim erumpere gestit, nactus angustum meatum, collapsamq; fistulam, gargarismo quodam prodit, ac raucum per leuia murmur efficit, scatebitq; arentes deserit artus. Conglomeratus itaq; spiritus, spumaturgida commixtus, sonitum excitat, reciprocanti maris æstui assimilem. Quod ipsum in nonnullis etiã fit ob panniculos ac membranas in rugas cõtractas, sic vt spiritus obliq; ac sinuoso volumine decurrat. Hi autem qui valido sunt vastoq; corpore, & qui violenta morte pereunt, grauius resonant, diutiusque cum morte luctantur, ob humoris copiam ac dẽsos, crassosque spiritus. Iis vero qui extenuato sunt corpore, ac lenta morte cõtabescunt, minus impetuose leniq; sonitũ fertur spiritus, ac sensim placideq; extinguuntur, ac quodammodo obdormiscunt.

Qui placide, qui tumultuose existinguuntur.

Mortem hominu, rerumq; existentium interitum esse contra naturam, parumq; apposite natural m dici. Sic tamen obfirmandus animus, vt mors non sit formidanda, licet non sine ratione omnes illam exhorrescant.

C A P. XVI.

Quantũ ita natura compertum sit, atque hominis prauaricatio hoc sit consecuta ac promerita, vt ad interitum spectet, mortique sit destinata: hoc tamen ratione cuinci posse video, mortem non esse secundum naturam illiq; prorsus aduersam. Principio generi animãtium omni, hoc est à natura tributum, vt se, vitam, corpusq; tueatur declinetque ea quæ illi nocitura videantur, atque omni cura incolumitati suæ prospiciat, suæq; conseruationi insistat. Quis est enim, qui non obseruat, quanta cura, quantoque studio homines ductu rationis, bruteq; pecudes instinctu naturæ, se ab interitu vindicare tueriq; studeant atq; enitantur? Omnes siquidem illum exhorrescunt, nemo nõ ab illo se subducere tẽtat. Quandoquidem inuadente morte, natura extinguitur, esseq; desinit.

Cic lib. I. Offic.

Nemo non mortis metu contremi est.

Sic

Sic Christus, qui commonstrare voluit insitam naturæ hominis imbecillitatem, ut à quo p̄ter morbos & peccatum, humani nihil alienum erat, mortē exhorruit, illamq. deprecatus est. In Petro quoque naturæ affectus, carnisque infirmitas exprimitur, cum Christus ter stipulatus ab eo erga se amorē: erga vero gregem summam pascendi curam ac studium, commonstrat, quid illi impendeat, & quē exspectet vitæ exitum: Cum esles, inq̄, iunior, ambulabas quocunque libitum erat, & cingebas ipse te: verum ubi senueris, alius cinget te, & ducturus est quo nolis. Quo indicat naturæ humanæ affectum atq. imbecillitatem, qua mortis metu ac terrore concutitur, illamq. admodum grauate adire velit: tametsi mens alacris est & prompta. Cum itaq. mors naturæ sit abolitio ac priuatio, qui statui possit, id esse naturæ consentaneū ac familiare, quod vim, quod interitum, totiusq. naturæ adfert extinctionem? Scio equidem hoc, p̄meruisse hominis prauitatem ac delictum, per quæ degenerauit à sui dignitate & p̄stantia, suoq. opifici fuit inobsequiosus, dictoq. minus audiēs, ut doloribus, ut cruciatibus, ut morbis, fame, siti, confictaretur, ac mentis inquietudine, postremæ morte pœnas lueret. Verum has clades ac calamitates non naturæ vitium, sed peccati labes illi inuexit. A lapsu siquidem primi hominis omnia immutata sunt, verisq. in contrarium: sic sidera, morbi elementa, demones, beluæ, homini minantur, illiq. infesta sunt. Quin & vniuersa creatura, hominis causa, ut Paulus ait, vanitati ac corruptioni subiecta est, omnisq. rerum ordo ac series, mentesq. Angelicæ sinē laborum statui exoptant. Ceterum in tanta calamitate ac miseria cōstitutis, solatio est, mentesque nostras erigit, alterius vitæ certissima spes, summaque in Christum fiducia, qui collapsam hominis naturam restaurat, pristinaque integritati restituit, ac trepidationem me-

*Ioan. 21.**Ioan. 22.**Peccatum
morbo &
mortem inu-
exit.**Rom. 8.*

*Christi fiducia
mors
metum ho-
mini admittit.*
1. Cor. 5.

*Simile ab
adium cons-
textu.*
al. 4.

Coloss. 2.

tumq. mortis animis nostris eximit. Stabiliter enim nos fulcit mortis eius ac resurrectionis recordatio, quod hoc effecit, ut hominem non aboleri, sed mutari in melius credamus, mortemque non esse interitum, sed alterius vitæ vestibulum ac ianuam. Scimus enim, ut Paulus ait, tamen si terrenum nostrum domicilium huius tabernaculi destruendum sit, ut dissolui solet comespages atque adium contiguatio, quædificium habemus à Deo domicilium non manufactum, sed æternum in caelis, quod in hoc ipsum parauit, ut immortalitatis gloria per resurrectionem fruamur. Deus autem spiritum suum pignoris loco, atque arrhabonis vice nobis imperitus est, ac spiritum summamque fiduciam rerum futurarum præfati suo afflatu confirmat: quo vno certi reddimur, quod qui suscitauit atque à morte erexit Dominum Iesum nos quoque suscitabit virtute ipsius, atque efficiet communi resurrectionis gloria consortes.

Ebrietatis ac temulentie incommoda. Et qua illi obstant et mediantur.

C A P. XVII.

In Turcul.

*Ebrietas
vitanda.*

INoluit consuetudo apud Germanos atque Aquiloni expositos Belgas, ut neminem propemodum sibi deuinctum capiant, fidumque amicum ac familiarem exoptent, quod qui strenuum se potatorem præbeat, atque impigre (ut Plautus ait) cloacâ vino proluat. Quamobrem operæ pretium me facturum sum arbitratus, si nonnulla quæ ebrietati obstant, referam: quo quisque sibi prospicere possit in eo certamine, ut aut vino non succumbat, aut quam minimam offendatur. Principio nemo se inter inopia plus satis facilem præbeat, promptumque in exhauriendis exsiccandisque poculis, sed tergiversetur, ac ciuiler recuset, morbumque prætexat: ac valetudinem causetur, non nunquam excogitati sunt astus ac stratagemata, quo illos deludas, qui te sibi scopum præfixerunt quem feriant, tibi que plus satis infesti sunt. Captanda interim occasio, qua
aut

aut te vt micturientem tacite subducas, aut pateram abduci cures in eaq; re te callidum esse decet ac cautum, magnaue dexteritate id perficere. Nam si deprehendi technam contingat, multo cumulatius, ac cum fœnore in te hoc munus refundetur. Cæterū quisq; pro infra natura calliditate atq; astutia, varias comminisci potest rationes ac modos, quib. poterit eluctari, ac combibones fallere. Interim constituat sibi quisq; ante oculos huius illaudatæ consuetudinis, errorisq; inueteratæ præmia, perspiciet luce clarius, quid noxæ, quid ve detrimenti, cum corpore, tum animæ menti; inferat vini intemperatiam. Primum enim Memoriam re omnium preciosissimam non solum labilem, fluxamq; facit: sed prorsus obruit ac labefactat, oculos caliginosos efficit, ac cæcipientes: genas pendulas, artus tremulos ac titubantes. Multaq; alia incommoda immodicū vini potum comitantur, quorum vnumquodque frigidum est vitium, Nec enim vinum (vt Galenus testatur) semper hominem excalescit: sed vbi plus bibitur, quā vinci posset, frigidus morbos parit. Extinguitur enim calor natiuus, ac suffocatur non secus, quam si exigua imbecilla que flamma confertim multum olei infundatur. Hæc præfari visum est, ne quis existimaret ansam ministrare me, aut fenestram cuiquam aperire ad nequitiam. Cum hoc potissimum sit in votis, vt homines aut moderate bibere consuescant, aut si occasio inciderit vt largius sit bibendum (nam vt habet prouerbum, sacra hæc aliter nō constant) ne desint adminicula, quib. ebrietatem propullare possint, inter quæ amara refero, & quotquot humores aquosos per vrinam expurgant. Hæc enim ratione effici solet, vt alio quā ad caput fumi deferatur, ac vinum venas subire prohibeatur, exsiccante etiam amatore humiditatem. Sic amygdala amara id efficaciter præstant, quina senave ante cœnam

Intemperatiam vini memoriam efficit.

De temp. lib. 3.

Prouerbiū conuinale. Amara ebrietati obsistunt.

assumta. Persicorum, quoque nuclei parem cum iis effectum obtinent, & foliorum Persici arboris expressus succus ieiuno assumtus, cyathi mensura, qua facultate pollent & Absinthii Pontici dilutū, ac nux muscata. Hæc n. omnia meatus recludunt, ac pueros laxosq. efficiunt, quæ admodum & olei ex oliuis expressi, aut sesami semine sextans, hoc est, vnciaz duæ antelucanò haustæ, lubricum siquidē reddit aluum, meatusq. vrinarios dilatat, sic vt liquor corpori non inhæreat, sed cōtinenter defluat, modo ne quis esculentis ventriculum plus satis oneret. Qui enim potationi insistere cogitur, parcus illum cibo vti cōuenit: quod si panis bucellā copioso melle imbutam deuoret, non in consulte fecerit. Mel siquidem vim diluit, fumosq. aëres ac mordaces retundit, atq. heberat. His omnibus præfertur Brassica, Catoni ad fastidium vsq. nobilitata, quæ vulgus Caulis nomine designat, q̄ nulla stirpium cole sit amplior. Huius cum plures sint differentia illa ad discutiendam crapulam accommodatior, quæ plus cæteris rubescit, si ex cauliculis dentib. expressus succus deglutiatur aut eadem coacta inter primæ mensæ edulia manducetur, qua tamen maritima, quæ alpibus Zelandicis copiose innascitur, multo efficacior, tum portulaca marina, qua in iis acetariis ac cōdimentis vtimur ad appetentiã acuemdam. Potus enim, cibiq. auiditatem incitat irritatq. atque insita facultate ac viribus conficit. Quo fit vt nulli vinosi halitus vaporesq. que caput tentare possunt, vt qui per aluum ductusq. vrinarios expurgentur. Sunt huius generis pleraque alia, quæ temulentia aduersantur, ac ne quis ebrietati succumbat, muniunt: sed omnia referre longum esset. Caterum si quem vino obrutum esse contingat, qui ijs præsidijs non est instructus (nam vinū; vt Abacuc ait, sapientem decipit) illi succurrendum vomitu. Quod sapiens etiam consuluit: Si fueris ad
inglu-

*Cibus immo-
dicus potori-
bus noxius.*

*Brassica
ebrietati ob-
sistit.*

Soidonella.

*Cap. 2. Ec-
cles. 31.*

ingluuiem coactus, subduc te, ac vomito: Postmodū *Vomitum*
 testes, partesque genitales aqua gelida macerari de *commoda.*
 bent, madidoq. mantili, aut sudario inuolui: foemi-
 nis vero vbera, mammaq; in eundem modum fo-
 uenda. Confestim n. auersis vaporibus, omnis vino-
 lentia discutitur. Interim exhibenda acida ac saba-
 cerba, pomaq; succulenta ac vinosā. Cuius generis
 sunt Arancia malaq; Citria, cerāsa, persica, oxyacā-
 thæ bacca, omphacium, corna, quæq; infrigidantis *Delor capio*
 reprimentisq; sunt naturæ, ac nonnullam incidendi *ti ex hestor-*
 abstergendique vim obtinent. Tametsi enim ces- *no mero*
 set, sopitaq; sit ebrietas vel vomitione, vel somno; ca-
 put tamen etiam postridie indolescit, ac fumis per-
 tunditur. Quem affectum Fesk^o Pompeius Helucum *Helucus ca-*
 vocat. Quæ vox languidum sonat, semisonum, atque *piti grauedo*
 hesterno vino oscitantem. Tertullianus hanc vocem *ex crapula.*
 p. affectione vsurpat qua procliues in somnum red-
 dimur ex pridiana crapula, cum inquit: Hedera vis *Hedera vis*
 ac natura est caput ab heluco defensare, vi discussio *in discutien-*
 tia atq; exsiccante, qua etiam à crapula rutos prestare *da ebriotate.*
 creditur, foris capiti admota, vel præsumtis acinis a
 liquor qui coloris crocei sunt.

Intemperantia potus, quam cibi nocentior,

CAP. XVIII.

Sunt qui statuunt, potu minus offendi homines *Lib. i,*
 quam cibo, si horum alter immoderatus, supraq. *Ahor IX.*
 naturæ vires ingestus sit. Quod ea Hippocratis sen- *Humida*
 tentia stabilire nituntur: Facilius est impleri potu, *Et liquida*
 quam cibo: Qui toto cœlo errare mihi videntur Hoc *citius alunt.*
 siquidem ille indicat, humidū colligendis restaurā-
 disq; viribus potissimum remedium. Extenuatos e-
 nim citissime reficiunt liquida, quæ licet non simili-
 ter nutriant solidis alimentis: distributionis tamen
 celeritate illis longius præstant. Quamobrem verif-
 sima est, nec Hippocrati contraria Cornel. Celsi sen-
 tentia: Vbi ad cibum ventum est, nunq̄ utilis est ni- *Lib. I.*

*Celsi locus
explicatus,*

*Venena li-
quida no-
centissima.*

*Pinguia ves-
nenis obse-
stant.*

mia satietas, sepe inutilis nimia abstinentia. Quod si qua intemperantia subest durior est in portione, quã elica. Quo indicat immodica vini portione plus detrimẽti, damniq̃ inferri corporibus, quã cibi ingluvie. Potus si quidem omnes meatus confestim penetrat, atq̃ incoctus venas subit, nervosq̃ ac cerebrum tentat: Cibus vero in ventriculo hæret dum concoctus est; qui si oneri est, in minimo negotio vomitu excutitur: quod non æque natura proclive ac facile est in potu, argumento quod canes, felles, glires, serices; si veneno medicatas offas aut buccellas deuorasse contingat, irritata ad excretionẽ naturæ facultate, nulla molestia euomunt, quod in liquidis factu difficillimũ: quo fit vt venena in potu exhibita magis quam in esculentis sint noxia: rapitur enim scitissime in omnes corporis partes virus, ac vitalia corrumpit, destruitq̃ maxime si ex vino propinetur. Interim cibus immodicus suffocationis periculum adfert, eoque ventriculus adeo intumescit ac distenditur, vt disrupti videatur, præsertim iis, qui difficile ad vomitũ incitantur, quocirca moderatio vtrobiq̃ laudera meretur. Ceterũ portione venenata nihil nocentius, modo ne qd pinguedinis sublit: Sic n. virus segnius in venas dimanat aut diffunditur, nec confestim vitalia corripit, citiusq̃ vomitu excutitur. Ita si quando venenatis portionibus obsistendum, butyrum, oleum ac pinguia quæq̃ exhibenda: minus enim adherescit venenum aut affingitur corpori, nec venarum conceptacula subit vel penetrat, denique incitata vomitione euestigio excutitur, qua ratione etiã ebrietati obsistunt: alioqui vbi diutius in hæserit, partes internas exulcerat ac corrosione vitiat, si biq̃ ad cor, vitæ fontem patefacit aditum. Quocirca ab assumpto veneno aut cibo aliquo exitiali ac noxio, euitanda reprimẽtia, acida, acerba, stiptica, quæq̃ meatus occludunt ac constipant, p̃ceteris autẽ somnus Quemadmodum

modum enim qui peste corripiantur, cū somnolen-
ti sint, si se somno & quieti dedant, citius inficiun-
ter, ac natura segnius contagioni obsistit: ita quoq;
in moribus virulentis, ac venenatis potionibus, si
somno opprimuntur homines, grauius affliguntur, ac
tum virus promptius vitalia corripit. Quocirca velli-
candi, quo vigilēs persistant ne malum intus grasse-
tur, atq; ad partes principes deferatur. Quemadmo-
dū enim hostes minimo negotio, nullaq; propemo-
dū molestia vrbes ac propugnacula diripiunt ac di-
ruant, nullo obsistente, ac ciuibus, seu excubitorib.
vino somnoq; sepultis: ita corpus humanum in mor-
borū insultu, vel assūntis ebibitisq; venenatis potio-
nibus, ægre subsistere potest atq; eluctari, quin op-
primatur: cum facultates ac potentie naturales op-
presso sopitoq; somno corpore, segnes sint atq; otio-
sæ, nec se ad expugnandum morbum alacriter accin-
gant. Quo efficitur, vt dent manus, accedant succum-
bantq; valentiori, non valetudinis modo, sed vitæ
etiam iactura ac detrimento.

*Alia vi ac ratione vinum mebrat, aliterque homines afficit,
quam Siccra, vel Zythus, nobisq; vocata Cereuisia.*

CAP. XIX.

Cerebrum tamen si natura molle sit atq; vduum, ex
eo tamen nerui producuntur velut ex colo, cui
lanugo ignumq; annexū est, tela, filamentaq;: quo-
rum coniugationes in omnes corporis partes distri-
buntur. Ex hoc siquidem principio ac fonte nerui
in omnia membra deriuantur velut ex arboris cau-
dice ac tunc ramorum ppago ac soboles in multa
germinadiffunduntur. Corp^o autē vniuersum per eos
sensus notumq; percipit, quibus affectis, parteque
principe a se, illis munerib; priuatur, aut suas facul-
tates ac nuntia languide perficit, eoq; fit, vt ebrii des-
lirent vacillentq; ac titubent, quod cerebrum crassis-
densisq; vaporib; obnubiletur: Cum autē omnes ma-

*Quomodo
ne ut acere-
bro produ-
cuntur.*

*Simile à rax-
mosa arbore.
Ebrii ridicula-
lo vultum.*

didit, vinoq; perfusi ridiculos, Comicosq; mores exprimant, tum nulli magis motiones agunt, risumq; obuiis excitant, cum vultum atq; oculos gestusque spectamus, quã qui ex Zytho, qua nobis biria dicitur, temulenti sunt. Illi siquidem non in omnẽ partem corraunt, sed retrorsum duntaxat, ac sapini Qui vero ex vino ebrietatẽ cõtraxerunt, antrorsum prostruunt, ac pni decumbunt. Sic vt isti genas; frontem, faciẽ naresq; mutilẽt: illi scapulas & occipitiũ, vbi in terrã deuoluũtur. Quod ipsam etiam spectare licet, vbi inter potula somno corripit solẽt. Ex ceretisia n. vni, capite in ceruices deuoluto, hiantiq; ore dormiunt. Ex vino aut̃ facie mentoq; in pect̃ auclinato. Ratio est q̃ fumi vaporesq; ex vino sinciput, partesque corporis anteriores occupant. Ex ceretisia occiput partesq; posticas obsidẽt. Quo fit, vt isti obliuiosi sint, ac somnolenti, minimeq; loquaces ac clamosi.

Proceri crassoque corpore homines aliquando minus vitales, quã graciles minusq; animose morbu oblectari. Exigua aut̃ statura homunciones pl. rursq; vini capactores, quam obesi ac sensu temulentia ventari.

CAP. XX.

Moles corporũ ingenio efficit.

FLaccidos esse plerumq; vasto obesoq; corpore homines, ac morbis min^o fortiter obsisterẽ, quotidiana exempla commonstrant. Oneri enim est illis corporis moles, ac spiritus minus viuidi minusque alacres, & erecti. Quo fit, vt ingruente vel leuissimo morbo, vel quouis incommodo, pusillanimes efficiantur, ac suspiriosi, crebroq; ingemiscant. Ad primũ siquidẽ insultum animo deiiciuntur, illisq; mens labascit. Quod si terra marique pericula adenda sint, aut sinistra aliquid inciderit, ilico repidan ac cõtremiscunt metuq; exalbescunt. Id euenit, quod calorem natium languidum habeant, spiritusq; exiles ac sanguinem minus feruidum, deinde quod virtus naturalis longe lateque diffusa sit, quã in exiguo corpore

corpore vnita coactaq; dispersa est praestantior. Quo
 spectat illa Hippocratis sententia: Quae natura sunt
 valde crassi, breuiori vita fruuntur, quam qui graciles:
 tum altera Statura corporis longa, neque indecora,
 nec illiberalis in iuueture: In senectate inutilis moles
 est, & paruitate deterior. Incuruiscit enim senescens
 tibus corpus; sitque graue ac gestatu permolestum.
 Quanquam itaq; hi membris, moleq; valent: pusilli
 tamen in sita vim, naturaq; facultates validas obti-
 nent, multaq; in iis se pferunt cum animi tum cor-
 poris dotes atq; ornamenta, magnaq; mentis agili-
 tas, atq; acumen ingenii, nec solum mentis alacrita-
 ti ceteris praestant, vel aquant; sed viribus ac veloci-
 tate, tum edendi, bibendiq; robore. Vidi aliquando
 nanos propemodum ac pumiliones, coactaq; bre-
 uitatis homunculos (sed proluxa tamen barba toto-
 que corpore hirsuto, quod intelli calor est argu-
 mentum) cu robustissimis potandi certamen iniit
 se, quibus tamen nemo in huiusmodi factis pme-
 retur memorabile nomen, nec habet victoria laudem,
 ne tantillum quidem obfuit vini vis: cum alii ita vi-
 no essent oppressi, vt obstupefacta mente neq; pes,
 neq; manus aut lingua satis suo fungeretur officio.
 Horum causa non solum consistit in conaeptaculo-
 rum venarumq; amplitudine ac capacitate, sed in
 calore natiuo, eoq; intenso, qui omnia celerrime co-
 ficit absumitq; tum infirmo validoq; cerebro, quod
 non facile fumos coeipit. Simile enim quiddam his
 euenit, quod lateri ignito, aut candenti ferro, quod
 liquore subinde irrigatur, vel denique solo arido ac
 siticuloso. Confestim. n. omnem humorem imbibit,
 aut in tenuem, minimeq; densum vaporẽ euanescit
 sic vt nihil necesse sit illis lotiũ subinde reddere, aut
 vesicã exonerare: cu calor innatus omnia consumat.
 Quod autẽ in viris efficit interna insitaq; caliditas,
 hoc in mulieribus praestat corporis raritas laxitasq;

*Lib. 2.**Aph 44.**6. 45.**Proceri cor-
poris incoer-
moda.**Simil: ex
candenti fer-
ro desumit.*

*M. l'ar cur ac mollicies. Hæ siquidem, vbi vino affueta sunt, ad
vini copiam
perferat.* prodigium vsq. bibaces fiunt diuq. subsistunt ante-
quã temeraria succumbant, sed ppter laxos paten-
tesq. meatus itentidem micturire coguntur. Quo no-
mine nõ immerito infamia notantur à viris, quibus
subolescere soleãt illarũ sordes atq; ingluuies. Seni-
culi autẽ omnium minime vini copiam perferunt.

*Senes cito
obrietas
tentatur.*

Cũ enim arido sint corpore atq. exsacco caloreq. de-
bili: largiore vini potu offenduntur, moderato autẽ
refocillantur atq. exhilarescunt. Quamobrem cũ om-
nib. tum maxime senib. curæ esse debet, calorem
natiuũ, quo & cõprehenditur humidum primoge-
niũ, caloris vitalis & spiritus subiectũ, ac substantia
femine orta, appositis alimẽtis, victuq; moderato ac
salubri fouere. Illa siquidem sunt secundę aduersęq.
valetudinis præsidia, ac longioris vitæ seminaria.

*Qui mane tentaculum sumunt si id moderate fiat, in prandio
liberalius edunt, minusq. vino, etiam si largius bibant, of-
fenduntur: Oritur an multus panis esus sit salubris.*

CAP. XXI.

*Studiosi non
perferunt
ineq. am.*

Multi sunt, qui indicta sibi inedia, ad meridiẽ vsq.
ieiuni perstunt. Quod vt non improbo, ita non
semper expedire censeo, aut consultum arbitror, vt
quis absq. cibo in prandium vsq. perduret, is præfer-
tim, qui calido est æstuantiq. ventriculo: vt Cholericus
omnis, & qui vel laboris aliquid subire, operiq.
intentus esse cogitur, vel lucubrationi studiisq. in-
stere. Extenuantur siquidẽ illis spiritus vitales, cor-
porisq. vires flaccescunt, ac collabuntur. In hac au-
tem re consuetudini inheerendum, spectandumq. qd
ætas cuiusq; tempus, regio, habitus corporis ac consue-
tudo exposcant. Iuuentus enim anniq. tempus
frigidũ, ac regio Aquiloni exposita copioso alimẽto,
eoq. frequentius exhibito indigent, alioqui corpus
dissuit ac consumitur. Senes vero, quiq; in etatẽ de-
crepitã deuenierunt, perstunt quidẽ diutius ieiuni,
nihilq.

nihilq; appetūt, nec ad eibi auiditatē incitantur, sed
 tamē alimentis subinde refici, foueri q; postulant,
 at paucis Vt enim damna in lychnis copioso afflu-
 entiq; oleo extinguitur: ita senilis calor affatim cō-
 fertimq; ingestis cibis. Quoniam autē hęc atas den-
 tibus se fuleit, ac tuetur, Proverbio locum fecit, Se-
 nibus mandibula scipionis loco. Quod em deterit se-
 niti, deciditq; natiuo corporis succo, hoc cibi potusq;
 adminiculo sarciant. Illis itaque vt omnibus seden-
 tariis, quiq; literis addicti sunt, ac munia publica
 obeunt, vix passæ, palmulæ, ficus, passulæ Corinthia-
 cæ, nucleï pini, pistacia, araneorum, citriq; putami-
 na, zacchæra incrustata, myrobolani, melligine con-
 diti, antemeridianis horis assumi possunt, vel alia
 quæq; subliquida quæ ventriculum minus fatigant,
 nec in perficienda concoctione negotium facessunt.
 Interim quisq; metiri vires debet, propriæq; naturæ
 cōditionem excutere, atq; explorare, quid appetat,
 quidve respuat ac auersetur. Hoc autē in primis ob-
 seruan dū, ne quis diluculo vinū bibere consuecat.
 Est enim naturæ aduersissimum: animi siquidem vi-
 gorem hebetat, mentemq; obnubilat, ac nervos af-
 ficat. Quæ circa sibi quisq; matutinis horis, vini vsū pr-
 sus interdicit, sed sumto non nihil edulii, parcius di-
 luciusq; bibat. Paucissima enim natura mane exigit,
 tantumque foueri pauxillo alimento postulat, ne
 calor naturalis flaccescat. Illorum itaque exemplum
 imitari par est, qui cum post aliquot horas luculens-
 tum ignem excitare meditantur elixandis assandis
 que carnibus, prius nonnullo fomite; aridisque
 nutrimentis focum instruunt, ne ignis penitus so-
 piatur, q̄ cum sit oportunum, iustum ignem in co-
 cturæ vsum excitant: Sic cum exiguo fomento, ac
 velut succendiculo ventriculus paulo ante incaluit,
 in prandio auidius cibum appetit, ac dilatatis venis
 validius concoquit digeritque: cum plerisque qui in

Gal. lib. 1.

Aphor. 14.

Senes cibo se-

sul. iust.

Vinum dilu-

cul. haustu-

pernitiosum.

Simile ara-

culnaria.

desumptum.

Non consul-

tum deu is-

iunum por-

sistere.

prandium vsq. ieiuni persistūt, appetētia euānescat, calore vel flaccido, vel tantum nō extincto. Adde q̄ collapsis oculisq; meatibus p̄ quos deferri alimentum debet. in mediis sp̄tiis h̄reat, seriusq; in venas rapiatur. Deinde q̄ propter diutinam inediā stomachus noxiis h̄ moribus, quos ex vicinis partibus allicit opplerus, cibum respuat, citoq; satiatur. Quo fit vt in symposiis meridianis celerius temulentia homines corripit contingat, quam si eadem in cenam differantur. Nam vt alia praterēam, Dimidia. vt inquit Plinius periculi pars est, noctū, h. e. spe somni obibentibus, somnus siquidē ad despiciendā discutiendamq; vinolentiam adiumento est. Ceterum cū panis maxima hominibus alimenti pars sit, omniaq; edulia absq; illo sint insipida parumque salubria, de illius quoq; vsu pauca differere institui. Sunt enim qui huius repletionem ac satietatem noxiā esse contendunt ventriculo, nec minus, quā vinum immoderatus haustum officere hoc inducti, vt puto argumento q̄ diu ventriculo inheret, aluntq; astringat. Ego vero discrimen delectumque statuendum cenfeo. Siquidem triticeus fermento accurate subactus, beneq; elaboratus ac coctus, sanis robustisque corporibus laudatissimus est cibus, ac maxime salubris. Quapropter cuiq; persuasum esse cupio, edulia ac pulpamenta quæq; non mediocriter panis admixtu condienda: Qui enim parcius pane vtuntur, copiose autem carnibus aut piscibus, corpore efficiuntur laxo, carneq; fluida, deniq; halitu graueolenti ac vitioso: Quocirca esus piscium: q̄ ii citissime putrescant, plus panis exigat. Videmus autē omnia esculenta promptissimi putere ac putredinem concipere exactoq; triduo aut plus paulo, ni sale condias, subolita fieri. oua, pisces, carnes, & pulpamenta quæque. At panis nunquā putredini fit obnoxius, aut aliquid vitiosi odoris contrahit. Diutius enim asseruatus

mucescit

*In prandio
citius quam
in cena in
ebriamur.
Lib. 13. c. 1.
Panis vsu.*

*Ol. diu sancti-
bus qui par-
cium pane
vescuntur.*

mucescit quidē arefcitq; verum non putrefcit. Quo fit, vt qui eduliorum ingluuie se onerant, nulloq; aut per pauco panis esu vtuntur, mephitim ex imis præcordiis exhalent, grauiq; ac tetro anhelitu obuios quosq; feriant. Qui itaq; valido vegetoq; corpore esse student, atq; habita firmo, moderatum panis esum admittant, præsertim vbi exercitia laboresq; subeundi sunt, nisi enim fossores, baiuli, nautæ, vectores, athletæ, ac pugiles copiosius se pane alerent, non possent subsistere, tantisq; laboribus sufficere.

Tenellis autem corporibus ac valetudinariis, qui in ualido flaccidoq; ventriculo existunt, ac meatus habent exiles, parcius contractiusq; panis vsum præscribo, sed liquidis illos rescidere, viresq; restaurare pergo, quæ cito venarum conceptacula subeant. Illorum siquidem corpuscula, vtpote tenera ac delicata, solida alimenta respuunt. Quæ omnia exactissime mihi perspexisse atq; obseruasse visus est Dauid rex & Propheta, cum inquit: effecit munificus rerum parens, vt iumentis pabulum, hominib; cum infirmis tum sanis alimenta suppetant. Sic vt oleo perfusum corpus nitescat, vnguentoque delibutum recreetur. Vt vino cor hominis exhilarescat, ac discusso mœrore alacre, erectumq; efficiatur. Et panis vitale robur fulciat ac confirmet.

Nux myristica seu moschata, & Corallius lapis à viro gestata meliorescunt, deteriora vero efficiuntur à femina.

CAP. XXII.

Qvod mulieri vir præstet, huiusq; cōditio multo quam illius sit excellentior ac generosior, præter animi & corporis eximias dotes, quibus abunde pollens potensq; & clarus est, inanima etiam, & quæ vegetante iam vi destituta sunt, accrescere augeriq; delinunt, testantur atque experimentis demonstrant. Siquidem nux myristica seu moschata si à viro gestetur, non solum vigorem suum conseruat,

Aegroti cur panis esum respuunt.

Psalm. 103.

Vir muliere præstantior.

*Nuces musca-
scæ a vi ex-
plorentur.*

*Comment.
lib. 2. A-
ptor. 14.*

*Alexandri
Magni ves-
tes cur odo-
rata.*

*Coralus ru-
bicundior fit
viri conta-
ctu.*

*Mulier Cor-
rallum de-
terius efficit.
Quæ Coral-
lo ruborem
conciunt.*

sed etiam turgescit, magisq. efficitur succulenta. Cū enim inter has illas sit prætantior, quæ ponderosior est, succoq. pingui madescit, atq. vel compressu, vel acicula punctura oleagine[m] reludat, non sine eximia odoris suauitate: has dotes viri calor conferuat ac tuetur, & q. mirari subeat, illam magis speciosam facit, ad spectu[m]q. amabile[m], ac succo oleoso magis turgidam, præsertim si iuuenilis adultaq. ætatis homines circumferant. Tum suauis enim, gratulq. halitus emanat ex huiusmodi corporibus, effluxusq. ac euaporatio, ob caloris natiui temperiem, tam mitis ac blanda, vt nux illam alliciat, eaq. imbuta vegetior fiat atq. odoratior. Alitur siquidem, afficiturq. aereo vapore, auriq. tepenti ac subcalida, quam iuuenile corpus exspirat, vt re maxime sibi familiari ac cognata. Sic memoriæ proditum est, Alexandri Macedonum regis vestes gratissimo odore fuisse perfusas, non quidē adscititio aliquo externoq. suffitu, sed à genuino ac naturali caloris natiui effluuio. Mulier vero cum excrementis abundet, atque insuaues tristefq. halitus ob menstrui profuuij decursum diffundat, omnia deteriora efficit, natiuasque vires atque inlitas facultates depopulatur. Quo fit, vt nux myristica, exsucca illius contactu efficiatur, leuis, cariola, coloreq. squallido ac nigricante, qua vi etiam herbis perniciem tabemq. adfert, ac fata strangulat, speculiq. nitorem obfuset. De Corallo par est ratio: hoc siquidē in orbiculos elaboratum ac lauore perpolitum, si à viro gestetur, rubescit exuberantius, q. si hoc gestamine foemina decoretur. In pallorem enim muliebri consuetudine elanguescit ac calore natiuo destituitur, partim ob emanantes ex illa fuliginosos densosq. spiritus, partim quod languidum calorem habeat, ac frigida humentisq. sit natura, quæ qualitates aliquid conseruare tueriq. nequeunt: cum vir caloris innati substantiam vaporosam, mitem ac suauem

uem fit consecutus ac velut aromatis odore imbutam Quia ratione & sinapi semen Corallū rubicundum efficit, si illo obruatur, calorū scilicet ratione, quo tanquam ignita re incalēsit.

Sinapi Corallū rubicundū efficit,
Magna ex parte steriles esse, & infœundas, quibus sponte semen profuit, se sequi polluant, & quæ ratione ita fiat.

CAP. XXIII.

Vitium est idq̄. tan fœdum, vt à templi aditu, omnīq̄; hominū consortio apud Hebræos arceretur illo contaminati, Græcis, γορπίλα, Latinis Semen, p̄duutum appellatum, quo mulieres æque ac viri infestantur. Siquidem illis præter voluntatem semen effluit nullo propemodum delectamento, nec vlla voluptatis illecebra, aut pudendo rigido erectone, idq̄. aqueum dilutumq̄. ac tenue. Quo fit, vt infœcundum sit atque ad excitandas proles inefficax. Vt enim salix frugiperda semen ob calorū penuriā, ante maturitatem excutit: Sic istis humor genitalis plus satis frigidus & humidus defluit. Nequeunt. n. naturales facultates semen perficere, ac vi prolifica fœcundaq̄. illud imbuere. Quo fit vt excrementitius prorsus sit humor, incoati imperfectiq̄; seminis rudimentum generandi munere destitutum. Ceterum cum hic affectus ex imbecillitate vasorum spermaticorum oriatur, tum aliud quoddam vitium contrahitur ex amplexu Venereo ac concubitu contagioso, si quando cum infectis scortis congressum ineunt. Siquidem purulenta quædam fœdaque illuuius ab inguine distillat, colore modo liuido, modo aruginoso ac porraceo non sine teterrimo odore. Quo fit vt vasa nonnunquam erodi contingat, partesq̄; puendas mutilari, Ista autem vligo humorisq̄; sordidi stillicidium in fœminis virulentior est, alboque ovi, vbi computruit, assimilis, qua interanea pruritu intolerabili infestantur, quasi alamine aut salugine essent imbuta. Quo fit, vt omnes

Leuit. 15.

Simile ab infœcundis arboribus.

Eenen-druyper vbi catur Belgis hoc fœdum stillicidium.

Morbo Gal- morbillosi, quiq; Venerea lue infecti sunt, impense
lico infesti sunt salaces ob putridi humoris acrimoniam, quam
sem; er prur- recundi ac mitigari cōcubitu sentiunt, magnaq; ma-
rsunt. li parte se leuari Quocirca cum omnib. suam scabiē
 afflicare gelliant, cum maxime illas expetunt ac ve-
 nantur ganeones isti pruriginosi, quas sciunt salubri
 esse beneq; constituto corpore. In has enim suas sor-
 des ac saniem profundunt, suoq; purulento semine
 contaminant, cum ipsi nihil ab his contagij cōtrahe-
 re possent. Cum enim illi seminis pfluuio obnoxij
 sunt, q̄ ex lue venerea contrahitur, ac contactu con-
 cubituq; foedo concipitur, non seminale ac pificum
 excrementum ab ijs profuit, sed virulenta quædam
 ac contagiosa eluies ab inguine destillat odoris ter-
 rri, colore nō albicante, sed lurido ac viresecante, quæ
 vlcera in pudenda ac primori virgæ parte excitat; sic
 ut vrina ijs agere prodeat, atque ob parulentam con-
 cretionē subinde supprimatur. Quod si quando prur-
 ire occipiant, ac tenigine affici ac penis seu puden-
 da pars erigi incipiat, acerrime cruciantur. Videtur
 enim hoc membrum, quasi fune distendi, ppter ner-
 uos, qui humore acri ac mordaci imbuti sunt, quo
 fit ut vrina stullicidio subinde infestentur, cum non
 confertim & pfuse, sed lente ac sensim lorium pro-
 deat intolerando misturientium cruciatu. Cōtrahi-
 tur hoc vitium ex sicosis morbidisq; hominibus, at-
 que attritu contactuq; scortorū, quibus inguina ac
 pudendæ partes bubonib. alijsq; inquinamentis sunt
 contaminata. Qui morbus cum circa obscœnas ab-
 ditaq; partes consistat, atq; ex putridorū humorum
 affluentia foedos tumores excitet, Pudendagra no-
 minatur, vulgo *Claporem*, Si vero contagio se diffun-
 dat, ut assolet vbi primū contracta labe corpus non
 expurgatur, aut vbi foris nō maturantia cataplasma-
 ta, sed discufforia quæq; fluxionē reprimant ac refe-
 riant, nō eliciant, adhibētur, tota corporis moles vna
 cum

Acrimonia
vrina infes-
tus peculia-
ris.

Vrina quib.
supprimatur.

Inguinum
tumores non
reprimendi.
Dolores ner-
uarū unde.

cum sanguine ac spiritibus inficitur, totaq. humorū collectio in neruos, panniculos, membranas, musculos defertur, atq. intensissimos dolores excitat, qui morbus vernaculo Belgis idiomate *Pockem met de lempien* vocatur: quod omnia membra dolorib. pertusa sint ac dilaniata, ipsaq. symptomata, hoc est, quæ ex morbi fauitia accedunt ac concomitantur, non minores ipso morbo dolorum faces admoueant. Neq. enim vnus generis cruciatu excarnificatur, sed multiplices illos diuexant dolorum differentia, qui tanquam admotis vncinis ac ferramentis, neruolas partes exquisitissima mouendi sentiendiq. vi præditas lacerant, ac velut aculeis fodiant, vrgent, stimulant. Et cum nullas non partes interreptent, atq. erratica vagaq. incursione inuadant, à doloris inquietudine, nullaq. interposita intermissione, *De mieren* nostrates hunc affectum vocant, à formica deducto nomine, animalculo agili atq. inquieto, quod nouas subinde sedes persequitur, à qua Medici etiam pulsum designant formicantem ob mobilitatem exillè, exhaustis scil. deiectisque viribus, adeo vt homini quam minimum vitæ superesse possit; eo se pulsu proferente; cui affinis vermiculans à vermiculi motu atq. ingressu, qui non magnam etiam recuperandæ sanitatis spem decumbenti pollicetur. Et quemadmodum morbus est Verminatio, qua homines infestari torquerique solent, ac velut à vermibus dilaniari: ita quoq. morbus vel Formicatio, Græcis *peno penia*, qua foris corpus foedis tuberculis ac pustulis deformat, intus vero mordentis formicæ sensum adfert ac cruciatum, ita vt subinde scalpturire cogatur atque attritu aliis quot leuamen conquirere: vt assolet morbo Venereo infestis, qui nusquam quiete consistunt, sed cōtinenter frictionibus insistere coguntur. Quocirca apposite nostrates Formicationem huic morbido cadaueri accommodant, non quod eo nomine hic

Morbilose omnes dolores differentias percipiunt.

Pulsus formicans.

Pulsus vero vermiculans.

Verminatio qui morbus.

Formicatio qui morbus.

Formicatio accedens morbo Gal. co.

morbis ceneri debeat, sed quod pari modo corpora afficiat: Hinc Plautus, quoniam multi illo seculo foedissimis morbis erant contaminati, nempe mētagra, imperigine, lepra, tum plerisq; aliis, qui se in honestissima fere parte corporis pferunt, illis vitiis deformatos, Formicinos, mucidos, vietos, putridos, vlcerosos vocat, quos, vt nostrates dicitāt, si vel leuissime concutias, ab ossibus diuiliunt ac dissoluuntur, populari loco *Van den gratt schudden*: à piscibus rancidis, ac putri fassamento defumta similitudine, q̄ vel minima conuassatione à spinarum contextu decidant. Quos circa qui fiscofos tumores circa inguina partesq; abditas ac latentes contraxerunt, vel ex concubitu, vel si vlli contaminato sodali conuixerint, lectoq; communi sint vli (nam facillime hæc labes olim, qua nūc sensim exolefcit, aliis affricari solet vel esculento, vel halitu orique ac labris admoto poculo) in primis cōsulo, vt acri vel vino vel aceto pudenda, contacta q; partes abluant, admixto falis momento, deinde abcessum seu apostema, si res poscat, ad maturitatem perducant eruptoque pure ac sanie absterforiis vlcis cauitatem eluant, priusquam cicatrice obducant, atque vt in rabidi canis morfu, qui aliquando, quam scorti, mitior, diutius hiatum apertum sinant, ne virulento humore intus cohibito, postmodum morbus recrudescat atque exasperetur: interim antequam manum vomice admoueri contingat, corpus purgantibus medicamentis accurate inaniri debet: in quem vsum commodè adhibentur, epithymus, fumarina, polypodium, sena, eaq; confectio, qua ad hamem refertur, aut quoniam iis lotiū molliri debet, benedicta laxatiua ex decocto ligni Indici, quod inter Ebeni species refero: alioqui nisi huiusmodi subsidiis corpori prospiciatur, diffusis vndiq; humoribus corpus omni ex parte morbidum fit ac lue Venerea vna quaq; insicitur. Sunt enim duo isti morbi inter

Vermicinus
homo.

Simile à rancidu piscibus
est popolare
proverbium.

Morborum
incredibila
contagio.
Tumorum
in inguine
curatio.

Exemplum
à rabidi canis
morfu.

Compēdiosa
morbi Gallie
et curatio.

se affines & cognati, quemadmodum Cácer & lepra. *Cancer & lepra affines morbi.*
 Quod enim Cancer est in parte aliqua corporis, id lepra seu elephantiasis est in toto corpore. Sic morbullosa ista affectio ubi in toto consistit, atq; vndique diffusa est, foedissimū illum morbū excitat, quem alii Gallicum alii Neapolitanum vocant: vel quo in tam inclyta nationis gratiam ac fauorem aboleri possint: atq; obsolescere cōtumeliosa illa nomina, quib. aliquid conitii subest, lues aut contagio Venerea, vnde contrahitur, denominetur. Quæ vero in inguine consistit, ac pudendas partes commaculat, Pudendagra. Cum vero natura mortalium procax sit in alienis miseris, atq; insolēter huiusmodi calamitate oppressis insultet, populares passim morbum hunc, cū totum corpus occupat Matris: alterum qui parti peculiaris est, Filia nomine designant: & quoniam alter ab alio *Proverbum: in morbi des.* zero pullulat, venustum illum maritum, si diis placet, aut potius sordidum sponsum, matrem ac geminas filias sibi in matrimonium aseivisse, ioculari licentia distitant, cum præter inguinum tumores corporis vndiq; exulceratum sit ac tuberibus scateat. *Totus populus in hos quis ex inguine*
In morbis excresecere corpora, atq; in longitudinem producti, licet laborant, minus edant, in latitudinem vero dimini.

C A P. XXIV.

Impubes qui plurimo vtuntur alimento, minus *Quid efficiat proceritati.* speciose adolefcere, nec in iustam decentemq; longitudinem produci, quotidiana experimenta comprobant. Suffocatur enim calor nativus, atq; immodica humiditate obruitur, quo minus corpora in decorem proceritatem possent effingi. Qui vero moderate saginantur, ac cibo vtuntur parcius, sibiq; discriminata certa q. edendi tempora constituunt, non magnopere efficiuntur obesi: nec adepsillis, aut caro augetur: sed ossa longitudinē atq. incrementa suscipiunt. Sic videmus adolēscētes ac pueros in longis dantibusq; morbis gracilesceere ac macilentos effici, in

*Cur alii in longum, alii in latum ex-
rescunt.*

longitudinem tamen eorum corpora proferri ac proceritatem capessere. Quod ipsum fieri siccitatis ratione crediderim. Nam ossa cum sicca sint alimento sibi familiari ac cognato aluntur. Siquidem cum humores aërotis atque alimenta assumpta, ex calore & corporis ariditate siccescant: ossa in longitudinem porriguntur, atque alimenti subsicci ratione aliquid illis stature accedit, præsertim cum homo in ea ætate constitutus est, in qua corpus, ut argilla vda ac sequax, produci fingique in longum possit. Constituta sunt autem unicuique certa crescendi spatia, ac determinata legitima stature rationes ac modi, quibus sensim tacitisque auctibus consequimur vel liberalem proceritatem, vel indecoram: eaq; crescendi vis, qua in longitudinem augeri corpora contingit, raro ultra

Simile ab argilla ductili.

quintum & vigesimum annum producitur: magna autem ex parte intra vnde vigesimum consistit. Quo fit ut dentes etiã excussi, ab eo annorũ curriculo non renascantur, ut nec ossa fracta, ac cartilagine consohidescant, quod ex progenitorum semine illa consistant. Pinguescere vero atque adiposum obesumque fieri, non certis temporum spatiis fieri contingit, sed nutrimenti ratione, vbi ea assatim ingeruntur. Quod ipsum etiam in consistente ætate, vel eadem inclinata fieri potest. Tamen si enim quis vbertim saginetur, non in longum surrigitur corpus, sed in latum ac molem dilatatur. Alia est enim facultas, qua alitur corpus: alia qua augetur. Illa siquidem circa alimenti copiam versatur: ista circa partes corporis solidas, nẽpe ossa, nervos, cartilagine, &c. qua si crescunt atq; in longum porriguntur, animal quoq; incrementum assequitur, tamen illud macie conficiatur atque extabescat. Natura itaque in producendis ossibus vnde longitudo emergit, vi caloris vitur, qua exsiccatur nõnihil humores atq; alimenta alendis ossibus accommodat. Neq; enim auctio sine nutrimento affluente per-

Quam diu in longum corpora porrigantur.

per-

Alia vi longitudinem, alia latitudinem parit.

perfici potest. Vbi enim generatio animalis constituta est, vsq. ad ætatis vigorem augeri postulat atque in longum latumq. ac profundū ampliari. Deinde quo subsistat ac perduret in reliquum vitæ tēpus, cuique huius decursum nutritio subit suasq. partes obit, quæ restaurari possent, quæ effluunt, quæq. ambientis aeris qualitas depopulatur, nulla corpori tamen induta amplitudine, aut in longitudinem progressu. Auctrix itaq. vis ac facultas est, quæ ossa febricitantium, vt ceram, in longitudinem effingit, calore ac virtute feminalis excrementi, quæ in ætatis vigore ad ea perficienda valida est atq. efficax. Quod si adolescentes ac pueri ab ipsis incunabulis lacti assuescant, atq. exercitationi sint dediti, pductiori efficiuntur corpora: staturaq. decenti ac speciosa. Siquidem lactis potu atq. vsu ossa alētur, quod semini affine est, ac sanguis elaboratus atq. exacte concoctus: Frugum nerui, Aquæ carnes, quod obseruare licet in bobus, qui aquis copiosis pinguescunt, ac pabulo humido saginantur. Deinde in Belgis, præsertim Batauis, qui liquore illo gentilitio, quam Cereuisiam vocant, adeo pinguescunt, vt mentum pectori incumbat, ac

*Quibus
rebus corpus
incrementa
suscipit.*

Pers. Sat. 2.

*Pinguis aequali ului propense sesquipedo exstat.
An ieiunio, an pransu venam incidere expediat. Et an consultum statim ab incisa vena somno se dedere.*

CAP. XXV.

Quid commodi adferat corpori humano venæ sectio, quidve in secunda, aduersaq. valitudine præsidii ex ea homines consequantur, tum quibus, quoque tempore illam adhibere conueniat, superuacaneum est, hic referre, cum ea quisq. ex sincero fidoq. Medico discere poterit, nō ex vulgata ac triuiali consuetudine, quam nugones quidam inuexerūt, qui nimis rigide astra potius quam humores obseruant. Cum autem innumera quæstiones hac de re agitari soleant; illam paucis expediam: Ieiunio

prans venâ feriri expediat. Equidem cum plerisque
 meticulosos trepidare videam, ac contremiscere in
 ad eunda venâ sectione, ne syncopi atq; animi deli-
 quio, vt' assolet, periclitentur, non nihil cibi, ac mero
 cissimi vini exhibendum censeo. Obseruaui siquidē
 frequentius animi defectu collaplos diu decubuisse
 immobiles, atque ægre odoramentis crebraque vel-
 licatione refocillatos, adde quod sanguis non con-
 fertim nec affluenter, sed languide ac sensim ieiunis
 profluit nonnunquam prorsus non erumpat, quod
 natura auide vitæ thesaurum amplectatur, nec sinat
 illum temere elabi, vt cui maximam vitalis spiritus
 vim inesse sentiat; qua exhausta, tota corporis moles
 languescit, operaque natura perficiuntur deterius.
 Vbi vero aliquid alimenti exhiberi cōtingit, ac mo-
 derata corporis agitatione sanguis ad fluxionem ex-
 citatur promptius emanare ac scaturire incipit. Ala-
 cres enim atq; erecti efficiuntur spiritus cibo, potuq;
 atq; exercitio moderate adhibito, corpusq; sanguine
 vndique perfusum efflorescit, ac fit coloratius. Cate-
 rum, An incisa vena somno se dedere expediat, dif-
 cutiendum est. Ego sane, nisi quis assueuerit aut ex
 æstu atq; itineris molestia lassitudinem contraxerit,
 nō semper valetudini cōmodum censeo vennis assue-
 uisq; mensibus meridiari; nec consultum arbitror,
 statim ab incisa vena somno indulgere, præsertim si
 quis vel oppletō ventriculo, vel obeso corpore exis-
 stat. Sunt enim inter hos, qui pertusa vena, ad eoque
 sanguine, vires instaurandas sibi persuadeant, eoque
 affatim Genio indulgent: qui cum somnolenti effi-
 ciantur atque oscitantes non sine graui noxa iactu-
 raque valetudinis se quieti dedunt: impletur liqui-
 dem densis crassisque vaporibus cerebrū, ac vena ita
 plerumque turgescunt, vt casura dehiscat, ac san-
 guis denuo magno valetudinis detrimento profluat.
 Quod apud nos euenisse memini vir o cuidam pris-
 matiq;

Cibus & potus spiritalis alimentum.

Cibus offerendus ante vena sectionem.

An dormiendum in incisa vena. Ab incisa vena temerantia exigitur.

Exemplum cuiusdam qui a somno morte soporatus est.

maro, qui cum Idibus Maii, quibus feriæ ac supplica-
tiones triduana inducuntur, incisa eo die vena, in
prandio allio virenti, vt mos est, vinoque se affatim
impleuit: à meridie oppleto fumis capite, primum so-
mno, postea morte sopitus oppressusq; est. Quamob-
rem qui optime valetudini consultum velit: quo die
incisa est vena, frugaliter victus ratione instituat, &
quoad eius fieri potest, à somno se cohibeat, qui si
vel inuitis obrepit, oculiq; nictare incipiât, ac sopor
omnino excuti nequeat: tantisper tamen differatur:
dum sanguinis impetus atq; agitatio resederit, quod
post sesqui horæ spatium fieri solet, tunc placide ob-
dormiscere licet, explicitaq; corporis parte, cui inci-
sio illata est, semisupino decubitu, si id sedendo per-
ficere permolestum est, caput in puluinum reclinare.
Quod si duabus horis somnus sit productior, vellica-
ri debent, quo se erigant, atq; expergiscantur, ne spi-
ritus ingrauescant, ac corpus caliginoso vndiq; fumo
opprimatur. Quo fit, vt nauseabundi existant, atq; e-
ollicitantiam agere excutiant.

*Physiognomica, hoc est, natura, morumq; inspiciendorum ratio,
quæ ex notis signisq; corporis animi tum motum ac propen-
sionem elicimus ac disudicamus, non improbanda. Ceterum
quid ex hac potissimum obseruare conueniat, scriptura te-
stimonis comprobatur.*

CAP. XXVI.

PLERÆQUE artes illiberales censerentur, minusq;
ingenue, q; vanitati atque imposturæ affines sint,
quodque obseruationes anxias habeant ac curiosas,
At Physiognomia, quæ ex facie, oculis, vultu, linea-
mentis, toroque habitu, corporis animiq; propen-
sionem perspicit, nulla sui parte inter has referenda,
vt quæ à laudatissimis viris studiose obseruatam ex-
cultamque perspicio. Cum autem nulla sit corporis
pars quamlibet minuta atq; exilis, quantumuis ab-
iecta atq; ignobilis, quæ non aliquod argumentum

*Vultus &
oculi ani-
mi in lices.*

instita naturæ, & quo animus inclinatur, exhibeat, tum omnium signorum notarumque sunt præcipua, quæ in facie vultuque elucet, & qui certissimus est mentis index, in oculorum aspectu ac volubilitate se præfert. In iis enim odium, ira, indignatio, pauor, metus, formido, spes, lætitia, modestia, arrogātia, zelotypia, auaritia, æmulatio, omnesque affectus animi interni, in externo corporis habitu relucet. Sic Deus conspicatus Cain subtristem, animo deiecto ac demisso. Quare, inquit, mœstus es, & concidit vultus tuus? Iosephus quoque cum videret captiuitatis collegas tristes, sciscitatus est: Cur solito tristior est facies vestra? Obseruabat enim aliquid sinistri ominis residera in mentibus illorum, cuius se certa indicia in externa specie præferebant. Quo spectat illud Isaia: Agnitio vultus illorum respondet illis. Quo designat homines sceleratos ex habitu corporis posse deprehendi. Vultus siquidem indicat, quæ sint malitia imbuti, quid meditentur, quid moliri gestiant, quo spectet improbus illorum conatus. Plurima eius generis obuia sunt apud Dauidem & Salomonem, quibus nonnullorum nequitiam atque improbitatem coarguit, exprimitque, ex fronte, superciliis, oculis vltro citroque contortis, demorsis labris, naribus corrugatis, inflatis buccis, incessu superbo, gestu indecōro, vultu nutuque minaci. Vnde Sapiens: Vir improbus & nequam graditur ore peruerso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, peruersitate mentis machinatus malum, atque omni tempore dissidia serit. In iis vero, qui placido sunt mitique ingenio, omnia formæ dignitatem exprimit: Status incessus, accubatio vultus, oculi, manuum motus omnia honestati, decoroque inseruiunt, sic ut in facie ac vultu sapientia, decus ac probitas, ceteraque virtutes eluceant.

Ceterum licet non omnia exacte huius artis præceptis respondeant, multaque aliter, quàm membrorum

Genes. 4.

Genes. 40.

Cap. 3.

*Esaya locus
explicatus.*

Psal. 34.

Prov. 6.

notæ præferunt, eueniant, idque vel educationis munere, vel parentum industria, aut denique diuino quodam afflatu: magna tamen ex parte vero sunt consentanea, euentumque certum consequuntur. Si quidem in his quæ visenda aliqua nota insigniti sunt ars veritatem assequitur. Vbi enim error circa principem aliquam partem consistit, mens quoque aliquid incommodi percipit, suaque munia inculcate obire nequit. Sic qui gibbo deformati sunt, modo naturale sit id vitium, non adscriptum, nec ex accidente casuque illatum, improbi fere sunt, ac malitiosi: quod cordi totiusque vitæ fonti ac principio, deprauatio communicetur. His proximi sunt strabi, cæci, lusciosi, pariti, quiq; in obliquum detorquent oculorū aciem: quod circa cerebrum natura deliquerit. Surdi vero, muti, balbi, blæsiq; & qui ob musculorum neruorumq; imbecillitatem, lingua basitantæ obnoxii sunt, non penitus à vitiiis immunes existunt, sed ea non magnopere culpari merentur. Quo enim quodque membrum, cui error subest, minus nobile ac generosum, hoc partes primariæ minus afficiuntur. Quod si aliquod corporis vitium, vel cerebro, vel cordi affine sit, horumq; alteri proxime assistat: menti quoq; ac rationi aliquid erroris infertur; sic vt illa omnibus suis numeris non satis consent, ac plerumq; iudiciis amissis deliret, atque in obliquum rapiatur. Quo fit, vt facultates animales suas functiones ac munia inoffensa perficere nequeant. Atqui non semper est necesse, nec consequitur, vt naturæ hominis conditio, mores, studia, instituta, animorum præpensiones mentisq; agitatio ad notas externas sit accommodanda, atq; ad lineamenta signaque corporis metienda. Cum multa plerumque agant ac meditentur homines, multaque mente concipiāt, atq; opere perficiāt, cuius ne viliū quidem vestigiū, aut minima iudicii nota foris se offert, aut diuinandi argumentū.

Nota corporis animi conditionem indicant.

Cerebrum & cor à rationis partibus afficiuntur.

exhibet. Potest enim esse aliquis enormi corpore, membrisque distortis, sed tamen frugi, atque ad preclaras artes appositus. Rursus fieri potest, ut quis sit habitu corporis decenti ac liberali, at improbis moribus, vitæque vndique contaminata. Quapropter nemini ob vlla vitia insultandum, nec gibbosi, luscii, claudi, variis repandisque; erutibus homines, onuitis onerandi: cum hæc natura vitia erroresque immutatos cupiant, ac corpus decentius constitutum exoptent. Sunt tamen inter hos qui hominum dicacitatem in se concitant: quo horum nonnullos impostores sint experti vesipellentes, subdolos, dolosos; ac non solum obscænis facetiis, sed etiam diceriis salibusque; dentatis abude instructos: ut omnes prope modum sunt, quibus vitiatæ sunt musculosæ nervosæque partes: sic ut cerebrum mouendi sentiendique principium, cor denique vitalis animæ ac spiritus fons, ex consensu varie efficiantur, adeo ut externa vitia internas facultates imminuant, atque ad diuersas actiones instruunt incitentque. Ex his itaque qui nota aliqua insigniti sunt manauit prouerbium, *Caueto a signatu*. Quo designant rerum humanarum periti declinandam consuetudinem commerciumque improborum: per quotidiano vsu, atque experientia conpertum habeant, fallaces esse huiusmodi homines, ac technis dolisque esse imbutos. Quod autem claudi impenso salaces sint, abditasque atque obscænas partes inusitatae magnitudinis habeant, prouerbium in denatum indicat. Claudus optime virum agit. Omne siquidem alimentum quod inualido pedi destinandum erat, circa partes genitales consistit, atque in semen elaboratur, cuius vis & copia tentiginem mouet, atque obscænis partibus pruritus excitat.

An aperto hinc ore dormire, an clauso, cohibitisque labiis salubrius.

CAP. XXVII.

Non desunt plerique qui salubre existimant patulo apertoque ore somnum capere: sic enim melius

*Erronei in vitiis
et non
insultandi.*

*Signati
Sycophan-
tae.*

*A signatis
cauendum.*

*In claudis
proverbium.*

expirari fumos, ac discuti fuligines. animamq. hominis liberius cōmeare, ac minus graueolentia concipere; subolido enim esse ore, putidoque anhelitu, qui compressis labris noctem somno transigunt. Ego vero aliud persuasum habeo. Ut enim decubitus in dorsum pulmōni septoq. transuerso noxius, ut quæ affatis humoribus turgescant: sic hianti ore dormire valetudini incommodum: Pulmo siquidem, cum fistulosus sit, per vocalem arteriam, aerē obuium, qui sub noctem fere impurus ac turbidus est, copiose allicit, quo spirandi meatus imbuti vel ranciam efficiunt vocem, vel obtusam. Occluso autem ore, spiritus extenuusq; aer non confertim sed sensim per nates anfractuolas, siuoso volumine vitro citroq; comeat, atq; in pulmonem delabatur, cordisq; calorem temperat. Quo fit, ut minus siticulosi efficiantur, qui cōmissis labiis dormiunt. Qui enim faucibus dilatatis somnum capiunt, iis ob aerem halitumq. hinc inde astuantem, lingua ac palatum ardescunt, petusq; nocte irrigari cupiunt. Caterum cum multis solidisque rationibus solerti hæc persuasio possit, tum nulla sta-

*O. cluso ore
somnia salubrior.*

*Vn lo stia
nocturna.*

*Simile a res
culnaria
desumitur.
Anhelitus
cohibitus
concoctionē
adiuuat.*

bilis, quam quod longe melius cōcoctio in ventriculo perficiatur, si quis occluso ore dormiat: fouetur siquidem calor naturalis ac validius cibo incumbit. Ut enim olla ac lebetes elixadis carnibus destinati, maturius cōcoctionem perficiunt, operculis obducti, quod nihil caloris, nullusq; halitus emanet: Sic etiā calor in corpore humano coactus cohibitusq; celerius cibum concoquit. Itaq; his qui flaccido sunt fluctuantiq; stomacho, subinde halitum cohibere consulo, tum iis qui tulli siugultuq; identidem infestantur. Hac enim ratione calorem excitari contingit, ac noxam discuti. Porro vbi occluso ore noctem transigerunt, cibiq; cōcoctio peracta est, tum demū consulo, ut poppymate, sonituq; bombofo, fumi ac fuligines expurgentur, quæ mediis spatia inhærescunt,

Imprecationes parentum quibus ex se genitos execrantur, ac maledicti incesunt, et quando in euentum effectumq; rapi. Bonas quoq; ominaciones, quibus illa felicia ac salutaria quæq; exoptant, ad latum exitum esse adiumento, atq; in progenitorum voto omnia consequi.

CAP. XXVIII.

IN tantam delapsa est natura mortalium, exuta humanitate, feritatem, ut non solum in extraneos, sed in sua etiam pignora, quibus optime consultum oportuit, sint crudeles. Quis enim per compita passim ac vicos execrandas voces non audit? quibus suos immaniter diris deuouent, atq; horrenda quæq; iis imprecantur: quorum pleraq; effectum sortita meminimus, atq; in calamitosum funestumq; exitum deuenisse. Quamobrem Plato nihil parentis imprecatione filiis censet periculosius. Pueri siquidem cum ita incandescere progenitores vident, tamq; atroces execrationes in se congeri, obstupescunt, trepidant, perturbantur, ac terrore metuque concussi, vel in spasmodum aut epilepsiam incidunt vel furore ac rabie corripuntur, menteq; atq; animo alienantur. Tanta fit in huiusmodi corporibus spirituum humorumq; concursus atq; agitatio, ea intemperies, ut sensuum instrumenta conuelli contingat, omnesque animæ facultates inuerti. Quo fit ut non solum ætas tenera sed etiam adultior, quæ reuerentia ac pudore erga parentes ducitur, repentino terrore subitaq; animi consternatione, tanquam fulmine concussa, magnam rationis mentisq; iacturam patiatur, nec minorem in corpore cladem percipiat. Quo mihi optime institutam habuisse adolescentiam, visi sunt veteres Hebræi, qui liberis salutaria quæq; precari solent beneque ominari, ac domi forisq; non fortunæ, sed Dei muneri prosperum successum exoptare. Quin & filii officiose magnaque religione ac pietate parentes colere atque obseruare consueuerunt, summisque

votis.

*Lib. 7. de leg.
Infantes non exoptandi
sanctis verbis.*

*Gen. c. 19.
Liberi a patribus instituenti.*

votis, blandimentis, obsequiis, boni ominis voces ac benedicendi formulas extorquere. Hac enim ratione immunes se fore à malis ingruentibus confidebant, ac supremi numinis beneficio, cui cum hi, tum progenitores sua vota nuncupabant, aduersus rerum humanarum casus atque incommoda, summa securitate ac fiducia posse subsistere.

Qui fiat, ut iuxta vulgare prouerbum: Nemo propemodum ex morbo, aut longa peregrinatione melior euadat, vitamq; emendatiorem assumat.

C A P. XXIX.

Inoleuit opinio quædam ac persuasio in Belgica, quæ obiici solet ex morbo conualescentibus: Neminem ex ancipiti morbo diutinoq; aut periculosa peregrinatione meliorem effici: quod plerumq; ita vsuuenire palam est. Ea siquidem est natura mortalium, vt quilibet sæuis morbis diuexata fuerit, quantumuis anxia terra mariq; peregrinatione, atq; erroribus fuerit agitata, vbi eluctari contingit, profunda subeat obliuio, atq; insistant homines viuere laxius licentiusque, adeo vt posteriora illis sint prioribus deteriora, atq; insequens tempus, antecedente deploratius. Ideo mihi euenire videtur, quod magnus sit mentis neglectus, nullusq; cultus interno homini adhibeatur, qui insitos errores effectusq; vitiosos eximat, nempe Dei amor ac fiducia, eiusque doctrinæ cognitio, cui se ratio ac voluntas subiicit, omnemque actiones ad illius amussim exigit. Hac enim efficiunt ac præstant, vt subducamus nos ab iis vitiis, quæ in morbis & periculis sumus detestati: alioqui speciosæ illæ pollicitationes, atq; emendationis vitæ propositum, multa; alia, quib; nos astringimus, irrita sunt, nulliusq; momenti. Nam vbi pristino vigore sumus redditi, ad mores natura recurrit dånatos, fixa ac mutari nescia. Proba ergo vitæ ratio, rectumq; viuendi institutũ, quod animo cõcipimus, nulla re nisi

A morbo nemo emendatior.

Matth. 28.

Doctrina diuinitus inspirata optimos mores effingit.

Doctrina cõlestis mentis pabulum.

Lib. 7.

*Ut animi
propositum
feliciter suc-
cessum obti-
neat.*

*Quare quis-
que fiat emē-
dator.*

doctrina cœlesti ac diuino spiritu perfici potest, qui nisi discussio morbo menti nostra infederit, non facile relinemus à concepto emendationis vita proposito, quod non sine latenti afflatu dolor extorsit: sed constanter illi adharebimus; quâlibet multa ad defensionem sollicitent. Exstat præclara Plinii iunioris Epistola qua ex amici cuiusdam ægrotatione admonitum se testatur: Optimos esse nos, dum lecto sumus affixi: quem enim infirmum aut libido incitat, aut auaritia sollicitat, non est amor deditus, non appetit honores, opes negligit, animosque demittit, ac ferocire desinit, postremo vitam profusè innoxiam, beatamque destinat, si contingat euadere: Itaque accepta hinc monendi occasione, cū sibi, tum amico præcipit. Ut tales esse perseverent sani, quales se futuros proficetur infirmi. Quæ quidem exhortatio salubris est ac frugifera. At ignorabat is, nec commonstrare potuit quo duce, cuiusque afflatu atque adminiculo hæc essent perficienda. Nisi enim virtute Dei, eiusque doctrina sulciri nos contingat, oblata leuissima quaque occasione in pristinos errores labimur, atque a frus rerum humanarum alio nos deuehit, quam ad integritatem, ac vitæ innocentiam, moresque probos atque inculpato. Siquidem affectus humanus vitæ correctionis promissa extorsit, non fides, non solida illa doctrina verbo Dei fulta ac stabilita. Ceterum si quis rationem naturalem exigat, nulla mihi videtur magis probabilis, quam quod ad morbo defunctos certatim cōfluant, congerones lepidi ac festiui, illosque ad iocos, luxum, lasciuiam, delicias omnesque voluptatis illecebras inuitent, incitentque hinc comestationes ac foteria in orbem reducta, quibus adeptam sanitatem illis gratulantur: quæ plerumque obscœnis canticis præstrepunt, dictaque pudēda spectantur. Hæc & pleraque alia facile ægrotum ac nutantem animū, scilicet que oblitū in deteriorem partem applicat. His adde-
cibos

eibos delicatos ac delectabiles, qui ad auctis humoribus lumbos stimulant, obscenasq; partes sculpturunt ac tentigine afficiunt. Hinc ad luxum atque in gluuem, ad profusas libidines, ad fœdos cōcubitus, ad enormes atq; effrenes cupiditates reditus: Sic.

— Ad mores naturæ recurre

Damnatos, fixa, ac mutari nescia.

Iuuenalis

Tanta est enim naturæ humanæ ad deteriora propensio ac proeliuitas, vt nisi Deus salutis nostræ auidus,

continenter aures vellicet, ac calamitate subinde nos exerceat, omnia in profundam obliuionem deuegant. Sic iuxta Esaiam, Tantum sola vexatio intellectum dat auditui: hoc est, Nemo nisi ingruenti

bus periculis, oboitaque calamitate expergiscitur, atque aures arrigit: nec vnquam frugalis ac moderati victus ratio in mentem venit; aut vlla subita aut concipitur emendationis vitæ cogitatio, nisi illata clade: aut cum febribus morbisque oppressos, sauis

simis doloribus excruciar nos contingat. Nihil est autem quod hominem à Deo magis auertit, atque alienum efficit, quam rerum omnium affluentia ac prosperi successus. Afflictio vna est, quæ ad gemitus ac suspiria ad sanioris vitæ propositum nos reuocat.

Nec cuiquam persuaderi potest, displicere Deo vitam suam, mores, studia, inuitata, nisi animus more aliquo atque aegritudine, corpus morbis identidem affigatur, ita enim ad salutaria quæque monita ac vellicationes obsurdescit animus: sic mens

peccandi assuetudine occalluit, vt mitiores castigationes vel respuat, vel non magnopere iis commoueat, ne vlla respiscendi spes se proferat, nisi acerbiora remedia admoucantur. Hinc illa Dei per Esaiam comminatio. Quoniam populus non est reuersus ad pœnitentem se, ideo non est auersus furor eius, sed manus illius adhuc extenta, ac denuo ad faciendum exporrecta. Similis est apud Hieremiam

Cap. 5. & p. 2.

Cibi delicia-
rum libidinis
fomenta.

Satyr. 14.

Cap. 29.

Proverb.

Affluentia
sordida &
accidit
facit.

Cap. 5. & p.

Cap. 2.

Her. 5.

querimonia: Frustra percussi filios vestros, disciplinam non receperunt. Rursus, Percussi eos, & non doluerunt, attriui eos, & renuerunt accipere disciplinã, indurauerunt facies suas supra petram & noluerunt reuerti, magnificati sunt, ditati, in crassati, impinguat, & praterierunt sermones meos pessime. Quocirca Deus aliquando nos premit acerbius, quoad irugem mentemque saniozem reuocet. Sic Alexander Macedonum rex, qui sibi diuinos honores decerni passus est, sagitta percussus conspectoque effuse promanante sanguine, hominem esse se meminit, ac confestim ferociam fastumque remisit. Quo spectat illud Psalmographi: Humiliasti tanquam vulneratum, superbium: omne illius robur cõtriuisti. Quamobrem cum res maximè secunda existunt, omniaque ex voto atque animi sententia succedunt, ne quis prosperitate successuq. nimio elatus se iactet insolentius, aut immoderate exsultet, sed quisq. secũ ipse expendat, ac meditetur res aduersas, damna, clades, pericula, calamitates, morbos, infortunia singulis momentis cuiq. impendere, eaq. Deũ homini nonnunquam inferre ad emendationem ac medelam, ad erratorum castigationem, & quo respiciat, certamq. salutis fiduciam, erecta in Deum mente concipiat. Quod cuique recitatũ esse vult, ac nullos non attente obseruare, cum inquit: Si dereliquerint filii eius legem meam, ac mandatis meis non fuerint obsequuti, visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata illorum, misericordiam autem meam non auferam ab eis, neq. nocebo in veritate mea. Quibus palam facit, castigari nos ad emendationem, non ad interitum: quo domitis cupiditatibus cohibitaq. peccandi licentia, ad probitatem ac vitæ innocentiam, ad integros atq. incorruptos mores quisque se conferat. Est siquidem Dei in nos animaduersio, quoniam à paterno affectu p̄ficiuitur, summi amoris argumen-

*Alexander
sauciatus fra-
gilitatem
suam agno-
uit.
Psal. 88.*

Psal. 88.

*Deus casti-
gat ut emen-
det.*

tum, ac benevolentiae testificatio. Quem n. diligit dominus castigat, flagellat autem hominem quem recipit. Quos vero Deus patitur vagari licentius, ac viuere laxius omnibusq; corruptelis inuolui, nec tacito afflatu ab errore reuocat, quoniam pro desertis habet ac destitutis. Nō visitabo, inquit, nec animaduertam in filios, ac filias vestras, cum fornicati fuerint, nec in sponsas, cum adulterio se contaminā: vt sunt nonnulla, quarum etiā nostra aetate edita sunt exempla, quae se aliis subiecerunt, anteq̄ cum sponso, cui paulo ante solemniter se addixerant, congrederentur, ita vt illarū pudicitia à rivali ac cōpetitore expugnata sit, vt alius quispiā illam delibaret, vulgo aiunt. *gheproest*, antequam peracta nuptiali pompa ac celebritate, in thorum genialem se collocarent, sponsum amplexura. Ita Deus irritat scelera continuatione, ac peccandi assuetudine: manum à percutiendo suspendit, ac sustinet illos labi ac corruere in omni dedecus, p̄brum, ignominiam, suisq; desideriis obsequi: quō viuendi errore primum consequuntur turbulentam atque inquietam mentem, qua nihil homini obtingere potest, aut calamitosius aut afflictius: deinde prater infelicem exitum ac mortem acerbam, in qua nihil habent, quo se fulciant, sempiternam poenam atq; intolerandos cruciatus.

Si quando itaq; homini affluant res domesticae, o-
pes, facultates, diuitiae, auri argentiq; immensa pondus
dera, aedes splendidae, sumtuosa supellex, vestes ex
quisitae, quibus omnibus cumulate fruatur, nunquā
illi excitat illius memoria ac recordatio, cuius minif
ficientia haec tam affluenter obtigerunt, atq; obli
ta sunt. Nihil n. vitij habet aedium ac villarū magni
ficientia, pecuniarum, p̄diorum, latifundiorū, iugerū
possessio, modo vsus spectetur & commoditas: deni
que quod praecipuum est, & potissimum exigitur, si
erga Deum adsit gratitudo, atq; in reuiores bene-

*Proverb. 3.
Hebr. 12.*

Osea 4.

*Adulterio
notantur.*

*Gratitudo
erga Deum
exigitur.*

*Diuitiae non
tristat sed ea
rum abusus.*

Dent. 3.

ficentia, Commonuit tale quiddam, ac sedulo inculcauit Moses Iudaorum ex Dei p̄cepto ac traditione legislator, ne quis vnquã admittat, vt in obliuionem is deueniat, cui nos nostraq; debemus, Cum comederis, inquit, & satiatus fueris, ciboq; expletus, denique ædificia splendida extruxeris, atq; accumularis tibi auri argentiq; vim, pecudes atq; armenta, omnibusq; rebus auctus fueris, obseruato ne eleuetur aut extumescat cor tuum, & excidat menti tuæ Dominus Deus tuus, omnium istarum rerum largitor. Ne quoq; id exprobretur atq; obijciatur ingratis atq; obliuiosis, butyrum de armento, lac de ouibus, cum adipe agnorum & arretum, medullam tritici, & sanguinem vuz meracissimum affatim illis Dominus attribuit, verum vbi incrassatus est dilectus, recalcitrauit, impinguatus, satiatus, obesus factus, obliuioni dedit Deum conditorẽ suum, & ingratus fuit erga auctore salutis suæ. Quapropter huiusmodi desertoribus, atroces minas ac terrores Moses proponit, multasq; clades atq; horrendas calamitates illis obuenturas denuntiat: quo ex his posterius documenta capiant, ac perspiciant, vt apud Hieremiam Deus p̄runtiat, qui in eodem argumẽto versatur, quam malũ sit, quamq; acerbum atque amarum reliquisse Dominum Deum suum, nec vllum esse timorem, aut reuerentiam erga ipsum, dicit Dominus Deus exercituum.

Dent. 22.

Cap. 3.

Lapides seu gemma terra mariq; eruta, vel animantium corporibus exenta, qua vi ac facultate polleant, quæ uo ratione aliquid efficiant.

CAP. XXX.

Gemmis ac lapidib. non deesse suos effectus, modo ne adulterini sint, ac factitii, cū ratio, tum experientia cōprobat. Itaq; annuli gestamẽ, aut monile non minus decenti quã efficaci gemma decoratũ & oculos oblectat, ad spectũq; gratũ est, & vim salubrem in corpus exerit, idq; non abdita solũ occultaq; proprie-

prietate, quam ab astris, vt Marsilius cenſet, cōſequitur, ſed ab emanante virtute, effluxuque latenti, qua ſpiritus vitales afficit ac recreat. Vt enim gemmæ ex ambiente aere obnubilantur denſamq; auram concipiunt, atq; halitus copioſos imbibunt. Sic etiam ex ſe inuiſibilem tenuemq; vim eiaculantur ac vibrant. Quæquam enim res ſolida ſit calor tamen natiuus, deniq; contactus, attritus, confrictio vim quam imbuta ſunt, elicit, cordiq; ac cerebro illam communicat. Eranon ſiquidem gemmam, quæ vulgo Turcoſa dicitur, ſæpius mutari conſpexi, atq; expalleſcere natiuoq; colore deſtitui, vbi qui hanc geſtat, languet, aut vâletudinarius exiſtit, eandem rursus cum corpore reuiuifcere, ac colorẽ amabilem, nempe qualis eſt ſereniſſimi cœli, cœruleũ exhibere, ex natiui caloris temperamento. Nec eſt vlla p̄p̄modum gemma, quæ non mutationem ſuſtineat, ſi homo vel intemperans eſt, vel non ſatis pro dignitate continentiam ſeruet ac tueatur. Deperit enim illi vis inſita, omniſq; nitor ſordet ac obſcuratur. Quo fit, vt qui ſe adulteriẽ contaminant, thorumque legitimum ac genialem commaculant, tum qui vago ſordidoque concubitu ſe polluunt, nunquam ſpecioſas nitidasq; gemmas circumferant, ſed fuliginofas & nubilas, tũ quæ inquinamenta contrahant ex foedo halitu, quæ cum ab illis tum ſcortis emanant. Contrahunt enim aliquid vitii ex putidis corporibus, quæ virus exhalant, illaſque venenato halitu inficiunt: vt mulieres menſtruo inquinata ſpeculi nitorem obſcitant. Ceterum ſi in efficaces eſſent gemmæ, nulliusq; effectus, non tam accurate, tantoque ſtudio Moſes indumentum Pontificis, quod Rationale vocant duodecim gemmis decorari præcepiſſet, quarum Ezechiel quoque ac Ioannes in Apocalypſi meminert: in quibus non ſolum ſpectari voluit ornatum ac colorem blandimenta, ſed etiam vim mirificam effectusque

*Simile à
gemmis.*

Turcoſa.

*Impuri generis
contaminant.*

Exod. 28.

*Chelidonium
vel hirundi-
narium.*

Tobia 2.

*Limacium la-
pi quo esse-
nt pollet.*

*Lapi bnf
nn.*

varios atq. admirandos, de quib. cum abunde multa alii, de lapillis nobis instituetur sermo, qui animantium alitumque ac piscium corporibus eximuntur, quorū pleriq. ventriculo, nonnulli capiti inhaerent. Eruitur autem ineunte autumno crescenteque luna ex hirundinis ventre lapillus ab ea auicula chelidonium dictus, qui praesentanea vi pollet aduersus morbum comitalem: valde n. exsiccat, absumitque humorem tenacem ac glutinosum, qui huic morbo praebet seminarium. Est siquidem hirundo cuius excrementa Tobia ademerant oculos, calida sicq. natura: quo fit vt in fornicibus ac concamerata texturine ex vdo molliq. limo tā artificiose nidos suspendant & affigant. Contactu enim suo humorem absumunt, coguntq. lutum indurescere. Hinc medici cataplasmata ex iis cōfigunt, atq. hirundinum combustiarum puluerē in discutiendis gutturis angineq. tumorib. efficacissimum experiuntur. Limaces quoq. ac grandiores cochlex lapillos nobis exhibent candidos, sublongos, scabros, ima sui parte concauos quos ē capite expressos, in multos vsus referuare soleo. Vrinā siquidē stranguriosis molliuntur, meatusq. vrinarios lubricos efficiunt ac leniunt cōminuti, atq. ex vino exhibiti. Cōcrescit id genus lapidis ex liquore mucoso atq. humore lubrico, qui humorib. facile transitum perficit. Qua ratione & partui auxiliantur hi lapilli, dilatant enim laxantq. locos, atq. vterum cogunt dehiscere. Linguae autem subditus vnus aut alter miram vim obtinet in cienda saliuā. Quapropter aridis ac siticulosis in ore volutandum praecipio. Vdam enim efficit linguam, atq. humore fluitantem sistit, que ac calorem comprimit. Qua vi & crystallus pollet, si subinde aqua gelida maceratus ori immitatur. Ex herbis eadem praestant portulaca, cucumis, semperuinum, quae vulgo barba Iouis dicitur. Proferunt & rubeta, seu bufones lapidem, qui nonnunquam

nunquam eius animantis imaginem repræsentat, verum annosa sunt, diuque in arundinetis vel inter rubos sentesq. ac vepres dilituerunt, antequam lapis in capite concreseat, aut aliquam magnitudinem assequatur. Hæret atque assèruatur in familia Lemniana bufonius lapis, qui magnitudine nucem auellanam superat, quem multoties expertus sum tumores atq; inflationes à venenatis bestiis illas discutere crebro attritu contactuque. Habet siquidẽ eam naturam, qua etiam bestia imbuta est, vt omne virus eliciat consumatque. Si enim forex, aranea, vespa, scarabæi: glires vlli parti insederint, damnũq. intulerint, confestim à nostratib. ad hoc remedium concurrunt, admotoque parti affecta lapillo dolor mitescit, tumorq. sublidit. Multa sunt præterea piscium genera, quorum capiti lapides durissimi inherent, vt lupo marino, coracino, vmbra, lucio fluuiatili, mugili, & quorum magna hibernis mensib. co-
 pia, callariis, quos Belgæ *Schelsisch* nomine indigent, à scabra cute ac squamata. Nam quia colore cinericio, & corporis figura aselli dicuntur, vulgo *Cabbeliau*. lapillis magna ex parte carere compertum est, præsertim qui in fœmineum sexum referuntur: nam ex masculorum capite exemi lapidem cãdidum ima parte carinatum. Omnium genera contrita, vinoq; exhibita, dolorẽ cholicum compescunt, ac calculum qui renibus infixus est, terunt ac cõminuunt, nõ solum grauitate & pondere, vt quidam existimant, sed infusa quadam vi, qua humorum collectionem dissipant, ac discutiunt. Carpionis triangularis lapis tritus, sanguinis è naribus pfluuium sistit ac cohibet, adstringendi ratione, quod etiam gustu percipis.

Carpionis à capite lapidis eximitur.

De somniorum euentibus & quatenus obseruanda, usq; adhibenda fides,

CAP. XXXI.

Cum olim incredibili superstitione ac vanitate, somnia obseruare, usq; fidere atq. ad sensum ad-

Leuit. 19.
Deut. 13.

Somnia à
Deo aliquã-
do immitti.
Naturalia
somnia ob-
seruanda :

De Divi-
nat.

hibere soleant homines: Deus Op. Max. qui nemine torqueri voluit anxitis dubiisque rebus ac fallacibus, quæ animæ tranquillitatem perturbant, vetuit, ne quis in his obseruandis esset curiosus, ac temerarias interpretationes confingeret, euentusq. ambiguos comminisceretur. Huiusmodi enim imposturis nonnullos defluere à Deo atq. ad impios cultus deuoluunt. Quod si Deus in somno mentes nostras in exquirenda illius voluntate oscitantes vellicat, animisq. nostris salutaria, quæq. illius verbis ac doctrinæ cõsentiant, inserit: magni ea momenti esse conuenit, summaq. ueneratione amplectenda: iis. n. indicat, quid exigat, quidve a nobis petari velit eorum, quæ vel illius splendore illustrant, vel quæ ad nostrum commodum, proximique emolumentum spectant. Ceterum illa etiam excutere atq. obseruare fas est, nullaq. lex vetat, quæ in naturalium rerum ratione consistunt, sic tamẽ non fixe ac stabiliter illis insistamus. cum plerumque coniecturæ operatũ euentum nõ consequantur. Imaginationes siquidem, & quæ per quietem simulacra menti obiciuntur, ex spirituum vaporumq. concursu atq. agitatione excitantur, qui si crassi sint densique ac copiosi, aut nulla insomnia animo obuertantur, aut cõfuse & obscure ea mens discernit ac diiudicat. Quod in temulentis fit, aut quos artus somnus ex lassitudine opprimit. Quo fit ut somnia plerumque turbulenta sint atq. obscura. Cum. n. ut Cicero ex Platonis sententiã disserit, ea pars animi quæ rationis est particeps, somno sopita læguateat, atq. altera pars immoderato potu ac pastu sit obstupescata: visa quædã obiciuntur tetra atq. immania, ut cũ aliquo misceri videatur, feras hominesq. trucidare, atq. impiè cruciari, multaq. facere impure cũ temeritate atq. impudentia. At qui moderato victu quieti se tradiderit, ea parte animi, in qua ratio & consilium consistit, alacri atq. erecta, corpore vero nec inopia defecto, nec satietate affluente oppresso; tunc eueniet, ut mens.

eluceat, & se vegetā acremq. ad somniamdum præbeat, ac vita trāquillia & veracia occurrant. Cuiunq. n. operi interdiu homo intent⁹ est & occupatus, re soluto in somnum corpore, retractat, secumq. versat atq. agit. Quod cuiq. p. suo vitæ instituto euenire, hoc venusto carmine commonstrat Claudianus: *Lib. 3. praest. rionis.*

Omnia qua sensu veliuntur vota diurno,

Tempore nocturno reddat amica quies.

Venator defessa thoro sum membra reponit,

Mens tamen ad sylvas, & sua lustra redit.

Iudicibus lites, auriga somnia curru.

Vanaq. nocturnu metu cauetur equis.

Gaudet amans furto: permutat nauita merces:

Et vigil elatus quat auarus opes.

Blandaque hirsigitur frustra sitientibus agris:

Irriguis gelida pocula fonte sopor.

Me quoque Musam unum studium sub nocte silenti

Artibus innumeris sollicitare solet

Nec sane alix obuersantur animo cogitationes aut simulacra, vbi corpus optime constitutum est, quam diurnæ actiones ac quotidiana munia. Quod si quādo somnus nec perpetuus fuerit, nec placidus, sed in æqualis & interruptus, quem & insomnia a memoratis diuersa comitantur, ac minus consuetę visiones occurrāt, vel crassis, vt Plutar. ait, humorib. abundare corp⁹, vel spiritus intus turbatos esse declarat. Sic temulentis ac febricitantes absurdis in somniis inquietari solent, adeo vt pleriq. horrenda spectra se videre imaginentur, lemures, striges, harpyias, & q. melancholicis peculiare, cadauerosas facies vultuq. tetricos ac subtristes. Quib. vero bilis flaua redundat, facies, caedes, incendia, pugnas, rixas, iurgia mente cōcipiunt. Vt sanguinei tripudia, cātilenas, iocos, risus, ac lasciuia quæq. pituitosi largā aquæ copiam: Quapropter medici nō prius operam luserint, si subinde ab agrotis, ac valeudinariis sciscitentur, qua ratione iis nox

*De tuenda
valit.*

*Somnia a
grotum &
ebrietum.*

*Somnia va
ria pro bu
morum red
undantibus.*

transacta sit, quibus in somniis mens fuerit exagita-
ta illa siquidem morbos affectusq; corporis indicat,
atq; humorū redundantia commoustrant Si quis. n.
fordib. cœnoq; volutari se somniat, fœtidos putri-
dosq; humores in corpore coaceruatos, indicium est.
Si vero inter odoratos fragrantēsq; flosculos versari;
synceros, purosq; succos dominari argumento est.

*De anno κλιμακτηρικῷ hoc est, scalaris & grada-
rio. septimo & nono, quibus anni corpora hominum mani-
festam mutationem sustinent: senum potissime tertio &
sexagesimo. Similiter de dierum criticorum ratione, hoc est,
indiciis morborum, quibus Medici indulitanter saluam
vel mortem agroti denuntiant.*

CAP. XXXII.

*Lib. 15.
cap. 7.*

*Annus se-
xagesimus
tertius senis-
bus suspes-
sus.*

AVgustus Cæsar, teste Gellio, sibi gratulatus dici-
tur, suæq; incolunitati abunde prospectum exi-
stimabat, quæ tatis annum tertium & sexagesimum
euasisset. Is si quidem annus raro absq; vitæ periculo
transigi senibus solet: cuius in Belgica innumera ex-
empla obseruauit. Sunt autē duo annorum numeri,
septimus & nonus, qui plerumq; rerum vitæq; im-
mutationem ac grauiora pericula inuehunt. Quo fit vt
sexagesimus tertius, qui vtriusq; numeri multiplica-
tam atq; inuicē sibi connexam summā continet, non
sine periculis aceruo ingruat; nouies. n. septem,
& sexies nouem: sexaginta tres constituant, atq; ob
id climactericus is annus appellatur, quia à septimo
orsus, vitam hominis, velut per gradus quosdā, pera-
gat. Itaq; omnes qui per septem, aut nouem annos
confurgunt, decretorij dicuntur, in quibus magnam
mutationem subeunt homines: nam vel calumniis
impeti solent, vel grauissimis morbis diuexari, vel
periculis obici, vel deniq; aliquod perpeti detrimē-
tum ac iacturam vel facultatum vel valetudinis. Hos
ergo annorū decursus ac volumina in omnib. etiam
ætatibus obseruare soleo, sic vt impuberes atque in-
santes periclitari expertus sim circa annū quartum,

septimum, nonum, ac quartum decimum. Omnis e- *Lib. 2.*
 nim pueritia C. Celso teste circa 40. diem periclitat- *cap. 1.*
 tur: deinde 7. anno, postmodum circa pubertatem.
 Plurimos autē noui, qui a tatis anno 1. & 20. sint pe-
 riclitati, deinde 28. nec vnquā post reuelutum annū
 vel 7. vel 9. ab ancipiti morbo fuisse immunes: qui
 annorum decursus tametsi non minus anxie ac sus-
 perstitiose obseruandus metuendusq. sit viris Chri-
 stianis: nihil tamen vetat circa ea tempora modera- *Anni non*
 te, ac circumspecte vitam victusque rationem insti- *supra st. triosa*
 tuere, ne qua humorum copia coaceruetur, qua his *obseruandi.*
 annis fomitem ministrat, morborumque seminaria *Cur anni*
 p̄beat. Qua autē ratione per illos annorum circuitus *climacte-*
 morbi plerunq. incrudefcant, à nemine hactenus ex- *rica pericu-*
 plicatum est Ego eo id euenire conicio: q̄ certis an- *loso.*
 norum periodis corpus humanum magnam humo-
 rum collectionem ac redundantiā congesserit, quo-
 rum motu atq. agitatione morbi excitantur. Cum
 enim natura ad immodicā repletionem deuenit,
 ac conceptacula humorum plenitudinem perferre
 nequeant, in morbum erumpere necesse est Quam- *Quomodo*
 obrem omne studium operamque conferre expetit *evitanda*
 ad materia exsuperantis euacuationem, q̄ semper *pericula an-*
 vere & autumnō, vel incisione venæ, vel purgantib. *ni climacte-*
 medicamentis moliendum est: hac enim ratione ef- *rici.*
 feceris, vt post septennale curriculum, aut in quem
 aliū annus climactericus inciderit, morbum nō me-
 tuas, aut aliquam corporis immutationem pertine-
 scas. Ex hac autem annorum obseruatione mos ino-
 leuit apud plerasq. gentes, vt herus fundiq. dominus
 nouos contractus ineat cum colonis 7. quoq. anno. *Simile ab*
 Eadem ratione syluæ ex salice, betula, populo alba & *arborum pas-*
 nigra, omnibusq; arbustis, quæ vdo molli que ligno *tatione.*
 constant, quarto quoq. anno cadi solent: quæ vero ex
 dura materia consistunt, vt sunt quercus, ilex, ro-
 bur, vlnus, fraxinus, septimo aut nono mutilati,
 truncariq. postulant.

*De decretorijs
die.*

*Crisis seu
iudicium de
morbis.*

*Astra id.
morborum
iudicia consi-
derant.*

Non dissimili ratione dies criticos obseruant medici. quos si quis ex Hippocratis præscripto exacte ad calculum reuocet, raro illum frustrari cōtinget, aut in prædicendis euentibus à scopo aberrare. Est autē Crisis subita in morbo, ad salutem aut mortem mutatio, quæ vel quarto, vel septimo, nono deniq., atq; vndecimo, decimoque quarto solet terminari: Non desunt, qui ad lunæ effectum dies decretorios referant. Sic astrologi morborum iudicia decernūt, cum luna cōstitit in gradibus, qui vel quadrante, vel diametro mundi à signiferi parte distant, in qua hæbat in morbi initio. Ceterum ad hos radios nunc festinus nunc maturius puenit ob velociorem tardiorēq; cursū. Crisis autē non omnib; eadem ob diuersas naturas hominum, atq; ætatum, corporumq; discrimen, ac radiorū qui à planetis alijs ad lunā deferuntur. Si decretorio die luna sit in domo sua, seu exaltatione cum Ioue aut Venere qui benigni sunt planetæ ac salutare, bonam fore crisiū portendit. Si morbus in humorum plenitudine consistit: bonum est ipsam in radijs terragonis seu oppositis decrescere. Quod si temporib; iisdem luna Soli iungitur, vel Saturno, nominosum est, morbiq; vel periculum, vel longitudinē denuntiat. Quod si luna decrescens Saturnum comitetur incipiente iam morbo, aut illū d'futurnum indicat, aut lethalem. Sin decrescēte fide id ipsum eueniat: cito discussū iri a gritudine indicat, minimeq; periculosam. Ceterum cum saluaria noxiaq; astrorum signa negligi olim, tum non nimis supererit: o se iis in h'endum censeo, sed Hippoc. potius obseruationibus insistendum, vt quæ mihi semper visa sunt magis fidē, minusque dubiosē ac fallaces, modo quis exacte omnia expēdat. Itaq; ego hanc dierum criticorum rationem non tam in astra, quam in naturam morborum corporumq; atq; humorum qualitatem ac copiam refero. Natura liquis

dem cū morbo luctatur, eumq. excussisse laborat, q̄
si in retundenda morbi sauitia torpescat, aut sit in
ualida, primo quoq. tempore, nēpe vel septimo, vel
nono, ad summum decimoquarto die confici? ter-
minatur. Simile. n. quiddā iis corporibus euenit, q̄
vrbi arctissima obsidione oppressa, qua cū non satis
instructa sit cōmeatu, aliq. ad propulsandos hostes
p̄lidiis, ne minimū q̄dem insultum p̄ferre potest, sed
post vnā aut alterā oppugnationē labaf. it, atq. in hos-
tium potestatem deuenit. Et quemadmodum non-
nunq̄ intermittitur assultus, impetrato aliquo resp̄i-
rādi spatio, ac rursus redintegratis virib. acrius pu-
gna incrudescit atq. intenditur: ita in acutis morbis
vsuuenit, in quib. obseruamus morbi impetum vt
tempestates ac sauiiores ventos consilescere, sed de-
nuo tanta violētia renouari, vt natura ægre subsistat,
nec vita in septimum diem producenda videatur.

*Simile ab
vrbe obsessa.*

*Simile a
tempestati-
bus.*

Ceterum cum septenarii numeri vis & facultas in
multis naturæ rebus sit animaduersa, ac viri etiā ec-
clesiastici magnā virtutem illi subesse persuadeant:
medicorū præcipue interest accurate illum obserua-
re. In secunda siquidē aduersaq. valetudine, in dierū,
mensium, annorumq. decursu ac morborū iudiciis
magnum obtinete momentum, quotidiana experi-
menta cōmonstrant, sic vt etiā qui inedia mori so-
leāt, septimo demum die mortē oppetant, aut ægre,
si aliquid lambant ac deglutiant, in nonum vitam
progare possint, sopitis extinctisq. spiritib. ac calore
humoreq. vitali consumtis.

*Septenarius
num: ut sa-
cratus.*

*Qua ratione speculum obiecta referat. Et quid studiosi, qui q̄
continenti tutu oculis fatigant, nitidus speculi lusuor como-
modi præstet, tum qua ratione hebescentem speculum restau-
ret.*

CAP. XXXIII.

Specula quibus in luxum nostra abutitur ætas, for-
maq. venustatē veniatur mulierculę, cū ex aduer-
sō se iis comunt ac poliunt, genasq. atq. oculos sibi

*Mulieres
comendā
studiosas.*

fucisq; de pingunt in meliorem vsum excogitavit so-
 lertis naturæ industria, nempe vt contemuraf-
 fidue formæ humanæ dignitatem diuinique opificii
 pstantiam. Quamobrem Plato salubri consilio tem-
 lentos adhortatus est, atq; iratos, vt sese in speculo i-
 dentidē spectarēt, confestim à tanta fœditate reces-
 suros. Quod ipsum Socrates adolecentibus cōsulere
 solit⁹ est, quo si essent egregia corporis forma, ac fa-
 cie liberali, ne vitijs illā contraminarent: si vero de-
 formi essent specie, ac statura min⁹ decora, illam in-
 genii cultu, morumq; honestate pensarent: Inuenta
 itaq; sunt specula, teste Seneca, vt homo seipse no-
 sceret Multi n. ex his consecuti sunt sui notitiā, atq;
 optimā vitæ instituendæ rationē: formosus, vt vitet
 infamiā: deformis, vt cognoscat vitia corporis redi-
 menda virtutibus: iuuenis, vt admoneatur de luxu-
 ram aetate formam, eoq; parandā viatica, quæ auget,
 non depopularur senectus: senex ac rugola anus, vt
 neglectis carnis illecebris, mortē imminente mē-
 minerit. Ex speculo itaq; natura facultatē nacta est,
 vt seipsam videat ac contempletur, in speculoq; vultu,
 fronteq; ac facie, quæ multarum rerum sunt indices,
 in sui consideratione versetur, naturæq; propensio-
 nem exploret Ita enim futuri sumus proprii corpo-
 ris physiognomones atq; inspectores, nostraq; vitia, si
 qua externus habitus cōmonstrat, poterimus obser-
 uare, atq; iis mederi Sic scite Plautus in Epidico:

*Ebris &
 iratis specu-
 la obuscēda.*

*Natural
 quæst. lib. I.
 Speculi præ-
 cipuus vsus.*

*Ex speculo
 nostram con-
 ditionem ex-
 ploramus.*

*Non oris causa modo homines aqum fuit
 Sibi habere speculum vbi os contemplant suum:
 Sed qui perspicere possint cor sapientia.
 Igitur perspicere vt possint cordis copiam,
 Vbi id in se viderent, cogitarunt postea
 Vitam vt vixissent olim in adolescentia.*

Hoc itaq; cōmodi præstat speculi vsus, vt oculorū
 aciē ex continenti intuitu retusam exacuat, oculosq;
 lassos restauret: colliguntur, siquidē spiritus visorii,
 nouisq;

nonisq; à cerebro resilientibus recreantur. Qua autē ratione speculum ex aduerso imaginem referat, à plerisq; dubitatū est. Alii enim in hoc simulacra esse opinantur, h. e. corporum nostrorū figuras à nostris corporibus emissas: alii imagines nō esse in speculo, sed ipsa adspici corpora retorta oculorum acie, & in se rursus deflecta. Itaque specula res ostēdunt per reflexos radios. Reflexio enim à denso est, ideoq; specula postica parte plumbo obducta sunt ne lumen per vitrum directè transmittatur. Res vero opposita apparet, q̄ pars radii mouens oculum dirigitur in oppositū, ideo totus radius velūt in partē illā, quasi exporrectus accipitur, quo cōsequitur vt res oculis exhibeatur. Aduersa autē parte corporis, non auersa imagines referunt, q̄ species quæ à corpore solido per aerem manat ad speculi superficiem, simplex puraq; est. Imagines itaque in speculo collucēt, cum ex eo radii luminosi regenerantur: repercussi enim ad oculum, resultant, in quo se conspiciēt, & figuram graphicè expressam quisq; intuetur. Non n. p. speculum videmus, nec imago formatur in speculo: sed in oculo: speculum tamē adiuuat, cum visum referiat. Atq; hæc est causa, cur experrecti nocte lumen primo intuitu videam, radiis retrocedentibus, seseq; intuentibus, atq; in se retortis. Hinc collige, cur partes corporis dextræ efficiantur in speculo laeue, & è diuerso: Simile enim quiddam accidit, quod tabula malleæ, ceræ, aut argillæ, in quam sigillum imprimas, illidatq; in reflexu, contrario modo se partes exhibent. Quod ipsum etiam in Typographicis formulis perspicimus, tum laminis affabre calatis, quib. artificiosa monochromata, h. e. effigies nullo pigmento, aut colorum faco delineatas exprimi videmus, quorum semper partes dextræ sinistris correspondent. Ceterum qua ratione contingat solē in speculo aquis subdito geminatum conspici, quod etiam in nubib.

*Speculum
quid oculis
conferat.*

*Speculum
cur ex ad-
uerso ima-
ginem refe-
rat.*

*Simile à si-
gillis.*

*Simile ex
typis libra-
riis.*

*Sol geminus
in speculo a
qua subditio.*

fieri solet portentoso omine, ut imperitii quidam existimant, à plerisque non animaduertum est. Sunt enim qui existimant Caniculam, aut sidus aliud in confinio constitutum spectari, cum Solis splendor omnia alia stellasq. ita obscuret, ut interdum cōspici nequeant. Verum duplex exhibetur Solis imago, primo aqua, deinde speculi ratione. Aquam siquidem speculi naturam exprimere, omniaque auctiora efficere præter experientiam Virgilianus ille Corydon testatur.

Æl. g. 2.

*Nec sum adeo in formis, nuper me in littore vidi,
Cum placidum ventis stare mare.*

Primo itaque speculi fulgor Solis formam reflexu ostendat, deinde aqua, à cuius superficie retorqueri Solis radios contingit. Par est ratio de face, candela, aut Luna speculo aqua immerso opposita, quæ duplicem rei obiectæ imaginem per reflexionem exhibet. Sunt & in alium usum excogitata specula concaua, quæ Soli opposita per reflexionem ignem flammisque eliciunt, ac stipulas, festucas, aliosq. fomites ac nutrimenta arida succendunt. Sic Archimedes hostium triremes vrentibus speculis incendiisse legitur. In illis siquidem reflectuntur omnes radii Solares extra locum incidentem, atque ad unum punctum concurrentes obuia quæque inflammant.

Vrentia specula.

*Archimedi
memorabile
factum.*

Qua ut & facultate polleat aqua vitæ, seu vinum ardens & causticum, vulgo Brandevin, & quibus id tuto exhiberi possit: obiter admirandi aliquot facti huius liquoris effectum

CAP. XXXIV.

Excogitata est superioris ætatis memoria in usum ac commoditatem tuendam valetudinis secundæ, propulsandæq. aduersæ, Ars stillatitia qua ex herbis liquores ac medicatos succos elicimus, quos, tametsi non omnino pares cum his effectus obtinere certum est, nec tam efficaces, ut herbarum dilutum aut decoctum, vel deniq. expressus succus: non tamè prosumus reijciendi, ut nonnulli factitant, nec censendi omnino

omnino

minino inefficaces atque euanidi, cum illorum vis & qualitas nō penitus intercidat atq; aboleatur, quod ipsum cum plurima, tum aqua vite, seu, vt vocant, ardens ac sublimata, quod ex generoso nonnunquā vino, plerumque ex face cuiusq; villi vapescentis per turbinem seu metam furnariam prunis moderate ex calefactam exprimitur, explorari potest. Illius liquidem vim mirificam in multis rebus sum expertus. Quamlibet enim asperū intensumque gelu existat, liquoris nunquam congelascit, nec in glaciem concrefcit aut cogitur, adeo vt atramentum scriptorium, tum pleraq; alia, quib. guttas aliquot admisceri contingit, nunquam frigore constringantur, idq; ob extremam caliditatem ac tenuitatem qua est imbuta. Quod si experiri velis, syncerane sit, an adulterina hæc quinta essentia: mantile aut linteum liquore illo madefacito, ac flammæ admoueto, si cōfestim inardescat illa so intactoq; linteo, efficacissima est. Inflammescunt siquidē sudariola aqua hac macerata, at non consumuntur. Flamma n. leniter modo peplo incumbit, nec penetrat; sed lambendo absorbet cognatum sibi, ac familiare in igneaq; natura liquorē. Quod si volæ manus non nihil imponas, admota ex ardenti papyro flamma: ardēcit quidē palma, at manus non vritur. Si vero succo maluz aut mercurialis manus oblinas, inoffense citraque lēsiōne plumbū liquefactum tractare poteris, modo celeri motu id perficias. Non est autem in rerum natura plumbolis quido, aut oleo feruido quid vrentius, adeo vt si cochlear stanneum aut plumbeum oleo feruente aut plumbo liquefacto immergas, cōfestim liquefcit ac dissoluatur, quod inferuentissima aqua nunquam effeceris. Oleum enim, & pingua quæque feruidissima fiunt, caloremque maximum concipiunt, sic vt plumbum citissime fluxile fiat, ac liquefcit pinguedinis admixtu, cum aqua prohibeat, quo minus calor in plumbum penetret; eoque ut,

*Alembicum
vulgo.*

*Aqua vite
vis.*

*Aqua vite
vt explore-
tur.*

*Plumbum
liquefactū
non vrit.*

*Plumbum
liquefactum
& oleum
feruidum v-
rentissimū.*

*Quatuor
linis. inter
liquores.*

*Oleum lini
& sesami no
congelat.*

*Vinum ar-
dens quib.
vsus.*

vt anguilla in craticula tostæ, vehementer digitos
adurant, si in circumspicte versare pergas, adhæret e-
nim pingue digitis ac cutem exulcerat: ardoreq; ve-
ficas ac bullas excirat. Cum autem quatuor sint, quæ
leuitatis ac grauitatis ratione inter se certent, vinum,
aqua, mel, & oleum: horum omnium leuissimum, mi-
nimeque ponderis est vinum ardens, quod oleo ad-
mixtum fluitat, summasq; partes subit, oleo in imas
subsidente. Est enim illud, prius excocta ter. ea omnis
concretio, totaq; illius substantia ignea, aereaq; ef-
fecta est. Proximum huic leuitate est oleum præser-
tim ex lini & sesami semine expressum, quod nunquam
præter cæterorum oleorum naturam, frigore indu-
rescit propter molliem atq; insitam caliditatem.
Huic liquor succedit ex virgibus herbis ignis vi ex-
tractus, & vinum desecratum, quod minimum dulcedi-
nis admixtum habet. Nam vinum exoticum illud, quod
bastardum, & quæ nos seropon, aut zeraïum voca-
mus, omnem liquorum grauitate superat, ita vt dolia
illo liquore oppleta demergantur. Aqua cœlestis, mo-
do ne sit turbida, eiuſdem fere cum vino ponderis
est, neque ea quæ mense Maio cœlitus delapsa in mul-
tos annos referuatur. Mel vero iis tertia parte pon-
derosius est. Nullus itaque liquor, qui in aliquem vsum
corpori humano adhibetur, aqua vitæ, quæ sic appella-
tur, quod vitam fulciat, seniumq; remoretur, aut
leuior, aut penetrantior, aut quæ omnia à putredine,
aut corruptione magis præseruet ac tueatur: Cuius vsus
sic inoleuit apud Belgas, vt liberalis, usquam va-
letudini commodum est, assumant. Neque enim om-
nibus, aut quouis tempore eius potus æque salu-
bris est, macilentis siquidem, siccaq; naturæ hominibus,
denique ætate vsus eius admodum perniciosus est,
adurit enim corpora, atq; humorem natium de-
populat. Obelis autem corporibus atq; humidis,
quique pituitosis humoribus redundant, nihil incom-
modat,

modat, nam & humores excrementosos concoquit, & corpora à lethargo, atque apoplexia, morbisque frigidis vindicat ac tuetur quapropter hibernis mensibus moderatum illius usum concedo, nempe sesquidrachmam, quæ cochlearis mensuram implet, exquisitè zacccharo eduleatam, adiectoq; exiguo panis primarii bolo, quo minus vi adurenti cerebrum nareq; feriat, aut hepatis noxa aliquid penetrabili feruentiq; calore inferat. Foris vero admodum nervis ac musculis, membrisq; algore oppressis auxiliatur, omnesq; affectus dolorificos, qui in frigidis humoribus consistunt, compescit ac discutit vi calorifica, ac celeritate penetrandi. Quin & apoplecticis loquelâ restituit, si seminis eruca & aceti scyllitici momentum illi commisceatur. Quod si id genus factitii vini bis aut ter in aluciu stillatitium immissum ignis vi extrahatur, incredibilem vim penetrandi consequitur.

Argenti viui prodigiosa vis & natura, quod Belgis à mobilitate Quicksilver dicitur.

C A P. XXXV.

Dvo constituta sunt in natura rerum principia, ex quibus constantur ex imis terræ visceribus. omnia metallorum genera, quorum sulphur, ut patet omnia efficit ac molitur; argentum viuum ut matris vice fungens, ea ex se elaborari patitur ac produci: primum aurum, mox argentum, deinde ignobile quodque metalli genus ut stannum, plumbum, as, cuprum, ferrum, omniaque cum suis primordiis affinitatem ac naturæ cognitionem habent. Singula n. igni liquefcunt, atq; ad opus quodq; ductile accommodari possunt. Hydrargyros autem, h. e. aqueum istud argentum ac fusile, qua vi & facultate polleat, cuiusq; qualitatis sit particeps, frigidane an calida, varie inter se disceptant Medici. Sunt qui frigidum & humidum esse contendunt; argumento quod tactu miram fri-

Sulphur & argentum viuum metallorum principia.

giditatem membris inferat, eaq; in stuporem ac paralyfim adducat: alii calido siccoque affectu esse statuunt, quod penetrabili vi conspiciatur, adeo ut incisa vena eorum, qui semel atque iterum ex morbo Venereo inuncti fuerunt, argentū viuum emanasse conspectum sit: quod ego fieri crediderim, non ex inlita aut genuina caliditate, sed quod rebus quibusdam vrentibus vel exstinguatur, vel admisceatur, quibus retundi solet atq; hebetari frigida humidaque qualitas, atq; ignea quædam induci. Est siquidē puluis quidam in vsum Chirurgis circumforaneis, præcipitatus dictus, quod opus suum celeriter ac precipitanter peragat, nō sine granissimo corporis incommodo, ardentem enim vim ac deleteriā huiusmodi præparandi ratione adsciscit ex Chalcanthi, aluminis, & salis nitri mixtura. Ceterum cum argenteus hic liquor dissipatus ac diuulsus, ita rursus coeat, sibiq; cohereat, atq; in se conglobetur, vt nō sit tractabilis, fingiq; possit, nec vllis medicamentis misceri, nisi illius mobilitas cohibeatur, excogitauit industria humana aliquot rationes ac modos, quibus id effici possit, eiusq; agilitas domari. Inter quos ille securior est magisq; innoxius, qui saliuæ hominis perficitur, cui momentum cineris, aut pusillum tritura ossis sepia admixtum est. Est autem sepiæ felis marina, cuius osse candido & friabili vtuntur aurifices, carne lubrica, sanguine qui atramenti vsum præbeat. Ceterum hoc admiratione dignum est, quod cum omnia, quæ ex terra eruuntur, quamlibet ponderosa sint, huic metallo innatent chalybs, ferrum, plumbum, atque ænea quæq; solū aurum subsidit, ab eoq; absorbetur, atque argenteo colore imbuatur, qui nisi igne elui potest, sic enim in fumum resoluatur, atque in auras euanescit, tererrima odoris fœditate, non sine graui altantium noxa, vt quibus membra obstupescant, neruiq; emolliantur: quod fere in his spectamus.

Puluis præcipitatus.

Felis marina.

mus, qui deaurandis vasis argenteis occupati sunt, *Nihil absq[ue] argento vino innatant.* neque enim argentum auro obduci in crusta riq. potest nisi argenti viui minifterio: quo vno obsequio sum fit ac tractabile: nam cū omnia metalla respuat, solo auro afficitur, eoq. se commiscet, fingique patitur. Sic sæpe experimētum feci in argenti viui sesquilibra, duas plumbi libras innatate, auri vero denarium, vel etiam scrupulum, quæ tertia drachmæ pars est, demergi. Ex omnibus autem metallis ægerime ad hæc reficit argento, æque admodum plumbo, difficillime ferro, auri mediocriter. Huius argenti viui acillimiq. liquoris cōditionem aliqua ex parte æmulatur plumbum liquefactum. Omnia siquidem illi innatant, ferrum, silices, testæ ac pleraq. alia quæ igni nō liquefiunt, naturaq. sunt fluxili ac fluida; nam cum plumbo liquido nihil sit magis fetidum aurum, argentum, stannum illi innatant quidem sed cōfestim, vt cera, diffuunt ac dissoluuntur. In eo quoq. argento-vino affine est, quod in planam tabulam effusum, guttis hinc inde dispersis, illam lubrica humiditate non imbuit, nec tabellis inhæret, sed incredibili agilitate motuq. instabili rursus coit, ac globuli in sese confluunt, ac conglomerantur, hō quod materia illis densa sit, coacta, solida, ac continuata, eaq. densitate, vt nihil aeris in se contineat. *Lignum aloes licet leue, demergitur.* Quo fit, vt non solum ponderis ratione, sed quod nihil aereæ substantiæ in se contineat, in inum deuoluitur. Sic Agallochum seu lignum aloes licet leue sit, nec vilius ponderis sublidit atque aquæ immersum in profundum labitur, quod cōpactum sit, nec illi quidquam inane insit.

Qua ratione in salu inopia carnes, alæq. edulia à putredine conseruari possint. Obiter salis acetiq. vni rificia.

C A P. XXXVI.

Salis conditura quanto opere nobis vsui sit & necessitas, nemo est qui nesciat. Nam præter id quod

*Quod salis
genus opti-
mum.*

*Sel secundis
tatem con-
fert.*

In sympo.

sal esculenta quæq. sapida efficiat, gustuiq; ac palato gratissima, cibiq; auiditatem incitat, tû omnia à putrilaginè vindicat ac tuetur, præsertim cui omnes limolæ sordes excocta ademptæque sunt. Sic enim micanti colore splendescit, illoque turo condiri quæque possunt, atq; in multam æstatem assuetuari: absorbet enim consumitque excrementitium omnem humorem, ac cogit densatq; carnes, ac salamenta quæque ne quid ex ambiente aere patredinis subire possit. Ceterum mirum cuiq. non immerito videri potest, fœcunditatis atq; expugnandæ sterilitatis quandam vim inesse salis: denique agros quosdam feraces, silus conspersu effici, quod à vero non esse alienum experimento compertum habeo. Obesa siquidem mulieres, quæ magna ex parte effœta sunt, moderato illius in condimentis usu fœcundæ fiunt, ac cõceptui idoneæ, abstergit n. omnem viginem, vuluamque plus satis vdam ac madidam exsiccat, efficitq. vt genitale semen facilius vtero minus lubrico adhæreleat: aridis aut mulierculis & quibus vterus torridus est, vt fundus & terra siticulosa, humectantia exhibenda: nam salta ac acria respuunt. Viris quoque lumbos incitare, mouereq. tentiginem Belgæ commonstrant, qui cum salitis affatim vtantur, impense salaces existunt. Sic frequens marinorû piscium esus, omniaq. testacea, ostrea, gammari, locustæ, cancri, cochleæ, conchæque marina libidinem concitant caliditatis mordaciq. naturæ ratione. Quæ de causa Ægyptii, Plutarcho teste, à sale, omnibusq. salitis abstinerunt, quod salem Venerem irritare persuasum haberent. Itaque insipida potius sumenda existimabant, quam condimento omnium suauissimo vti, qui mihi nimis superstitiose id obseruasse visi sunt, nec satis valetudini consuluisse, cum à corporibus hominum putrefactionem sal arceat, humoremq. alienum atque adscrititium consumat; adde quod fœcunditatis progignen-

gnendæque sobolis genuinam quãdam vim insitam habeat, qua cõiugalis fœderis societas stabilitur. Expergeficit enim animi vigorem moderatus eius v-
 fus, ac non solum in amplexu, figendiq; osculis, sed in omnibus negotiis obeundis reddit alacriores & erectiores: fœcunditati autem auxiliari vel illud ar-
 gumento est, quod immensa vis murium foricumq; in marinis nauibus enasci soleat, & quod mulieres salinaria cõtinenter pruriant, multarumq; prolium sint feraces: vt quibus naturæ ac piscatores in portũ delati, sunt adiumento, q̄ strenue rerum suarum sãtagunt. Hac industi ratione in nonnullis regionibus
 coloni, iumentorũ pabulo nonnihil salis inspergũt, quo sint ad cibum auidiores, atq; ad subeũdos labo-
 res, gignẽdumq; magis alacres & erecti. Agri quoq; sterilitatem eo expugnant, vbi plus satis palustres sunt atq; viginosi. Cæterum si oppida, arcesq; ob-
 sisione oppressas huius penuria laborare contingat, salugo ex aqua marina conficienda, quam tum de-
 mum efficacẽ experietis, cum ouum aut succinum, quod vulgo ambradicitur, in illa fluitet. Huic in cõ-
 seruandis eduliis viribus proximum est acetum, at vi non tam diuturna; nisi n. post aliquot menses priori effuso, recens conditiis rebus infundatur, mucore limoque obducantur. Qua antem vi & facultate pol-
 leat, cum ex multis, tum maxime ex eo experiri licet, quod ouum in acerrimo aceto triduo maceratum, aut plus paulo, in eam teneritatem testa mol-
 lescat, vt velut tenuis membrana, per annuli angustiam adigatur. Coticula quoque, aut filix aceto septem dierũ spatio domitus, digiti attritu in puluerẽ resoluitur. Hinc Hannibal, quum alpes sibi peruias faceret, atq. Italia inhiaret, feruenti aceto saxa dissoluere ac dissilire coegit alterius oculi iactura; tanta est enim ac tam penetrabilis aceti vis, vt saxa corrodant ac comminuat, cuius aliquando experimentum

*Sal agros
& iumenta*

*facunda
præstat*

Salsugo

Aceti vis

*Acetum
ouum cons-
sumit, ac
rotem dis-
solvit*

*Margarita
aceto ma-
cerata li-
quefcant.*

feci in gemma atque valone seu margarita, sed non admodum sumtuosa, vrerat Cleopatra: Ægyptii resginæ, quam illa aceto immerfam ac liquefactam (nam eius vis aspera in tabem margarras resoluit) absorbit. Simili ratione venenis resistit, ac pestilentis morbi contagia repellit sic vt consulte mihi face-re videantur qui grassante morbo populari moderatim aceti vsum sibi familiarem reddunt. Dissipat enim ac discutit vitiosum aerem, & si quid in corpus haustrum est, prohibet humores infici ac putrescere. Sic qui venena ore emungunt, ac sordida vulnera exsugunt, aceto acri os colluunt. Verum illud studiöse obseruandum est, ne nimius eius sit vsus, atq; immodicus: nam cerebro siccitatem infert, ac somnum excutit, quapropter aquæ rosaceæ non nihil admisceri iubeo ac pauxillum vini Rhenensis, cuiusque momentum; sic enim minus incommodi caput accipit. Eiusdem fere natura sunt, parique effectus, quæ impense acida sunt atque acerba, vt mala citrea, seu medica, tum quæ vulgo Aurengia, & id genus pomi, quod ouali forma limonis nomine passim innotescit, cui tam acidus inest atque excederis naturæ succus, vt si huic malo per horas aliquot aureum nomisina interas, imminuto accisq; pondere illud eximi deprehendes. Vt autem ista perfici contingit vi algifica, ac frigore penetrabili, quod æque ac calor adurit, sic aqua ardens in præseruandis rebus est efficacissima, siquidem carnes ac pisculentæ quæque illa imbuta, à putredine tuta sunt, ac vermiculis intacta. Cuminum vero, modo ne desit illius copia, & caros, vulgo carui, post saltem præsentanea sunt in præseruandis eduliis, si illis confricata recondantur, exsiccandi ratione; adeo vt illi qui cerebro iis vtuntur, pallefcant, atq; exsanguis efficiantur, quod humorem omnem natium depopulentur. Mel quoque, & quæ syrupus, dicitur sapore melleo, licet non nihil

*Limonis
succus cor-
rosiuus.*

*Aqua ar-
dens.*

*Cuminum
Caros.*

*Mel.
Syr pus.*

ad atrum deuegat, vt Passum quæ Aroba Hispanis dicitur, nonnullam etiam vim obriment præferant. di. præsertim cerasa, pruna, persica, vna, omnesque fructus arbuteos: quod ipsum etiam in Ouphacio, quæ Agresta vulgo dicitur expertus sum. Omnium autem efficacissime, si cuiusq. generis fructus in olla feriatim collocatos, eaque accurate operculo obdusa accipice ita oblita, vt nihil vel ætis vel aquæ subingredi possit in putei profundum demerens, depresso anno omnia recentissima inuenies, saporisq. eximii. Cum enim ab ambiente aere, omniq. vitio se habent sint remotissima, non est qui corrumpi possint. Humiditas siquidem omnia putredini obnoxia est, qua sublata, inductaq; siccitate, non facile quid tale nascitur. Sic Merluca, quæ nobis *Stockvisch* vocatur, et Salpa alius est ab illo piscis) tum alii pleriq. ventos durati, in aliquot annos asseruari possunt, quemadmodum & panis biscoctus qui nunquam murescit, quod omnis humiditas excocta sit, intensus itaq; calor, atq; frigus, quoniam ex a quo qualitates illas inducant, corpora seruant impurida. Hinc elicit, qui fiat vt hybernis mensibus, geluque rigido atque aspero, minimo offensaculo cras frangi soleat. Siquidem ex ambientis aeris siccitate os fragile efficitur ac rigescit, cum id statu coeli humido lentescat, ac flexile fiat. Quod ipsum obseruamus in candelis ex cera seuoque confectis.

Passiua, Aroba.
Drapaci.
Vernis.
Fructus putredini obnoxia est.
Humiditas siquidem omnia putredini obnoxia est.
Merluca, quæ nobis Stockvisch vocatur.
Salpa alius est ab illo piscis.)
tum alii pleriq. ventos durati,
in aliquot annos asseruari possunt,
quemadmodum & panis biscoctus
qui nunquam murescit,
quod omnis humiditas excocta sit,
intensus itaq; calor,
atq; frigus,
quoniam ex a quo qualitates illas inducant,
corpora seruant impurida.
Hinc elicit, qui fiat vt hybernis mensibus,
geluque rigido atque aspero,
minimo offensaculo cras frangi soleat.
Siquidem ex ambientis aeris siccitate os fragile efficitur
ac rigescit,
cum id statu coeli humido lentescat,
ac flexile fiat.
Quod ipsum obseruamus in candelis ex cera seuoque confectis.

Nulla de mulieres rubicunda, macilenta obesis magis salaces, magisq; viri desiderio prouident.

CAP. XXXVII.

Mulieres illa magis ferax sunt, acresq; in Venere, magisq. auidæ explendæ voluptatis, quibus plus caloris insitū est, q̄ fere vsu venire solet pallida

*Fœmina
aestate
factores.*

ac macilentis, quæq. subfusco colore existunt, habent enim illæ partes genitales acri mordacique salisugine imbutas, quocirca irrigari humectarique possunt, atque hinc est, quod aestate fœminæ magis pruriant, ac concubitum appetant avidius, cum eo tempore iis calor augetur, flaccidus autem fiat viris ac languescat. Quæ ratione ruta, thymus, & pleraque impense calida, libidinē in viris extinguunt, ac uunt autem in fœminis. In illis siquidem humorem seminalem depopulantur ac deficcant: in istis consumta superuacua humiditate atque vligine, incalcescit uterus, atque ad libidinem incitatur. Quæ res efficit, ut vino, quod calorificum est, astatim impleri is sexus cupiat. Obesæ autem & rubicundæ mulieres, quæ affluenti humore perfusæ sunt, semenq. genituum dilutum habent, cupidine languida, magisq. sedata existunt. Itaq. delictum viros habere conuenit, nec cuius temere ac præcipitanter dexteram iniicere. Quisquis enim gracili atque extenuato corpore, vergenti, astate ac deuexa, eam nactus est, quæ assidua prurigne uritur, quæque lassata non satietur, carnificinam sibi paratam meminert, quæ identidem incrudescit, ac magis magisque exasperatur: cum viro tanquam hirudo & sanguisuga continenter adhaereat atq. affixa sit, nec patiatur defesso atq. exhausto vllas inducias constitui aut tantisper intermitteri congressum maritalem, dum vires collegerit, ac robur virile instauratum sit.

An assidenter atq. auide, an sensim ac paruum, nonnullisq. interuallu, urgente siti, vel in mensa accubitu, bibendum sit.

CAP. XXXVIII.

PRæcipua tuendæ conseruandæq. valetudinis ratio in cibi potusq. temperantia ac moderatione consistit. Quum autē alias de sicco alimento ac panis esu abunde nobis tractatum est, de potione, & quo cuique modo ac mensura eâ adhibere conueniat, dicendum.

dum putauit. Principio fanis non potest certo aliquid ac determinate præscribi. Quando quidem plerique diuersæ potandi consuetudini aduersi sunt, quam citra valetudinis iacturam ac detrimentum mutare nemini procliuè est. Optimus ac securissimus bibendi modus pro sua cuique ætate, pro temporum ratione, pro inueterata inolitæque cõsuetudine, pro vini vehementia ac viribus decernitur. Sic potus vel vini, vel alterius liquoris sitienti præscribatur ad desiderium redimendum, & vt cibus in sicco ne sit, nec fluitet, sed moderate potu madescat. Subinde itaque modicisq; intervallis corpus potione refocillari debet, ac cibus superinfuso liquore identidem macerari, quo commodius peracta concoctione venas subeat, atq; in corpus digeratur. Omnis ebrietas præsertim iugis ac continuata, Dioscoride teste, perniciofa, quoniam nerui copioso vino diebus singulis offessi dant manus, totiusq; corporis compago soluitur. Quapropter moderatam esse decet omnis liquoris, qui temulentiam infert, potationem, in eaque salamentarios ac lanios nos imitari par est, qui vbi reconduunt in frustra concisa carniū pisciumq; partes ac segmenta, saluginem per singulos ordines ac series infundunt, digestaq; sale condiunt. Sic nos quoque, modo valetudini consultū cupimus, cibū decenti ordine ac quantitate ingestum, potu vbi res poseat, irrigabimus. Incoacta autē cœptaq; concoctione ventriculum potu fatigare noxium est, interpellat enim ac remoratur naturæ facultates ac functiones, quibus operi insistit, cibumq; concoqui atque elixari prohibet. Vt enim olla ac lebetes deferuescunt, atq; ebullire desinunt offusa aqua gelida, sic ventriculus affluenti potione turbatus ab incepta concoctione desistit, seriusq; munia sua exsequitur, ac minus exacte cibus concoquit, vt qui ante legitimū tempus incoctus, vel in venarum angustias, vel intestinorū laxi-

*Ebrietas
Dioscoridi
detestata.
lib. cap. 7.*

*Simile à
lanio.*

*Incepta con-
coctione po-
tu abstinens
dicitur.
Simile à
re culinaria.*

*Sensim non
auide bi-
bendum.*

*Quibus af-
fasim bis-
bendum.*

*Ab affina
fabrilis
mle.*

*Cibum ali-
quando cō-
modius,
quam potū
deglutire.*

tatem propellatur, quo fit ut cibi vsus fructusq; ho-
mini pereat atq; ex viscerum obstructione, qua ho-
morum putredinem inducit, morborumque ac fe-
brium seminis acciri contingat. Quod ipsum sic
quoque euenit, qui inter initia, primoque mensæ accu-
bitu auide se potu ingurgitant. Prolui enim confes-
tissim alimenta contingit, nec diu stomacho inhære-
re. Quamobrem consultum arbitror inter edendum
non confestim nec auide, sed sensim ac paulatim bi-
bendum, quo commode utraque misceri queant pa-
riq; concoctione perfici illis præsertim, qui meatus
amplos habent, venarumque conceptacula. Qui
vero ea utuntur edendi consuetudine, ut ad præditi
medium à potu sibi temperent, assatim bibere de-
bent, quo potius penetrat, ac per cibum vndiq; dis-
fundatur. his quoque, qui ex febris astuant, potus se
focillat gestunt, affluenter bibendum, verum non
impigrit, nec raptim, sed sensim longoque ac produ-
ctiore haustu. Sic enim ventriculum vbertim hume-
ctat, nec potius confestim in vesicam delabitur. Mo-
dicus siquidem potus, nec sitim restringit, nec calo-
rem reprimat, sed magis adauget. Ut enim carbones
fossiles in fabricarum vaporario humentibus scopis sub
inde irrigata inflammescunt ardentius, sic pariori
potu accenditur, non sopitur febrilis calor maiorque
excitatur bibendi auiditas. Qui vero ex lassitudine
æstuque siticulosi sunt, iis sensim ac placide sedanda
sitis. Sic enim liquor magis adhærescit, omnesque par-
tes aridas humore imbuit. Caterum huic argumen-
to annexere visum est illos, qui vel ex febris hectica,
vel phthisi tabescunt, atq; ex morbis extreme maci-
lenti sunt, cibum solidum magis commode degluti-
re, quam vllum liquorem. Ponderus siquidem, cibi que
grauitas vias iugulares dilatat, metusque gulæ peruios
facit, sic ut minori negotio delabatur, quod potus
efficere nequit; cum n. paries ductasque gutturis, qui
huius

huiusmodi officii sint destinati, collapsi sint ac sub-
 Federint, sic vt latera vtrinq; se premant, potus pro-
 pter tenuitatem, & quod nihil adferat ponderis, il-
 los agre distare potest, atq; inoffense permeare, ni-
 si bibant affluenter: hac liquidem ratione dehiscunt
 fauces ac porus defluit. Simile quiddam euenit pa-
 ralyticis, & qui apoplexia feriuntur. Spiritus n. cum
 tenues sint ac subtiles, nō facile à rebro ad neruos
 penetrant. Quo fit vt motus sensusq; illis eripiantur,
 humores vero qui membra nutriunt, pondere ac gra-
 uitate viam sibi sternunt, aditumque sibi ad partes
 corporis patefaciunt. Sic radii solares caliginosam
 denisamque nubem dissecare nequeunt, cum grādo
 facilime id efficiat. Quocirca non est quod quisquam
 mirerur, qui fiat vt paralytica membra nutriantur,
 cum sentiendi mouendiq; facultate sint destituta: p-
 tatas liquidē vias membra alimenta suscipiunt, sua-
 que crassitie sibi viam faciunt, quod ipsum spiritus,
 tenuitatis ratione, facere non possunt: nerui itaque
 orbati spiritu animali, membris motum sensumque
 adimunt, sed si per alias vias, quam per neruos nu-
 triuntur, nempe per venarum riuos ac sanguinis cō-
 ceptacula.

*Spiritus non
 eque ac ci-
 bus, ad ner-
 uos pene-
 trat.*

*Similia
 sol. in
 grandine.*

*Nerui me-
 tu & sensu
 pradiu.*

Quæcumq; propere ac festinanter maturescunt, & iustis
 gustudine affliguntur, celerius intercidunt, nec diutina
 aetatem perferunt: quod in fructibus ac stirpibus ali-
 quot generibus commorstrant.

CAP XXXIX.

VT in arboribus omnisque generis stirpibus quæ
 spectatissime adolefcunt, atque ante legitimum
 tempus, consuetumque morem maturitatem asse-
 quuntur, cito intercidunt ac confestim elanguescunt:
 ita quoq; in humanis ingeniis & corporibus, si quæ
 naturæ dotes ac munera speciosius maturiusque se
 proferunt, minus diuturna esse solent, ac festinātius
 dilabi. Nō subest enim solida vis, nec penitus firmis

*Ab arbori-
 bus similes.*

*Dentatos
nasci, gra-
mmsiosum.*

*Pracolla
suo eas
nascunt.*

*Scrotini
fructus
diuturni.*

*Properata
minus so-
lida.*

*Proverbiū
triviale in
pueros pra-
mature a-
giti.*

radicibus nituntur, eoq; non temere ad frugem de-
veniunt. Sic infantes, qui citius dentire incipiunt,
sunt, qui ex uteri latebris dentati prodeunt, celeriter
me dentes excutiant. Prima enim illa dentium se-
ries ob nervorum, quibus devinciuntur, molliora
minus stabilis est, minusq; firmiter infixæ. Similiter
qui citius ingrediuntur ac pedibus insistant, in ual-
dis minusq; firmis cruribus esse solent. Contra vero
qui tardius feriusque incedunt ingressu utuntur fir-
miori minusq; lapsanti. Quod ipsum etiam obser-
vatum est in his qui pramature loqui, vocemq; forma-
incipiunt, postmodum hæsitantius loqui, minusq;
articulate ac significanter proferre verba. Itaq; mel-
lius est omnia cunctantius procedere, tarda q. in-
menta suscipere. Si quidem cum natura suas vires
facultates cumulatius, quam par est, in membra pro-
fundat, efficitur ut a tatis accessu desit, quod illis im-
periat. Quo fit, ut illæ partes deterius sua munia
functiones exsequantur: ut quas nullis viribus, ac
alimenti confluio fulciri contingat. In omni quo-
stirpium genere ac fructibus observamus serotini-
quaq; diutius asseruari: quæ vero festinantius matu-
rescunt, fraccida vieta que fieri ac putredini obnox-
Celarius siquidem occidit festinata maturitas. Quæ
circa minus nobis probari solet in adolescentibus
præcox ac pramaturū ingenium, tum pleraq; natura
munia, aut corporis animiq; dotes, quæ præter va-
gatam consuetudinem, aut quam ea fert aetas, præ-
stantius se proferunt. Tales enim minus vitales con-
spici solent, morte q; properata confici. Quæ de re
orta est proverbiale sententiæ apud Belgas, omni-
festinantius procedunt, *Het ghaeter al voor xyn is ver-
leent.* Quo designant præter solitum, contraq; ordi-
nem temporis cursum, rerumq; ordinem ac rationem
pleraq; evenire aut perfici, desumpta translatione ab
infantibus, qui, nedum exacto anni curriculo, pedibus
in-

insistunt, nulliusque fulti ad amiculo hinc inde discursitant, quod postmodum languide proficiunt, atque ab incepta incedendi consuetudine desistunt.

Alimenta al quando vitari ac venenati obiquid contrahere ex bestium in infusu incubitug. Deinde humanu corporibus ex diffusis in illa sordib. simile quiddam innascei, nempe mures, forices, glires, ranas, rubetas, et usq. rei exempla.

C A P. XL.

NON solum vitiosi virulentiq; humores ex corruptis alimentis corporibus innascuntur: sed praeter aliquot lumbricorum differentias varii quoque generis animalcula in viscerum latibus pullulant. Obseruatū est enim nostra memoria dissecto mulieris cuiusdam corpore bestiolas exemptas foricib. muribusque non ab similes, quas natura ex sordido aliquo excremento, quo alimenta erant imbuta, produxisse videtur. Calor siquidem natiuus in materiā illam elaborandam occupatus, non aliam speciem, quam pro subiecta materia ratione effingere potest: itaq; insita vis naturae sui generis animalculū efformat, ac molitur; humida illa substantia opifici obsequente ac sequaci. Compertum est enim animalcula domestica catellos, feles, mures, forices, qui nobis glires dicuntur, atque id ranarum genus, quod bufones vocant, & rubetas, quum passim oberrant, cellasq; promptuaras depopulantur, aliquando excremento feminali commaculasse esculenta, quae cum homines a sordibus non abluant, vel fructibus arbuteis putamina, membranasq; ambientes non adimant, ex illa vligine, quae cibariis incumbit, dapesq; polluit ac foedauit, tale quiddam progeneratur. Quod si ex putredine limaces, cochleae, mures: ex fimo bubulo scarabaei, fuci, vespa, ex aereo madore, humoreque roscido, eruca, papilioes, formicae, locusta, cicadae, progerminant: cui absurdum videri poterit, in corporibus hominum ex simili causa tale quiddam gene-

*Animalculo
rum in corpo
ribus origo.*

*Bestiola ex
sordibus ge-
nerata.*

rari præsertim cū efficacior hic ratio subsit, q̄ huic re-
 causam præbet ac seminarium: illa siquidem iam
 memorata ex putrilagine, non semine licet illi fa-
 cultrate & viribus respondeat, cognataq; sit atq; affi-
 nis, pullulascunt. Illa vero qua in humani corporis
 latebris animantur, ex vitali humore, viuoque ani-
 mante profuxerunt. Non itaque alienum à ratione,
 aut anile videri debet hoc, quod tractamus parado-
 xum, cum tam multa conspiciamus *au' r' p' u' r' e*, hoc
 est, sponte, nulloq; animantis congressu ac concubi-
 tu enata, idque ex humore quem circumfusulus aeris
 calor spiritu vitæq; imbuit. Quam numerosa n. præ-
 ter immensos terrarum tractus spatiosissimi altissi-
 miq; Oceani gurgites piscium genera profundunt
 atq; in hominum commoditatem vsque proferunt.
 Nihil enim mari fecundius, quod crassioris sit sub-
 stantia, ac spiritui calidissimo vndiq; suffusum. In quo
 cum multa ex femine, tum pleraq; nullius pars com-
 plexu atque adminiculo propagantur. Sic testacea om-
 nia primū ex limoso vdaq; vligine nascuntur, tum
 oēs lubrici pisces, præsertim anguilla, quæ postmodū
 mutuo cōplexu multa sui generis examina procreat,
 Aphæ minutissimi pisces ex spuma maris apud Ba-
 tanos copiose generantur, vbi post diuturnas siccita-
 tes copiosi imbres ingruunt. Si quidem cū ostia Mosæ
 ac Rheni assiduo Oceani influxu salsescunt, a suis
 præsertim mensibus, flumina illa assueti pluvia dis-
 luta atq; irrigata, pisciculis huiusmodi vndiq; scatēt,
 qui vbi grandescere incipiunt, inito complexu poster-
 ritati insistent. Cum itaq; multa atq; admiranda na-
 tura rerum, cuius vis Dei munere vndiq; diffusa est,
 moliantur; nemo anile deliramentum existimet, prodigiosa
 quadam in corporibus effigati, cum ligno ver-
 miculanti ac carioso, multisq; rebus inanimis teredi-
 nes agilesq; vermiculi innascantur, quod a state in
 calidis multisq; edulis perspiciamus, quæ vermibus
 vndi-

*Animalia
 sponte, nullo-
 que semine
 nata.*

*Quæ in mare
 eis, vbi sa-
 cunditas.*

*Aphæ,
 vulgo Spie-
 xia, k.*

vndique scaturiunt. Adde, quod ex sordibus vlceribus ac vomicis, vnguium, pilorum, testarum, officulorum, lapidum fragmenta eximantur, ex humorum putridorum concretu coalita, quin & vermiculos caudatos, atque insolita forma bestiolas vomitu ciectas nouimus, praesertim in his, qui morbis contagiosis oppressi erant, in quorum lotio multoties innatare conspexi minuta animalcula formicis affinia, aut iis praesertim qui aestiuis mensibus in qua coelesti volutari conspiciuntur, quorum nemo non morbo Neapolitano, lueque Venerea foede erat contaminatus. Huc itaque spectat narrationis nostra series, ne quis in circumspicte, nulloq; delectu cibos ingerat sordidos, nec ab iis qua foris accidunt expurgatos, ablutosq;. Quod cum plebs negligant, scabie & pruriginosis pustulis inhiolent, multisq; vitis ac cutis afectionibus deformari. Neque n. eo conspiciuntur corporis habitu & constitutione, ea forma dignitate, iis natura dotibus, ea ingenii dexteritate, nec denique valetudine tam inculcata, qua patricii ac generosi pleriq; qui nihil menta inferri patiuntur, ne panem quidem primarium, nisi extima crusta accurate depurata ac derasa, reliquoq; eduliorum apparatu exquisite decentique munditie instructo. Quod ipsum non improbo, modo excluso luxu omnia ad frugalitatem, victusq; temperantiam referantur. Ita enim institutam habere decet vitæ victusque rationem. Proceres aulicos, vt omnia ad salubritatem, ad decus, ad honestatem moresq; inculpatos spectent sic, vt fortunæ splendor, rerumq; successus atque affluentia, quæ Dei Opt. Max. munere obrigit, non luxui ac profusioni, sed moderationi ac temperantia subseruiat. Quare exemplariis exprimit inuidiis. Hispaniarum atque Angliæ Rex rotiusque Belgicæ Illustriss. Princeps Philip. qui propter amplissimas naturæ dotes, diuinum quoddam virtutis simulacrum mortalibus

*Apostemas
ta rudera
pilos profun
dunt.*

*Gouttyor
men aqua
calesti astate
innascantur.*

*In victu
mundities
salubritate
deuincta.*

*Philippi
Regu lauro.*

exhibet. Cuius maiestati ac magnificentiæ adiuvento sunt tot præstantissimi heroes, quorum auctoritate & consilio florentissima regna, vtroque oblata à parente optimo Carolo Casare latissimæ ditiones itabiluntur.

Solu Lunæ, vi & natura in cōstituendis excitandisq; temporibus. Quid deniq; auræ, aerisq; mutatio in corporib. animisq; h. minum ac spiritib. efficiat. Obiter unde oceanus fluxus refluxusq; ac reciprocatio, qua dei naturali spacio h. conficitur.

CAP. XLI.

*Solu & luna
eff. Etus in
inferiora.*

Certa minimeq; ambigua serenitatis, vel pluuie, ventorumq; signa exhibent solis lunæque radii, qui varios subinde colores sibi adfiscunt, vel ex situ loci, cœlique ambitu quem permeare solent, vel obiecti natura, vel re quæpiam illis offusa: quos si accurate obseruarent, qui imperita rudique plebi atq; aniculis prognostica obrudunt, non ita hallucinari illos ac cæcutire contingeret, nec credulam turbam vana spe ludificari. Ex his enim indubitanter prænuntiari possunt imminentes tempestates ac turbines, & quis futurus sit cœli status, ex quo vel vberem rerum copiam & prouentum, vel penuriam consequimur, multaq; alia quæ eleganti carmine complexus est Virgilius: qui cum fuerit in rerum cognitione versatissimus, omniaque naturæ opera exacte sit persequutus: animos quoq; hominū aliqua ex parte illorum viribus effectibusq; subiicit. Siquidem pro tēporis ratione, pro occasu siderū, pro aeris ambientis qualitate ac quadripartita anni vicissitudine homines aliter afficiuntur, alioq; modo constituti sunt; Sic cœlo nubilo, auræq; dēsa ac caliginosa, tetrici homines existunt ac subtristes, somnoq; dediti: sereno vero cœli statu, vernisq; mensib. quū omnia frondefcunt, alacres sunt atq; erecti, rebusq; iocosis intenti. Discutit n. humorum fuliginē, crassosq; spiritus, qui mētes nostras obnubilat, aeris amœnitas, spiritulq; exhi-

*Virgili i laus
ob rerum co-
gnitionem.*

*Status cœli
animos im-
mutat.*

exhilarat, atque animo lætitiã inferit. Quod ves-
tibus hoc carmine expressit Virgilius:

*Verum vbi tempestas & cœli mobilis humor
Mutauere vias, & Iupiter humidus Austris
Densat, erant quæ rara modo & quæ tarda re'axat:
Vertuntur spectes animorum, & pectore motus
Nunc alios, alios dum nubis ventus agebat,
Concipiunt, hinc illi atium concentus in agris,
Et læta pecudes & ouantes gutturo corui.*

Lib. 1 Georg.

Simile ab æ-
dibus fituosus.

Exiliunt enim paulo ante cohibiti spiritus aura pla-
cida ac suauis, spiranteq. Fauonio recreantur. Vt enim
fumi ac vapores referatis ædibus, ostiisq. patefactis,
Immisso vndiq. aere, atq. externis flatibus dissipari
solent omnesq. porticus ac vestibula situ pedoreque
obduæta perspirari: ita in corporibus humanis omnes
graves halitus, & si quæ corpori mephitis inhæret; aut
mæror animi, discuti contingit atq. euentilari Itaq;
non internæ modo causæ, insitiq. humores ad sani-
tatem vel morbum sunt adiumento, sed externi quo-
que siderum concursus, atq. aeris auræq. constitutio
ac ventorû qualitas, varias subitasq. mutationes ho-
minum corporibus inferunt. q. singulis momentis in
se quisq. experiri potest. Quis est enim, vt animorum
affectus præteream, qui imminente tempestate ali-
qua acrisq. intemperie, triduo etiam antequam in-
gruat, puncturas in membris non percipiat, ac dolo-
res pulsátiles, neruorû contractiones, palpitationes,
affectusq. alios dolorificos nõ perferat? Clauis
siquidẽ, calli, verrucæ, cicatrices, glandulæ, nodi, de-
niq. si quid luxatum, ruptum, fractum, conuulsum,
solutumq. fuerit in aliqua corporis parte. omnia sus-
turam tempestatem præagiunt, quod non sine acer-
bissimo cruciatu iis potissime vsuuenire solet, qui a-
liquo latentis occultiorisq. morbi ex scortorû con-
tagio contraxerunt. Hi. n. vbi venti rigidi spirare inci-
piunt, dolorib. promptius infestantur. Intenduntur, n.

Corpus acris
constitutionis
obnoxium.

*Valitudine
in aura mus
rationem per
cipiunt.*

*A nauib.
quassatu fit
myle.*

*Solū & Lune
vires in res in-
feriores.*

Georg. 2.

*Opposito ple-
nissimum
conuictio
nouilunium
facit.*

nerui ac rigescunt musculi, agitatisq; vitiosis humo-
ribus q; membris infixi sunt acerrime cruciatur. Sub-
est enim illis partib. intemperies quædam tempestati
externæ cognata ac familiaris, quæ carnicinā quan-
dam in intimo membrorum recessu exercet. Qui ve-
ro inculpato sunt corporis habitu, firmaq; valetudi-
ne ac stabili nihil incommodi, nulloq; affectus sen-
tiunt. Ut enim futiles quassæq; naues ac rimosæ, citius
tempestati succumbunt, ita morbosa corpora, quicq;
vacillanti sunt ac dubia valetudine, omnibus exposi-
ti sunt iniuriis, omnibusq; obnoxij incommodis. Si-
quidem oborta vel leuissima aeris intemperie, dolo-
res illos intensos inferri contingit, aut vbi Sol ac Lu-
na inferioribus aliq; mutationem inducunt. Hæc. n.
sidera p̄ cæteris vires suas non in humana modo cor-
pora, sed in terrena quæq; exserunt, quorum vis tan-
ta est, adeoq; se in immensum porrigit, vt quæcunq;
cæli ambitu continentur, suum ordinem, ornatumq;
ac decus ex ijs capebant ac consequantur, omnisque
rerū series, atq; anni tempora horum arbitrio decur-
rant. Et quanq̄ superiorum astrorum potentia nō sit
inefficax, Solis tamen beneficio maxima quæq; per-
ficiuntur: Is enim hunc orbem præcipue exornat, om-
niaque concinne disponit ac moderatur. Huius o-
pera propagantur sata, ac fruges maturascunt, cuncta
que incrementa ac progressus suscipiunt,

Atq; in se sua per vestigia voluitur annus.

Magnæ tane & Lunæ opera in rerum natura appa-
rent, verum Solis effectibus posteriora. Solis enim
beneficio illa fruitur, lucemq; ab illo sortitur, sic vt
tanta illius pars illustretur, quantum Sol suo splen-
dore irradiat: deficit autem lucisq; expers redditur,
vbi terræ interuentu lux illi intercipitur. Tunc autē
porissime in terrena vires suas explicat, cum vel Soli
ex a dverso opposita impletur, atque orbiculata effici-
tur, vel vbi præimum illi coniungitur, his enim die-
rum

ruina spatijs augetur fegetes, conchylia turgescunt, venæ sanguine, ossaq; medullis implentur. Quo fit vt concubitus ijs temporibus minus officiat. Et quoniam omnia humore imbuit, fit vt carnes radijs illius expositæ tabescant, atq; homines fomno vinoq; sopiti, pallorem capitisq; grauedinem contrahant, ac morbo comitiali afficiantur, relaxat enim neruos, ac cerebrum plus satis humectat, menti q; vi algifica stuporem infert. Oceani quoque æstus excitare, causamq; reciprocandi illi præbere, non est quod quis ambigat. Siquidem cum perspicimus silenti atq; obscura Luna, eaque vel medio orbe disiecta, vel in cornua falcata, siue augetur & minuat, nullos præpmodum fieri aquarum concursus, nec in vllam altitudinem attolli Oceanum, quæcunque etiam littora alluit: Rursum vbi cum sole congregatur, atq; innouari incipit, aut in orbem circumducta plena conspicitur, maximos excitari æstus, fluctusq; attolli in immensum: quis alio, quam in Luna motum fluxum refluxumq; Oceani referat? Vt enim magnes ferrum allicit, sic sidus hoc terræ proximum, mare attrahit, concitatq; . Nam cum Luna oritur, Oceanus circa illas plagas deuoluitur, nempe Orientales, partesq; Occidentales deserit: quando vero ad Occasum vergit, in illis partibus crebescunt fluctus, in ijs vero, quæ ad Ortum spectant derumescunt, idque affluentius vel parcius pro incremento defectuq; lucis, quam lunares radii exhibent. Oceano si cui libeat in Oceano Gallico, nostroq; mari, quod se ad Septentrionem portigit, locorum tractus ad spatia oralque regionum metiri & quos æstus littora perferant obseruare, luce clarius perspicet omnia Lunæ motu ad spectuque perfici. Vbi enim hoc sidus exoriens diuersas plagas ac climata collustrat, cursumq; suum per cœli meatus prosequitur, eo æstum fluxumq; e directio

Æstus Oceani causa.

Luna mare concitat.

Simile à magnetis vbi.

deferri contingit, quo radios dirigit, & quas terræ partes ac littora ex aduerso sibi oppositas respectat.

*Simile à Sole
in vi attra:
ctoria.*

Vt enim Sol ex humenti gramine humorem elicit, multamq; aquæ vim ex mari, stagnis paludibusq; absorbet, vnde pluuiarum origo existit, vt deniq; multæ herbæ, q̄ hinc Heliotropia dicuntur, Solis vi a calore qui humorem allicit, circumaguntur, eiusq; iter ab ortu in occasum expansis patulisq; flosculis combatantur: ita Lunæ vi Oceanus modo in hoc, modo in illud littus impellitur, eoq; se inclinatur, atq; in illam oram decumbit, quo sidus feratur. Cuius rei aliquod

*Luna decur:
sus.*

dabo specimen, ac quorundam locorum, vrbiumque ac littorum, quæ mare alluit, exempla præferam, Principio quo omnia exacte percipi queant, hoc axioma seu pronuntiatum subiiciendum putavi. Lunam semper auersis à Sole cornibus, si crescat, ortum spectare: si decrescat occasum, quæ triduo plerumq; in coitu morata demum lucefcit, ac falcata emicat. Singulis vero diebus ab incremento à Sole remotior ad septimum vsque auersa medio orbe diuisa spectatur: eaq; pars illustratur, quæ Soli in Occidentem delato opponitur, illa opaca quæ Orienti obuersa est. Semper enim Luna crescens Solem Occidentem sequitur, supraq; nostrum horizonta conspicitur. Vbi vero decrescit, Solem præcedit, illiq; præua est, ac supra horizonta antelucano conspicitur, ea semper parte illuminata quæ Solem respicit: eoque efficitur, vt pars incurua, atq; in cornua falcata semper à Sole auersa sit, globosa vero atque in gibbum sinuata, aduersa, Solique exposita. Quarto autem & decimo die cum ex diametro Soli opposita est, plena perficitur, ipsaque oritur, vbi Sol in Occidentem declinat. Quo fit vt vndique illa turet, Solisque splendorem quaqua versum recipiat. Decimo septimo die cum Sol oritur, Luna in Occidentem depressa conspicitur. Altero & vigesimo die Sole emerso Luna medias fere cœli

coeli regiones peruagatur, eaq; pars, quæ ad Solem ferrur, lucida est obscuratis reliquis. Deinceps cum singulis diebus cursum suum prosequitur, octauo & vicesimo demum die & tertia eius parte seu horis octo, totum Signiferi circulum absoluit: atq; vt annum Sol, ita Luna mensē conficit immutatione per septimanas illi accedente: nam vtrumq; tempus & post primam apparitionē in dimidium orbem accrescit, & quo inde plenum efficit, atq; in rotundum circinatur, septem diebus absoluitur, qui geminati quatuordecim constituunt. Simili modo si inde cum æquali portione diuisa est, ad secundam diuisionem eiusmodi rationem subduxeris, & hos dies reliquosque, cū plane ob oculos Luna declinata est, septem inuenies. Quare mensē à Luna immutari perspicuum est, quam vim illa à Solis adpectu cōsequitur, ex se nullis facultatibus ac viribus imbuta. Vbi vero cum sole congressum inuit, aut vndique exposita face illustratur, vehementes mutationes terræ marique inferuntur: argumento, quod ventos impetuosos excitet, crebrisque fluctibus littora pulset. Obseruatum est autem nostra memoria minimo annorum interuallo iam quartum excreuisse in immensam altitudinem Oceanum, totamque Belgicam dissipatis diuisisque aggerum molibus miseranda clade oppressam, idq; hibernis mensibus, quib. vis Lunæ in concitandis fluctibus, eiendisque tempestatibus quam æstiuis acrior, sic ut semper aquarum concursus ac redundantia vel in nouilunium, vel plenilunium inciderit, illæq; regiones ac climata omnium primo damno oppressa sunt, in quæ aspectus influxusq; sideris proxime ferebatur: mox cum aliis littoribus se obuertaret, illis quoque aquarum violentia atque inundatio illata est. Hinc Flandri Oceani sæuientis incommoda primum sentiunt, ac periclitantur incipiunt, proximo Mattiaci, qui Zelandia insu-

*Mensis à
Luna Belgicæ
nomen accipit.*

Luna quando tempestatibus concitat.

Inundationes in uente hyeme in crudescunt.

Circius.
Noord-
vvest.

*Oriens occi-
denti obsur-
sitas.*

Africus.
Suydt
vvest.

las occupant, mox Brabanti, ac modo hi, modo illi portus, sidæq; alioqui actura nauum stationes vndarum vi premi solent. fideiis motu in certos regionum tractus conuerso. Exasperant quoq; maris feruētissimæ Cori ac Circii, qui ex solstitiali occasu impetuosissime in terras decumbunt, marinaq; aquas longe lateq; in continentem prouehunt, sic tamen vt modo in hanc, modo in illam terre partem volui fluctus contingat, ac subeunte quaq; regione suas vices pro locorum distantia atq; intersitio, celerius tardiusq; æstum concursumq; maris perpeti. Quæ vt cuiq; exacte innotescant, rem paulo altius repetam. Quo die Luna noua conspicitur, quæ semper Occidenti incumbit, q; eo Sol inclinēt. cuius fulgore splendescere incipit, & quo plena efficitur; eodem instantu excitari diffundiq; obseruamus, portusq; primū vicinos ad certam altitudinē impleri, ac deinceps versus Orientē ad obuia quæq; loca deferri, sic vt subsequētib; dieb; hora vna tardius segniusq; Oceanus moueri incipiat, quod sidus indies ab illo fiat remotius, ac versus meridiem ortumq; elatum à Sole longius recedat. Verbi gratia, Portum Ictium siue Calætum, tum Slufas, quæ vrbeacula est in Flandriæ confinibus sita, Brugis contermina, noua plenaque Luna summo astu implet hora plus minus vndecima, ea parte illustrata, quæ in Austrum reflexa est: Arnemudæ ac Metelliburgi tractus hora secunda seu noctis seu diei, Zirizeæ hora tertia, Luna in occasum brumalem seu hibernum conuersa, à quo Africus fiat & Sol Capricornum subit, Bergis sesquihora aut duabus ferius, Antuerpiæ ac Dordraci Luna inclinata in Equinoctialem occidentem, à quo Fauonii seu Zephyri spirant hora propemodum sexta, Mechliniæ octaua, sic tamen vt modo tardius, modo properrantius mare influat, aere vel tranquillo, vel ventis incitato. Et cum sex horarum spatio versus occasum fertur.

fertur, totidem horis refluit ac subsidit, vsq; dū sidus nostrum conspectum egressum iis oriatur, qui aduentum nos vrgēt vestigia: tunc siquidē denuo exigitur. Cum vero Luna mediæ noctis lineam attrigerit, inde que ad nostrum hemispharium deuenit, rursus in se fluctus residunt. Itaq; obseruandi locorum situs, & ad quam cœli plagam spectent, metiendiq; regionum tractus, atque iis assurgentis labentisq; sideris cursus accommodandus: hac enim ratione proclue admodū erit, cuiq; regioni fluxum refluxumq; assignare. Ceterū ne quis cornua spectanda sibi persuadeat, cum ab illa parte nullos affectus obtineat, sed gibbam deuexamq; quam Sol illustrat, ea siquidem pars quæ soli terraq; obuersa est, aquam allicit, illoque portus ac stationes maris affluxu implere satagit, quos è directo splendore suo irradiat. Eo siquidē Oceanus confluit, quo Lunares radii impellunt. Interim hec meminerint, qui nauigio iter aliquo instituant, cum Luna oritur, ac se primū in nostro hemisphario conspiciendam exhibet, si pars quæ à Sole illustratur, in ortum radios reflectat, in his terrarum partib. quæ in Ortū vergunt, fluctus in summū excreuisse: rursus si Austro vel occidenti se obuertat, illæ partes æstum perferunt, exhaustis exsiccatisq; Orientis. Itaque si quis ab ortu vel æquinoctiali vel brumali à quo Euronotus & Subsolanus spirant, in occidentales regiones properat, alto mari, summoque æstu in tractus inferiores deuehi tempestiuum erit, Verbi causa, A Mechlinia, Antuerpia, Dordracō, Bergis, Breda, Boscoducis, Delphis, Gouda, & si quæ loca vltius sita sint, plenō iam iamque refluxum minitante mari, nauem conscendere expedit. Contra si quis ab Occidente versus Austrinos sinus tractusque Orientales cursum instituit, portu vacuo, æstuque aduentante, ac remeantibus fluctibus in altum deferri debet, sic vt pro locorum ratione

*Aspettus
Luna portus
suo æstu
implet.*

obseruet Lunæ decursum, & in quas cœli plagas se reflectat, quasque oras ac portuū stationes respectet.

De Lactuca natura ac viribus, & quibus illa proficit vel oficiat.

CAP. XLII.

Quib. retunditur lactuca frigiditas. **L**actuca in acetariis frequentius assumta, nisi erucicam ac nasturtium, tum quæ Parmicæ prorsus ad finis, Dragon vulgo dicitur, admisceas, oculis officit, ac caliginem infert; in crassat enim densatq; spiritus visorios, atque humorem crystallinum turbidum efficit, nisi vino eius vis retundatur. Veteres hanc non initio cœnæ, nec primis mensis inferebant, sed postremo, quod Martialis indicat:

Claudere quæ cœnas Lactuca sôlebat auorum,

Dic mibi cur nostras incoat illa dapes?

Quod ipsos nō citra rationem fecitasse censeo: cum enim frigida humentiq; sit naturæ, à cœna assumta efficacius somnum conciliat, vini feruorē reprimat, atq; ebrietati obsistit, inducta cerebro humiditate. Nostra vero aetas salubrius existimat ab eius usu cœnam auspicari. Siquidem cum ex prolixiori prandio exigua fere esse soleat ad cibum auiditas, mos inoleuit, ut in ipso statim accubitu fastidienti stomacho, lactucis oleo acetoq; conditis appetentia excitetur: quin & illum usum lactuca præbet, ut ante omnem cibum in venas delata sanguinis feruorem reprimat, atq; hepatis cordisq; calidam intemperiem mitiget, adeo ut immodicus eius usus Venere m coerceat, ac concumbendi desiderium extinguat, ut cucumeres, pepones, portulaca, camphora. Quamobrem assuetius ijs præscribenda, qui coelibatui addicti sunt, ac pudicitiam illasam tueri cupiunt, quo prurire utiq; desinant: iis vero qui matrimonij capistris sunt alligati, non prorsus respuendus est eius usus: cum cerebrum illorū aliquando ex immoderata Venere cōtingat liccescere. Verū calorificis herbis retūdi debet eius frigiditas, ne semē genitale plus satis diluatur, atq; ad prog-

Lactuca ante & post cœnam si-menda.

Lactuca quib. usui.

progignēdos liberos fiat inefficax, parumq. idoneū.

De Hippolapathis herba, vniꝰ Patientia.

CAP. XLIII.

CVM multa sint Runicis seu Lapathi genera, duo potissime in esum expeti solent, Oxalis vulgo Acedula, vel Acetosa dicta, qua in acetariis appetentiā acuit, ac nauseam discutit, tum à magnitudine Hippolabathon Est autem olus culmosum, foliis atropis ac prælongis, caule, vbi maturuit, rubicundo, radice flauescēti, Eius esse facultatis hanc herbam experior vt carnes, atq. edulia quæq. quamlibet annoſa ac per uerusta hac elixata tenerescant, atq. elui reddantur apta. Cum enim lubrica sit humentisq. natura, durissimam etiam vel bubulam, vel gallinacē mollit ac macerat. Quocirca apud veteres frequens eius vsus erat. quod cibos cōcoctu faciles præstet aluumque molliat. Eiusdem cum hac facultatis est Attriplex, & qua à spinoso semine Spinacia dicitur, Lampſanæ Dioscordis affinis, quam designasse puto Martialem, cum inquit.

Vtere lactuon, & mollibus utere maluis.

Denique Horatium:

L. Et a de pinguisſimis,

Oliva ramis arborum,

Aut herba lapathi prata amanti, & graui

Malus salubres corpori.

Epod. lib.

Ode 3.

De Solua hominis effectu,

CAP. XLIV.

SALUA ieiuni præsertim hominis nulla cibi potulque qualitate diluta qua vi polleat, quibusq. viribus imbuta sit, varia experimenta cōmonstrāt. Nam lichenas, mentagram, impetiginem, variolos, serpiginem, omnisq. generis pustulas abstergit. Et si cui parti corporis virulentæ bestiolarum insederint, crabrones, scarabæi, bufones, aranæ, tum aliæ pleræq. quæ suo contactu tumores dolorificos atque inflammationes inferunt, illius con frictione omnes affectus subsidunt ac discutuntur. Insuper & scorpiones intesi-

*Solua vis
& effectus.*

mit, alijsq; venenatas bestias conficit, aut saltem insigniter laedit. Insitum est. n. illi larens quoddam virus ac venenosa qualitas. quã partim à dēriū sordibus atq; vligine, partim ex humorib; vitiosis consequitur. Ad os siquidem ac fauces funi ex his emanat, ac spiritum aliena qualitate imbuunt, quo fit vt nonnunq; saporem amarū, vel acidum, vel subdulcem saluæ in esse percipiamus, quemadmodū & sudori. Atq; hinc est quod ieiunis os impense olidum existat, atq; halitus graueolentia obusos quoq; feriant insipientq;. Resignant enim euaporantq; e corpore, tanquam ex palude quadā limosa vapores tetri atq; insuauēs, qui cum veneni naturam obtineāt, saluæ fontes vitiant. Est autē liquor hic qui ori innat, linguamq; humectat, ac cibum irrigat, nihil aliud quam pituitosum quoddam excrementum, q̄ in ventriculo ex alimentorum succo conceptum, ad cerebrū defertur, atq; hinc ad linguam faucesq; corruatur. Quo fit, vt quibus stomachus pituita redundat, os quoq; saluosum sit, atq; humore immodico perfundatur. quibus vero præcordia ætuant, ac febrili calore torrescunt, lingua omni proliis humore destituta est, atque vt terra nimis solis ardoribus adusta, siccatur. Cū itaq; saluæ qualitas effectusq; ex humoribus emergat (ex illis siquidem illam naturę facultas elicit, vt ignis ex herbis stillatitium liquorem) facile iniri ratio potest, quare tam prodigiola efficiat, rebusque nonnullis perniciem adferat. Quod si sani hominis salua ad multa percipitur efficax, adeo vt non modo animalcula quædam, sed argentum viuum extinguat atq; mobilitatem illi eripiat, quid de his statui debet, qui stephiãsi seu lepra ac morbo Neapolitano, alijsq; contagiosis morbis sunt contaminati? Equidem noui complures, qui pustulas atque exanthemata contraxerunt, ad motis ori cyathis, quibus insectorum salua adhaererat propter lentorem & venenatum li-

mura.

Sudor & salua ex humoribus vim sortuntur.

Salua quid.

Quibus os sicum v. l. v. l. v. l.

Simile ab herbis distillatis.

Leprosorum salua nota.

num qui dentib. adhærescit, sic vt ea ratione omnis animalis morsus perniciosus sit, licet nerui aut musculi illa si sint, ob salua contagionem.

De usu lactis, de colostro ac cremore. Illud Bulga biest, hunc roora, indigetant: Tum que hæc coagulari in stomacho prohibent.

CAP. XLV.

Vsus lactis non omnibus æque salubris: siquidem qui frigidior sunt ventriculo, is acescit, ac præcordia flatibus distendit, qui vero calidior corporis temperamento existunt, is adurit, atq. in nidorosos halius effumat, capitiq. grauedinem adfert. Et cum lac eius sit natura vt calore densescat ac spissetur, frigore liquecat: fit vt in astuandi stomacho promptius coaguletur, quod ipsum nulla re inhibetur efficacius, quam melle vel saccharo, salisq. momento. Ceterum cū plerisq. nouerim ex coagulato lacte, eoq. in grumos cōcreto, strangulatos, spirandi meatu, oborto vomitu interclusa, in cōsulte mihi facere videntur lasciuæ aliquor adolescentulæ, prociq. petulci, qui in pomeridianis sympoljis colostris ac cremore aliisq. lactariis se infarciunt, nec ea vino affatim perfundere verentur maxime valetudinis detrimento. Vinum siquidem coalescere facit lac atq. in casei consistentiã conglobari, quo cum offendatur stomachus, ac repugnantia elaborare ac concoquere nequeat, omnia ad putredinem deurgunt, magnarumq. ægitudinum seminaria ministrant. Sic pisces ac lac, omniaq. acida lacti admixta, vinoq. perfusa, scabiem, ac lepram conciliant. Omnia enim impromiscue sic ingesta, computrescunt, ac corruptioni efficiuntur obnoxia. Colostris quæ fœtante enixaque boue in delitiis habent ganeones, nihil homini nocentius, adeo vt infantibus etiam triduo à partu lac maternum degustasse perniciosum fit, ac tantum nõ lethale. Coit enim ac crassescit in corpore, venasque ac sanguinis riuos obstruit, quo minus commode

Lac quib. visle.

Lac calora inspissatur, liquecat frigore.

Vinum & lac coalescit vitiosum.

Lac pisces corrumpit.

Colostrum Biest.

atq. inoffense possent alimēta permeare. Lac autem cum sanguinem concretum dissoluit cuminum, oxymel & acetum scilliticum angelica ostracium.

Podagrivi cur salaces, atq. in Venerō proni, & quotquot in dorsum decumbunt, duroq. cubili innituntur.

CAP. XLVI.

Plus nimium salaces podagrivi

QUI articulari morbo obnoxii sunt, magna ex parte salaces esse solent, atq. impensius prurite, partim quod ex diutina assuerudine illi rei assueverint, cuius inmoderato usu is morbus cōtractus est: partim quod identidem iis nervi rigescant, atque intendātur, crebroq. in dorsum decubitu humores ad partes genitales confluant. Pari ratione qui frequentius equitant, tū qui nauium tabulatis incumbunt, atq. in dorsum proiēti diutius cubant, in rem Venerēam proni sunt ac proclives, incalescūt enim nervi, qui ad partes generando homini destinatas porriguntur sic vt ex agitatione, influxuq. humorū lumbos incitari contingat, ac rentiginem suboriri. Eadē ratione euenit, vt si quis offendat collidatq. pedis pollicē, confestim ex huiusmodi affectu inguen intra mescat, ac scrotū, hoc est, rugosum illud testiu inuoluerū condoleat consensus ratione, atq. ob neruū venarumq. implexam seriem. Vt enim si quis forcipē aut ferramentum aliud talenti ignitoq. foco immittat, nō solum pars igni inserta ignescit: sed etiam ab igne remotior, ita pleramq. incalescit, vt contraheri nequeat: ita membris è directo cōstitutis dolor infertur, affectusq. morbidus vicinis partib. communicatur. Sic à ventriculo, intestinis, vtero, splene, hepate caput afficitur, atq. è diuerso cerebro læso, aut intemperie aliqua affecto in subiectas subditasq. partes malum derivatur. Atq. hinc est quod obstetrices, licet huius causam ignorent, explorare soleant in puerorū morbis genitale, illiq. affixos testes, ex quo

Are febrili simile

Partes genitales, vel scrotum, vel aduersa valetudinis sunt indices.

rum obseruatione etiam adulti concipere possunt indubitata vel salutis, vel interitus, deniq: aduersa secundaque valetudinis indicia. Si enim testiu loculi flaccidi sint ac languescant, eorumque appendix deprimitur, facultates naturales concidisse, omnesque vitales spiritus qui vitā fulciunt, collapsos esse argumento est: Sin corrugata erecta que sint abdita illa partes, ac mentula rigescat, omnia fore salua denuntiat. Ceterū quo euentus exacte presagio respōdeat, obseruandum in qua corporis parte morbus cōsistat. Si enim in morbis cerebri, & qui supra diaphragma septumq; transversum constituti sunt, propendent, ac flaccescant genitalia, salutare est, vt e contra contracta esse ominosum, intermoritur enim facultas vitalis, ac nerui ad suam originem conuelluntur. Obseruauit autem in multis, constante etiam mente vigenteq; ratione, ita contractos testes, ac penem virilemque pessulum resiliisse, vt lotium reddituri illius ad miniculo essent destituti. In omnibus autem affectibus qui infernas partes occupant, auspiciatum est, testes esse corrugatos, pudendum q; subrigidum, reualescere enim hac indicant illas partes quæ naturalibus facultatibus subserviunt, atque ad obeundas functiones ac munia denuo accingi, nulla siquidem corporis partes citius reuiuiscunt, discussioq; morbo vegetas se præbent, atque erectas, quam quæ naturæ parens in occulto constituit.

Testes flaccidi vel erecti que valetudinis argumenta præbeant.
Cerebri & hepatis affectus præsertim ex testibus.

Genitalia ex morbo præmū reuiuiscunt.

An exanthemata ac pueriles variolæ, quæ vulgo Mascelendicuntur, vino rubro exigi expugnariq; possint, denique lacte bubulo, quæ à mulierculis exhiberi solent, cum huiusmodi pustula floreant. C A P. XLVII.

IN morbis qui in sanguinis ebullitione atq; inflammatione cōsistunt, diaphoretica seu discussoria exhibenda, quæq; humores attenuent, quo cōmodius per corporis meatus ac spiracula queant expurgari, non est quod quisquā ambigat. Itaq; mirari subit qua rari

*Col ha,
Goud-
bloemen.*

*Vinum ru-
brum an su-
dorem & v-
rinam mo-
liatur.*

*Lac corru-
ptum a obno-
xiis.*

tione matrona nostræ, cum hæ pustula eruptionem moliantur, vinum rubicandum exhibeât, quod plerumq; astringentis est naturæ atq; humorem cogit ac densat. Quocirca ego decoctum confici iubeo ex Calthæ floribus crocatis, quæ vulgo Calendula dicitur, melissophyllo, anetho, hyssopo, satureia, ficibus, aniso, & fœniculo, quod cutem relaxat, humorumq; collectionem dissipat. Iniri tamen rationem posse video, quæ inoffense citraq; incommodum præsebi possit, modo tempestive id fiat, cum scilicet omnis humorum impetus ad cutem delatus est tunc enim eadem ratione propellit, quæ illa quæ comprimendo aluum laxant, vt myrobolani, & radix Pontica, vulgo Rhabarbarum dicta, quibus manifeste astringens vis aliqua inesse percipitur. Itaque astringendi ratione rubellum fuliginem propellit, atq; humores fumidos, qui medijs spatijs inhærescunt, ad extremam cutem deuchit. Sic experior in nonnullis vinū nigricans Hispanicum, quæ à tingendo *Tinctor* nostri vocât, alium ducere, quod tamen dysentericis exhiberi solet, quod aluum sistat. Id efficit partim quod ob crassitiam venas subire nequeat, partim astringendi premendit facultate, quæ ea quæ intestinis inhærent proluit. Pari ratione rubrum vinum quod caloricum sit, discutendi vi pollet ac sudorem elicit. Lac autem nulla ratione exhibendum censeo, cum febricitantibus innoxium, prompteq; corrumpatur, ac contagio concipiat. Experimento enim comprobatum habeo, moriente aliquo lac liuescere ac corrumpi, omnesque halitus pestiferos in illud deferri.

Tonitru ac fulmine vitari vinum, cum q; liquorem, quæ Borgia Ceruisia dicitur, & quibus id prohibeatur, eorumq; vitæ restaurantur.

CAP. XLVIII.

Tonitru & fulmen noxam inferre rei penuriam cellisque vinariis, nemo non patrum familias la- culento

culento suo damno experitur Siquidem fulmine v. *Tonitru*
 petcit vinum, colore inque rufam acciscit, ac genui *fulmen di-*
 nus illi sapor abolerur calore igneo ac vi penetrabili *quores vio-*
 vrentique Cereuisia horrendo illo tonitru, motuque *isant.*
 violento ac concussione acore vitiatur, potuique ef-
 ficitur inidonea. Et quanquã astruus calor præcipua
 causã sit, vt liquores acefcant, fulmen tamen ac
 tonitru subitam mutationem huiusmodi rebus infes-
 runt etiam hybernis mensibus, cum affus pedeten-
 tim id efficiat. Quod si penora subterranea sint ac
 concamerata, fornicibusque ac tellitudine constru-
 cta, minus detrimenti poculenta accipiunt, quam
 si tabulatis constrata sint Celerius enim in hac pes-
 netrat aeris auraque intemperies, ac violentius in
 dolia cadosque vinarios decumbit. Quocirca ego *Ferrus qua*
 istos præmunire soleo, antequam tempestas ingruat, *ratione ful-*
 superposita vasis ferri lamina cum sale, aut silicibus. *men à li-*
 Fulmen enim cum durissimis consistatur, in eaque *quoribus*
 potissime vim suam exserit. Nam rara & tenera in *arceat.*
 tacta relinquit, quod per ea transitus pateat, nec illis
 inhærescat: eoque fieri videmus, vt quercus atque
 ilex durissima celsissima que arbores fulminis inu-
 ria maxime sint exposita, cum Laurus qua illi cedit,
 nec renititur, intacta conspiciatur. Sic experimento *Phoca.*
 potius, quam ratione comprobatum est Phocæ seu *Zeehont.*
 vituij marini tegmen, ob id opinor quod contextu
 raro sit, minusque solido, fulmine inuictum esse, si-
 militer & Aquilam eiusque exuias. Ceterum hoc
 omnium scire interest, ac meminisse expedit, vt vale-
 tudini consulant, alimenta fulmine vitia, noxia
 esse, ac perniciofa adeo, vt ne canes quidem contacta
 degustent, inest enim illi vis pestifera, ex qua spiritus
 venenatus in contacta diffunditur, eoq. fit vt à ful- *Robigo*
 mine adultis terribissimus odor emanet, quod in ari *Brandt*
 stis conficatis percipimus, qua tactu fulminis ro *vulgo.*
 bigine vitia sulphureum odorem narib. offundunt.

Atqui cum indicauimus quid efficiant tempestates hæ naturales, & quid damni rebus inferant: restat, ut quibus ea restaurari possint, ac pristino vigori restitui commonstremus, quod ipsum non facile effeceris, nisi liquorem in aliud dolium transfundas, quod tamen prius defricari debet, deinde decocto foliorum fatureiæ, thymbræ, lauri iuglandis, myrti cum hortensis, tum syluestris, quæ *Gage* Brabantis dicitur, foeniculi, baccarum Iuniperi, Orminij quæ triuiali uoce Galliticum dicitur, vulgo *Scorly*, macerari, exsiccatumq. dolio recondi, postmodum ubi in usum deproxi continget, calorem, odoremq; ac saporem exhibebit grauissimum. Ceruisiam quoque ubi à genuino sapore degenerauit, aut ubi languescit, medicatis odoratisq. rebus restituumus, ac saporis gratiam conciliamus. nempe Iridis radice, Zinzibere, nuce myrtica, seu muscata, garyophyllis, lauri baccis, eiusque aridis foliis, Calamo odorato, origano, beta. Cum enim Brassica vulgo Caulis, vini naturam corrumpat, tum Beta restaurat, quod nitrosa facultate prædita sit, qua efficit ne vinum in mellis lentorem densescat ac cogatur, quod ipsum & Eruca semen præstat, sed non sine graui ualerudinis dispendio: neruos si quidem vi caustica atque adurenti afficit, morbosque articulares inducit, ut resinata quædam uina, atque exotica quibusdam rebus condita. Nostri enim capones sulphure cados suffiunt, atq; aquam marinam melle coctam infundunt, non desunt qui hac bubui illi immisceant: alii calcem, arenam, tritumq. lapides candidos ex Bentimargo in has oras aduectos dolis insternunt, adiectis aliquot salis manipulis, aut sex septem uel octis, quibus omnia vitia uini emendari solent, ac sapor & calor in pristinum vigorem restitui, quorum nonnulla tamen minus noxia sunt, semper tamen factitia nativis ac genuinis deteriora minusque salubria existunt, .

*Ut vitiatii
liquores in-
staurantur.*

*Brassica vi-
num corruptum
pri, beta in-
staurat.*

*Quibus uina
conditis so-
lent.*

Tempestatu ex marina aqua contactu presagia, tum quid portendant hyberna tonitrua. CAP. XLIX.

Observaui sapius scapha in vltiora littora deuectus, manu salo immersa, aquas marinas prorsus egelidas ac tepore imbutas, quod ipsum tempestates ante triduum imminere portendit, ventosq; impetuofos, ac fluctus validos. Cum enim in alto remotoque mari, vnde ad nos æstus deuehitur, tempestas incubuit, aqua marina concussa atq; agitata feruescit, vtq; manus complosa, calore perfunditur, mox ad nos turbines ac tempestates deuoluuntur, fluctusque in summam altitudinē intumescunt. Sic ineunte vere tempestates austrinæ herbas & gramina eliciunt concussu & agitatione aeris concalefacta. Similiter si quando hybernis mensibus tonitru ingruit, ac cœlū fulmine coruscant, crebrisq; ignibus æthera micant: subsequitur tempestatem ventosque Typhonicos exoriturus, ac sauiissimos in Oceano æstus indicat. Cum enim præter temporis rationē contraq; naturæ ordinem excitatur aeris illa intemperies necesse est validam subesse causam, quæ illos turbines cōmoueant: nunquam enim tale quiddam observaui, quin postridie horredæ tempestates sint extortæ: magnaq; aquarum eluuiæ. Fulmen enim & tonitru ætati familiaria sunt, quemadmodum & ardentes febres, quæ si hyberno tempore inuadant ac concitentur, ex vehementi id fieri causâ oportet, quam prohibere ac reprimere temporis contrarietas non potuit. Quo spectat illud Hippocr. Minus periculose ægrotant ii, quorum vel naturæ, vel ætati, vel consuetudini, vel tempori familiaris morbus est, quam quibus horum nulli affinis cognatusq; existit.

Hyberna tonitrua tempestates presagiant.

Libr. v.

Pueros rabus puleru affici, ac rugosas deformesq; anas exhorreas scere, quocirca cum annostris feminis in eodem lecto non collocandas, multo minus si pedibus ex aduerso illis sint cõstituti.

C A P. L.

R

*Nemo non
afficitur re-
rum amœni-
tate.*

*Pueri de
formositas
fugiuus.*

*Anicalaris
balneus pu-
eris noxius.*

*Qui morbis
contagiosis
primis
succum-
bunt.*

Nemo non mortalium rebus pulcris blandisq; di-
citur, sed præ cæteris tenella ætas atq; impube-
res, qui cum viuidi sint ac gesticulosi, ignem, faculas,
funalia, scintillas, ac flammantia quæque auide spe-
ctant, omniaq; verborum lenocinia, & quæ animum
demulcent, spiritusque erectiores faciunt, captant.
Quo fit vt pueri nulla re melius conticescant quam
libet implacabiles, quam cantilenis, aut cum lucen-
tia quæque oculis admoueas, quod efficit igneus vi-
gor, atq; aerea lucidaq; substantia, quo fit, vt tenebras
exhorrescant, aspectuq; tetra ac torua auerferentur. Sic
vbi matrona aliqua verrucosa, vel rugosa anus infan-
tes vlnis gestant, gremioq; fouent, ad primum statim
intuitum plorabundi resiliunt, at si qua forte elegan-
tiori forma, beneq; culta adstiterit, eo se inclinant,
illamq; exporrectis brachiis ambiunt. Quamobrem
inconsulte faciunt, qui tetricas aut morosas nutrices
conducunt, aut aniculis alendos committunt infan-
tes, quæ mansum in os tenerum inserant. Cum enim
halitu graui fere sint ac viroso hircumq; oleant, fit vt
quidquid ex huiusmodi corporibus emanat, ad se ex-
liciant, eoq; afficiatur vt colore giluo existant, ac
mustelino, multa que vitia ex illarum accubitu con-
trahant, præsertim si in decliuiori spondæ parte re-
clinentur, illisq; ex aduerso sint constituti.

*Qui fiat, vt tenella ætas, prægnantes, sacrifici, quiq; solitariam
vitam agunt, ac sedentarii sunt, primo omnium morbis po-
pularibus ac peste corripantur.*

C A P. LI.

Illos comperio morbis contagiosis, quales autem
inno æstiuisq; mensibus grassari solent, citius cor-
ripi ac succumbere, qui tenuioris sunt ætatis atq; im-
validæ, humidoq; corporis habitu existunt. Cuius
generis sunt impuberes ætatis muliebris, tñ q; otio
somoq; dediti excrementorum copiam coaceruant.

Hi si quidem promptius periculis sunt expositi, morborumq. contagia celerius concipiunt. Vt enim politum tersumq. speculum aut nitida quæq. citissime denso halitu ac fuligine offuscantur: ut demique ignis leuissimas stipulas, atq. arida nutrimenta confestim corripit, cum solida ferius inardescant: Sic tenera corpuscula ingruente primum populari morbo, ut minus armati munitiq. milites in bello, conficiuntur; proxime mulieres gestantes veterum non facile obsistere atq. oblucri possunt, quandoquidem ægre internum onus ferre sustinent, ac iam iam defecturæ videantur: quo fit ut inuadente vel leuissimo aliquo morbo, nedum pestis sauitia labascant. Sacrifici vero & moniales quoniam otio somnoq. dediti sunt, nec vlla exercitia, laboresq. subeant, ægre aduersus hos morbos subsistunt. Batuli autem & vectores, ceteriq. plebei, ac vulgus promiscuum, quod in omni vitæ vitæque ratione delinquant ac fordide viuant, ab huiusmodi quoq. morbis non sunt immunes, tametsi eorum non nihil ob indurata laboribus corpora ferius iis malis tententur. Ceterum cum pueri in acutis morbis insultum non perferant, tum in mitioribus, aut vbi lenta ægritudine contabescunt, non minus diu quam adulti cum morbis luctantur: infantes siquidem ea habent potestate, quæ prouectiores actu. Infra est enim huic ætati vis quadam, vitæque ac vigor quæ in multos annos sunt propaganda. Hinc Augustinus: Pueri, inquit, habent perfectionis modum, ita ut cum illa & concipiantur ac nascantur, verum in ratione ac potestate, non in mole. Omnia nam membra insunt semini, quæ sensim emergunt, ac decus iustamq. longitudinem consequuntur. Ita ætatis decursu exierit se atq. elucet vis rationis, ceteraq. naturæ munia perfici incipiunt. Hinc nostrates dictitare solent, vbi impuberes laudant ac ipse laudant: Subest huic puero virile robur, *Daci stetit eum manum.*

Simile à speculo sumit.

Simile à militibus non munitis armis.

De ciuit. Del. cap. 14.

*Varia naturæ documenta, rerumq; diuisarum nõ inconcinna
congeries, qua cũ grata breuitate tractare institui, uno vol-
ui fasce completi visum est. CAP. LII.*

Liquor stillatitius quem ex herbis virentibus elici-
mus, nunquam putrescit, q̄ excocta sit omnis ter-
rena concretio, illiq; insit aerea quædam substantia,
quo fit vt nullam decoctionem perferat. Si enim igni
admodum feruescat, omni sua vi & facultate defitui-
tur: siquidẽ cum pura sit & defœcata, nõ habet quod
adimi illi possit, eoq; fit, vt citius putrescat, ac mucõ-
re obducatur, quã putealis decocta. Sic cereuisia co-
cta ex pureali, stagnanteq; aqua, licet turbida sit &
inquinata, sapidior est, minusq; aciescit, quam ex col-
lecti & clara confecta. Turbulenta siquidem si quid
habet vitii, excoquitur ac meliorescit. Memorabile
est, quod Hermolaus Barbarus ait, aquam septies pu-
trifactam, purgatamq; nõ putrescere amplius. Quo-
niam vt opinor, exinanita est, atq; exempta terrestris
omnis substantia, prorsusque defœcata ab omnibus
sordibus quæ illi putredinis causa existit. Sic obser-
uauit Zythi hoc genus, quod plebes *Iopenbier* vocant,
certo anni tempore aciescere, ac postliminio pristino
vigori restitui, quod ipsum in vino exotico euenit
Bastardo & Nigro Hispanico, quod mantilia manus
que insicit, ac lintea quæq; saturato rubore imbut,
vt cerasa Aethiana, quæ vulgo *Morellen* appellantur.

*In Corol.
Dioscor.*

*Winum.
Oleum.*

*Simile ab
exento
vicia.*

Duo sunt liquores humanis corporibus non mi-
nus grati, quam si lubres intus Vini, foris Olei: quo-
rum vsus si moderatus sit, inculpata valetudine ho-
mines efficit, tũ cruda viridiq; senecta. Vt aut ocreæ,
duriore ac coria quæ rigescunt, sitaq; sunt obducta,
oleo macerata mollescunt, ita corpora hominum, ac
potissime senũ vino perfusa, mitiora fiunt, minusque
rigida ac tetrica. Olea vero atq; vnctiones quãquam
apud plerasq; gẽtes propemodum in dissuetudinem
venerint, eorumq; vsus exoleuit, cum senum, tum iu-
uenum

uenum corporib. salubriter adhibentur; his enim ea densa præstamus, ne externo ventorum impulsu feriantur ac succumbant, vel laxa efficiamus ne interna humorum fuligine strangulentur. Quin & cutis oleo imbuta venena respuit, adeo si quis cutem admotis cauteriis erodente medicamento exulcerare pergat, illamq; oleo perungat, frustrabitur, operamq; luse- rit; non n. adhærescunt que applicantur, nec penetrant. Intus quoq. assumptum virus acrimoniam retundit atq; liebetat, venasq; subire prohibet, ac confestim vomitu id exturbat. Oleum vino vel alterius generis liquori superinfusum præseruat, ne vel vapescat, vel corrumpatur. Siquidem aerē arcet, omnesq; halitus excludit, quæ putredinem inferre possunt.

Succinum festucas atq; arida quæq. allicit: at oleo oblita intacta relinquit; quæ ratione Otinum quoq. vulgo bathicon repellit. Sic magnes allio perunctus ferrum respuit, quod pingue quiddam allio insit, quo vise eius retunditur, ac minus adhærescit.

Cucumeres & oucurbitæ cum humore turgescant, eoq. alantur, oleum ita auersantur ac diffugiunt, ut illi admotæ resiliant ac sese contrahant. Omnes enim stirpes oleo affuso putrescunt.

Vitis si sterile scatur, ac præter pampinos, stolonemq; ac sarmenta nihil proferat, lotio acri ac verusto perfusa, fecunda efficitur: cum enim redundantiori humore stranguletur, excitato calore absumptaque excrementitia humiditate in speciosos vberesque fructus protuberat, quod ipsum etiam fit face vini radici affusa. Male autem nostrates vitis fecunditati consulunt, qui serobe facta fuliginem ex fumario derafam circa radicem obruunt: tametsi enim aliud pinguedinis illi inesse videatur, seruida tamen vrentiq. virtute perniciem vineæ affert, eamque arescere facit vi corrosenti.

Orminum, Centrum galli officinis dicitur, cuius

Oleum venena resano det.

Oleum cuius liquoris superinfusum putredinem arcet.

Ambra-

Cucumeres aquam appetunt oleum respiciunt Vitis vi fecunda efficitur.

Fuligo facis nexia.

Gallitricum
Schërley.

semen festucas, ac puluiculos, aliaque oculis infesta quæ foris incidunt, eximit vi attractoria. Siquidem illud oculo admotum per ambitum illius quaqua uersum uoluitur, assumtoque humore, ac discussa caligine, turgidum egreditur, ac uelut tenui membrana obductum. Ipsa uero nerba contraria aculeos spinaeque extrahit, ac morantes difficileque partus accelerat: Vino iniecta mentem exhilarat, animique nebulas discutit, ac Venereæ stimulat: liberalius tamen assumpta odoris grauitate caput tentat: Scabras rugosaque manus molliculas præstant ac leniunt Altheæ maluaque decoctum; illis autem efficacius foeniculi, lini que semen, quod miti est oleagine imbutum. Confiuntur autem apud nos conuulsi lini semine expressoque oleo fiaces formaque quadrangulari liba quadam saginando pecori accommodata, quorum si fragmentum aqua cœlesti maceres, manusque illa abluas, pruriginosa cutis uita emendari percipies, membraque nitida ac perpolita effici. Frontem quoque atque uera flaccida, rugisque deformata exponit lini fax aut amurca, addito gummi Arabici ac tragacanthæ, mastichesque momento, ac Caphura p. pusillo, quod oculis quoque rubicundis, ac palpebris lippitudine arida uitiatis, atque hiantibus decorem, aspectusque uenustatem conciliat.

Vt manus
laure per-
poliantur.

Vt frons &
uhera rug-
osa de-
formata nites-
cant.

Cur quidam
febricantes
non sitiant.

Visum est nonnullis prodigii quiddam simile ægrotes membris esse calidissimis totoque corpore uiri, nec tamē ullā siti premi, cum id eueniat eo, quod calor se diffundat, nec cordi ullique parti principi inhaereat. Quo fit, ut erumpente sudore, cordeque perspirato, ac discusso calore fumido qui interna viscera occupabat, siticulosi esse desināt: e contra quibus calor in extimam cutem non erumpit, sed intus delitescit, intoleranda siti cruciantur, etiam si foris nulla se caloris indicia proferant, quæ febres omnium perniciosissimæ,

Albumen oui conuassatum, calcique viua ad-
mixtum vitri fragmenta ferruminat, ac testacea
quæque ita glutinat, vt dissolui nequeant propter Soudes
lentorem ac tenacitatem glutinosam. Cum enim ren,
calx cuius liquori admixta in lapidem indurescat,
tum maxime albo oui confusa, quod mucosum est
viscoque assimile.

Qui horrorum cultui deditus est, atq; vberem ex
singulis stirpibus prouentū consequi volet, obser-
uare eum decet, q̄ inter se consentiant, quæq; discor-
dent. Siquidē herba altera alterius incremento offi-
cit. Sic vitis si in brassicæ confinio confusa sit, vel lan-
guescit vel emoritur. Cum enim vitis succulenta sit,
ac brassica humoris præuuda, omnem succū allicit,
ac deprædat. Laurus quoque & hederæ vitis noxia
est, eamq; exarescere facit vi caloris atq; exsiccan-
te, q̄ Pseudonardus, quæ Lauandula dicitur, plurib.
herbis infert intensi caloris ratione, vt Raphanus ob
acrimoniam, quæ vicina quæq; deurit, quo fit vt te-
mulentia aduersetur, quod vini vim retundat.

Allia prope rosas confusa illas odoratiores præstât,
quia alliorum acrimonia ac caliditas insitas illis vi-
res excitat atque elicit: quæ enim ex frigiditate lan-
guescunt, calore acuantur.

Olea medicina est Ciceri, arce enim abigitq; eru-
cas; quæ illud erodunt ac depopulantur, idq; odoris
grauitate, quo fit vt bestiola illi non inuascantur.
Cum autem olea amaritudine imbuta sit; brassicam
herbasq; alias præhumidas marcescere facit, quod
ipsam & Origanum efficit, Ruta & Cyclaminus fa-
cultate calida atq; exsiccante. Scio equidem multa
huius generis perfici occulta insitaq; vi ac totius sub-
stantiæ proprietate, sicut vt non semper ratio iniri aut
effectus causâ explicari possit, iuuat tamen, ac volu-
ptati est Philiatro ac rerum naturalium industrio,
sagacique inuestigatori probabiles rationes commu-
nibus

Ferrumnae

*Herba alia
alia aduer-
santur.*

*Laurus vitis
rsmica.*

*Raphanus
temulentia
obstipit.*

*Alia rosas
odoratiores
evadunt.*

*Olea nas-
tura.*

*Ratio multo-
rum res-
tum in ex-
plicabilis.*

*Portulaca
dentium
stupori me-
ditur.*

nisci: quas si prorsus non assequitur, non tamen rebus manifestis fidem derogat, nec affectus calumniatur, sed naturam eiusq. opificem admiratione prosequitur. Innumera autem sunt, quorum probabilis ratio reddi potest Verbi causa, Portulaca dentium stupori medetur, qui ex acerbis acidisq. contractus est, quoniam glutinosa est ac lentore prædita, quo ab austri affectos dentes, & quibus deuinciuntur, nervos lenit, suaq. viscosa humiditate incommodum sarcit. Caliditas autem atq. adstringendi ratione id ipsum facit salis confricatio, aut si paululum casei ouilli viridis dentibus conteratur. Exsiccat enim dentesque stupidos stabiles facit, atq. ex frigido humidoq. acido humore labantes fulcit.

*Olfactus
ut resti-
tuatur.*

His qui obesa naris sunt, & quibus olfactus vel vitiat, vel abolitus est, efficacissime hunc restaurat Melanthii semē quod Gith apud Etalam vertit Hieronymus, Abrocanum, ruta, & quotquot acris vibrantisq. sint odoris. Dilatant enim meatum, humoresq. atque alienos vapores resoluunt ac discutiunt. Nihil autem, etiam in senibus expertus sum magis præsentaneum, quam Mentham identidem naribus admouere, cuius fragrantiam manifeste percipiunt, quibus etiam is sensus ad teterrima quæque occalluit, omnisque odorandi facultas adempta est.

*Membra
olfactum
restituit.*

Raphanus

quæ Antonomatie Radicula dicitur, primis mensis inferri debet. Sic enim edendi auiditatem incitat, ac stomacho minus officit. Quocirca culpandi sunt nostrates, qui peracta propemodum cœna aut prandio illam esitant. Sic enim melius perfici concoctionem sibi persuadent, cum ventriculo infecta sit, nisi aqua saleq. conspersa cibo præmittatur, alioqui graues halitus fructusq. nidorosos ac tubolidos excitat. Quod si ex ea dissectam particulam vino immerges, confestim foetorem contrahit ac graueolentiam.

Ferro rubiginem è vestigio adimit, illi q. splendor è
 conciliat oleum Tartari, quod ipsum etiã lentigines *Tartarus.*
 emaculat in facie omnesq. pustulas foedas, quæ fron- *VVyn-*
 tem mentumq. deformant, abolet vi absterforia. *steen:*

Caphura aquæ celestis commixta illã à putredine
 tuetur ac præseruat odoris fragrantia: similiter & myr- *Caphura*
 rha, atq. Agalochum, vulgo lignum aloes. *vi putre-*

Succus quoq. Cyrenaicus, qui vulgo Benzoi vo- *dinem à*
 catur, Styrax calamites in arcenda à rebus putrilagi- *liquoribus*
 ne, efficacissimæ sunt. Omnes siquidem vitiatos ha- *arcat,*
 litus auramq. pestiferam abigunt, atq. ambientem
 aerem, qui fere putredinis causã existit, puriorem
 reddunt, effluxu grato ac suavi, qui ex calida siccaq.
 qualitate emanat.

Tithymali cuius septem numerantur differentiæ, *Tithymali*
 succus lacteus verrucas delet vi adurenti & caustica. *vires.*
 Siquidem ob intensam caliditatem ac vim penetrã- *Verruca*
 tem, radicem arefcere facit, quo factò mox vt scabra *vt abole-*
 quadam crusta decidunt. Pari ratione Hermodacty- *antur &*
 lus ac Sauina in puluerem redacta, atque oxymeliti *classi.*
 scylliticæ, vel succo Calendulæ commista, clauos cal-
 losq. abolent etiam in partibus pudendis, cum à fo-
 cõ concubitu contracti sunt.

Æstiuis mensibus ne vinum in congiis cito vape- *Vinum quo*
 scat, aut calore perfundatur, sed inter propinandum *minus va-*
 frigescat, in labro aqua gelida oppleto collocentur *pefat.*
 vrci, aut capaciora pocula: deinde Salnitrum, vulgo
Salpeter, infertur: tanta frigiditate vinum imbui
 contingeret, vt eam vix dentes tolerent. Huius autem *Nitrum tẽ-*
 qualitas illum in bombardis strepidum efficit; nullo *quori frõ-*
 autem sonitu, nec tam valide explodi glandem con- *gilitatem*
 tinget si is eximatur. *inducit.*

Si quis dilutius bibere instituit ac consultũ existi- *Quomodo*
 mat vinum plus satis meracum infusa aqua mitigã- *vinum di-*
 dum, non id inter edendũ moliri debet, sed sesqui- *luendum:*
 hora antequam sit accubiturus. Sic enim coalescunt

inter se liquores, nec repugnanti qualitate concoctioni resistunt. Vulgari siquidem more diluta, temptant caput, ac rugitus flatuq; excitant. Acerba quoque vina ac subaustera dulcibus non commiscenda, nec rubrum candido. Negotium enim facefcūt ventriculo diuersarum qualitatum alimenta, cum aliud properantius, aliud tardius in habium corporis rapiatur. Quapropter hunc delectum habendum suadeo, vt in prandio album assumatur, in cœna vero rubrum. Album siquidem promte delabatur, ac venas meatuq; vrinarios peruios efficit, ac dilatat: rubrum vero modo generosum sit plus alit, sed ad strictionis est particeps. Quod si in eadē mensa vtrumq; appinetur, semper album rubro p̄mittatur. Cum autem diluendi vinirationem nō penitus negligendā cerseā, tum illud Plutarchi mihi semper arrisit: Vinum in tempore modice bibendum potius, quam aqua diluendum: deperit enim infusa aqua.

*Plutarchi
sententia
de vino diluenda.*

*Castanea,
qui seruentur.*

Dianucum.

*Antidoton
contra pestem.*

*Cape naturam ab aliis
serpibus
disticta.*

Castaneas si quis volet conseruare intactas, nucas basilicas ex inglande collectas inspergat. Omnem siquidem viginem atq; humorem excrementitium, qui cariosas eas efficit atq; euanidas, absorbet, situq; obduci prohibent. Est enim eius naturæ nux regia, vt exsiccet, humoremq; depascat, vnde salubriter consiliis, vuula omnibusq; gutturis viriis adhibetur. in quem vsus Diacaryon, hoc est, ex nucibus antidotum conficitur, q̄ omnes à capite fluxiones sistit ac reprimat. Et quoniam venenis resistunt, ac venenati aeris contagia discutunt: compositio diatesse-ton, quod ex quatuor rebus confata sit, à veteribus excogitata est, quæ recipit nucas binas ac totidem ficus folia rutæ viginti, aliquot salis grana: quæ contrita si quis ieiunus sumserit, eo die à venenis morbilque contagiosis futurus est immunis.

Cape præter omnium stirpium naturam descrefcente Luna augetur, atque incrementa sumit: crefcen.

crefcēte minuitur. Ideo fit, quod Luna immodico illam humore frangit: cum enim natura succulentū fit vt omnia huiusmodi, ac nariuo succo abunde perfusum, Luna crescens humorem quidem illi adauget, sed calorem imminuit; qui potissima causa est, vt incrementa stirpes ceffant. Eadē ratione enormiter pingues & obesi steriles sunt. nec pgenerant, quod calore destituti sunt, qui excrementum seminale fecundum efficit ac prolificum. Atque hinc est quod cape, aloen, acetabulum, croci radicem scyllā, porrum, compluraque alia nariuo succo turgida in carnario laquearibus affixa progermipare perspicimus: cum enim succo affatim imbuta sint, calore tantum opus habent, vt prosiliant atque se proferant.

*Pingues
steriles.*

Febres, quae homines edaces efficiunt, diuturnae esse solent; itaque mihi semper visum est melius siticalosos esse febricitates, quam famescere. Illis enim cum ex flaua bili febris accendatur, affusa humoris copia, sudoreque exsiccato facile mitescant: istis qui ad cibum auidi sunt, ex humore melancholico, atque acido, salsaque pituita febris excitatur, quibus humoribus cum ventriculus perfusus est, praeter rationem edendi cupiditate ducuntur: quo fit, vt ita affecti morbum aiant fomitemque ministrant, ac diutius cum febre consistentur. Cum autem tres sint pituitae species, vt Galenus restatur; Dulcis, Acida & Salsa. Prima somnolentos efficit, altera famelicos, tertia sitibundos. Horum omnium maxime diuturnos morbos parit quae edaces homines efficit. Quocirca si illos celerius terminari velis, in morbi insultu cibum subducito. Vinum ex ambientis aeris qualitate acescere, astitui mensis nobis commonstrant.

*Famelicis
ingruentibus
febris.*

De plenis.

Quocirca in specus subterraneos penitissimaque loca recondi debet, atque accurate obturari. Quod si ea commoditas desit, lardi carnisque suillae salitae sesquilibram, aut pro doli amplitudine maiorem la-

*Vinum quomodo ab aere
core vitiatum
cetur.*

no obuolutâ dolio immittas, sic vt dū vinum depro-
mis, semper id desilite patiaris ad fundum vsq; dum
vas exhaustum sit: vinum nec degenerabit, nec va-
pescet. Omnia enim quæ illi vitii aliquid essent alla-
tura, in suillam incumbunt. Interim arctissime oc-
cludi doli orificium debet, ne quid aeris subeat, ac
sacculo vel sale oppleto, vel humeri sabulo muniri.
Sic enim nec vapescet vinum, nec acorem contrahet.

Vt autem vinum subacidum aut acetum vini nas-
turâ asciscat porri semine effeceris, aut iniectis pam-
pinis ac capreolis vitis.

*Vinum glutinosum ut
restauratur.*

Vinum corruptum ac glutinosum lacte bubulo
modice salito restauratur. Sunt qui calce, sulphure,
& alumine id moliuntur. q̄ ne homini infesta sint, ac
noxam infexât, Iridis radice & grana iuniperi com-
miscenda suadeo.

Quo vinum palato arrideat, acceptumq; sit, atque
odore coloreque gratum: malum Medicum, seu po-
mum citriū caryophyllis vndiq; stipatū cado inferas
ita vt vinum attingat, eoq; innatet; nam ex madore
computresceret; nullum nec vapidum nec mucidum
saporem contrahet. sed palato erit gratissimum.

*Ruta venenu
obstis.*
*Mustela
Basileo
hostu.*

Ruta herba cum multis morbis accommodari
possit, multaq; illam dotes commendent: tum illud
admirandam eius vim declarat, quod mustela basili-
scum præsentissimi veneni serpentem ruta demor-
su præmunita conficiat, ex quo coniici potest, quanta
vi polleat contra venena ac morborum contagia.

*Itali quo
modo ana-
tomiam
perficiant.*

Médici apud Italos homines facinorosos qui
morti additi sunt, certo anni tempore à præfectis
impetrant in dissectionis vsū, & quo rei medicæ
studiosi in re Anatomica exerceri possint. Itaque ne
illos humores dissipari contingat, aut crassiores spi-
ritus euanescere, omniaq; se aperte proferant; Opii,
hoc est, succi nigri papaueris binas ternasve dra-
chmas ex vino meracissimo mortem commertis ex-
hibent.

Opii vis.

hibent, qua potione hausta primum exhilarescere incipiunt, velut risu Sardonio perfusi, mox in somnū soporemque resoluti, morte sopiuntur: tanta siquidem pernecitate venas ac vitalia corripit, vt dissecto eorum, qui opio potionati sunt, corpore, cordi adhæsisse compertum sit.

Vinum aut cereuisia Soli ventoque exposita si ferius acescant, sal contusum cum pipere ac fermento subacido commixtum celerrime id præstant Quod si properantius id perfici velis, Chalybis partem, aut laterem semel atq; iterum ignitum in vas cõlicito, aut Raphani radices immergas: confestim acorem contrahent. Mespila quoque, corna immatura, mora vel ex rubo, vel ex arbore lecta, prunella syluestria hinc rube incisa, cerasa Aetiana quæ foris nigro colore perfusa sunt, intus sanguinolento, sapore acido liquores imbuunt, atq; exuberantissimi ruboris colorem conciliant. Quod ipsum etiam præstāt anemone flos pratensis, lambuci ebulique acini, & violæ altilis quæ caryophyllea nobis dicitur, flos spectatissimus. Nam papauer illud erraticum agris frumentariis familiare, vermiculanti quidem & coccineo rubore liquores inficit: at vsus eius noxius est & perniciosus, sic vt explodendus sit illorum error, qui in agnita ac dolore laterali huius vel decoctum, vel deniq; stillatium liquorem exhibent, cum astringentis sit natura ac narcoticum, hoc est, stuporem inferens nec spiritum promoueat.

Elephantiasis, quam lepræ nomine passim designant, abominandus foedusque morbus est, eoque extra vrbes pomoeria ablegantur, qui illo contaminati sunt. Et quoniam aliquando cognitu difficilis est, constituti sunt apud Belgas Critici ac Censores, qui hos explorant. Ego ex lotio experimentum capio cui plumbi vsti cineres inspergo: qui si subsidunt, atque in imum viceoli deuoluuntur, nullum in eis

*Vi vinum
aut aliis li-
quor eius
acescat.*

Morellen

*Папауа
errатичнаго
нохиаго.*

*Leprosi ve
explorentur.*

corpori huius morbi contagium. Sin fluitent, atque in vrina superficiem hareant, infectum esse statuo. Indicat enim humorum crassitiam, atque adustam corruptamque per corpus vndiq; diffusam melancholiam.

Argentum viuum. Si quando aurifices in crustandis obducendisque

missus. auro poculis intenti sunt, argento viuo id perficiunt, quod calenti foco admotum in fumum grauesq; halitus euanescit. Quod si protenso velamento fumum excipias, is rursus in argentum viuum coit ac conglabatur, quemadmodum fumus ex carbonib. in densam crassamque fuliginem. Quotopere autem res ista

Aurum sic fit sicut. tum est id autem admiratione dignum, quod ex morbo Gallico inunctus si aureum anulum ore gesserit, ac

dentibus linguaque hinc inde voluet, argentum viuum quod corpori ex vnctione innatat, in anulum deuolui, ut sic totus argenteus eximatur, ac non nisi igni admotus pristino nitore restitatur. Quocirca consulo

De argento viuo prodigiis quiddam simile. huiusmodi ceromate delibutus, ut id crebro factitent: inharet enim iis magni metalli huius copia, adeo ut obseruatum sit, incisa vena aliquot drachmas profuxisse: atque hinc est, quod tales tantisper palleant, & tremuli existant, dum aliqua huius metalli portio corpori inhareat. Quo mirari subit nonnullos scrupuli pondere exhibere puerperis, quo clementius pariant, ancipiti, dubioque experimento, tum

pueris etiam ad vermes enecandos: quanquam non diffitear purum viuumque argentum ceteris esse innocentius, deinde salua alioque liquore extinctum. Siquidem argentum sublimatum ignis vi ex Chalcantho, alumine, arsenico, sale, nitro, & ammoniaco extractum perniciosissimum, cui succedit pulvis precipitatus rubenti croceoque colore, quod nonnulli empirici dimidii scrupuli pondere deuorandum sicosis exhibent, non sine faucium ac gingivarum exulceratione, foris autem vulneribus cotumacibus adhibetur.

Aqua

Aqua autem fortis qua aurum ab argento separant aurifices, a que noxia. Quanquā non verentur sp: n: sa nostrates slauam casatiem ea moliri, maximo detrimento ac pilorum iactura, siquidem arescentibus capillorum radicib. intempestiuam atq; indecoram caluitiem consequuntur, nec vllam spem capillitii: sic corrolo denti impositum gingiuas excet.

LEVINI LEMNII

MEDICI ZIRIZÆI DE NATURÆ dignitate & præstantia.

LIBER. TERTIVS.

Quaratione filii p: ventum probra atq; ignominiam perferre cogantur, n: q; progenitorum scelera atq; iniquitates impitentur, adeo, vt horum causa, vel fama, vel verum fortuitorum iacturam patiantur, aut aliqua in corpore aut in g: damna ac detrimenta cœcipiant.

C A P. I.

 Xstat præclara apud Ezechielem concio *Cap. 18.* vel potius seuera atq; obiurgatoria Dei expostulatio cum iis qui causam progenitorum in se deriuari queruntur, atq; iniuste posteros plecti parentum nomine. Quid est, inquit Dominus, quod parabolam veritatis in prouerbium, passim decantantes: Patres comederunt vnam acerbam, & dentes posteriorum obstupescunt? Viuo ego, inquit Dominus, ni non erit vobis amplius vsus istius prouerbii. Cumq; omnes meq; sint animæ, tam patris quā filii: anima, quæ peccauerit, ipsa morietur. Itaq; Deus sublato hoc prouerbio, pronuntiat quæq; in sua iniquitate extinctū iri, nec progenitorū scelera, aut vllam ignominia in posterita-